KRAJINA, 20 GODINA POSLE: POLITIKA KOLEKTIVNOG SAUČESNIŠTVA

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01253

9 770353 802002

VREME

broj 1282

30. jul 2015.

INTERVJU: ŽARKO JOKANOVIĆ, GRAĐANIN SRBA

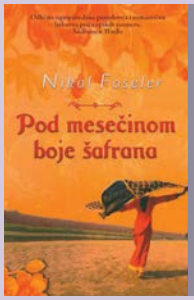
U SRBIJI VIŠE NEMA KOME DA SE PIŠE OSIM VOĐI

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 18. jula do 21. avgusta 2015.

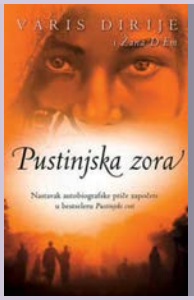
Nikol Foseler:
POD MESEČINOM BOJE ŠAFRANA

Pustolovna i romantična ljubavna priča o Engleskinji koja sredinom XIX veka sanja o životu na Orijentu i odlazi u Arabiju gde je otimaju beduini

Volfgang Jetke:
KĆI STEPE

Istorijski roman o Skitima, Sarmatima i čudesnoj i uzbudljivoj sudbini mlade amazonke Manje, koji se odigrava u VIII veku pre nove ere u ruskim stepama. Izvrsno rekonstruisana epoha, podneblje i svet drevne Skitije

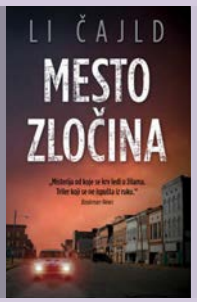

Varis Dirije i Žana D'Em:
PUSTINJSKA ZORA

Autobiografija žene rođene u tradicionalnoj porodici pustinjskih nomada u Somaliji, koja je s pet godina obrezana, s dvanaest preko pustinje utekla od kuće bežeći od ugovorenog braka sa starcem, zatim postala londonska čistačica, a onda vrhunska manekenka i ambasadorka UN-a

Li Čajld:
MESTO ZLOČINA

Izvrstan triler, prva knjiga iz serijala o Džeku Ričeru, bivšem vojnom policajcu bez stalnog prebivališta, majstoru borilačkih veština i savršenom akcionom heroju, koga je na velikom platnu igrao Tom Kruz

Trejsi Ševalije:
IZUZETNA STVORENJA

Biografska priča o Meri Aning, ženi koja je uprkos predrasudama svog vremena prevazišla ograničenja klase i pola i postala jedan od najvećih paleontologa, lovac na fosile dinosaurusa i preteča Čarlsa Darvina

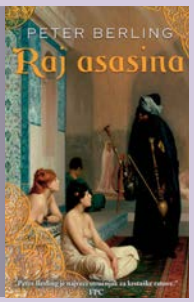
Dženi Kolgan:
VIDIMO SE U KAPKEJK KAFEU

Proglašena za tehnološki višak, ali naoružana dedinim receptima za kolače, ona otvara kafe s najukusnijim poslasticama u kraju, ali peripetije tek tad počinju. Zabavan ćiklit roman

Peter Berling:
RAJ ASASINA

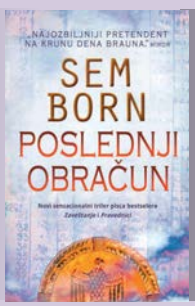
„Ono što je Džordž Lukas među filmskim rediteljima, to je Peter Berling među piscima istorijskih romana", rečeno je o autoru ove knjige o krstaškim ratovima i čuvenom bratstvu asasinskih ubica

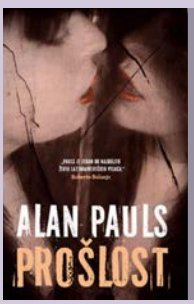
Linda Bakli–Arčer:
KRADLJIVAC VREMENA

Fantastično-avanturistički roman o putovanju kroz vreme, smešten u savremeni London i Francusku u doba revolucije, deo trilogije o vremenskim putnicima, jednom secikesi i džentlmenu i dvoje tinejdžera iz budućnosti

Sem Born:
POSLEDNJI OBRAČUN

Obezbeđenje zgrade UN-a ubilo je bezazlenog starca pod sumnjom da je bombaš samoubica. Zadatak mladog pravnika Toma Berna je da umiri porodicu, ali se upliće u mrežu zavere čiji konci vode do strogo čuvane tajne Drugog svetskog rata

Alan Pauls:
PROŠLOST

Zbog ove knjige Roberto Bolanjo je Argentinca Alana Paulsa nazvao jednim od najboljih živih latinoameričkih pisaca. Majstorski napisan roman o staroj ljubavi koja se niotkuda ponovo pojavljuje u životu junaka ne dopuštajući da bude zaboravljena

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. "BIG" (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjžare d.o.o. "Jagodina" (Vivo shopping park, Jagodina)

VREME

BROJ 1282
30. jul 2015.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Ana Aleksić

redakcija
Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je oditovano od strane ABC Srbija

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Zoom: Mala plata, velika kola

06 Krajina, dvadeset godina posle:
Politika nametnutog saučešća

10 Intervju: Vjeran Pavlaković

14 Lični stav: Đorđe Vukadinović

17 Nuspojave: Svet je mali, a Drenova Velika

18 Intervju: Žarko Jokanović

22 Seča hrasta u Savincu:
Radovaće se Zemlja i Nebo...

24 Propuštene šanse: Cena bačenog blaga

26 Intervju: Gordana Suša

30 Reagovanja: Zoran Dimić

31 Vreme dece: Konvencija u teoriji i praksi

35 Slučaj volontera Nenadića i sudije Vasića:
Prestolonasledniku, s ljubavlju

38 Kultura sećanja:
Čarobnjak kontrolisanog vremena

KULTURA

40 Intervju: Ivan Jani Novak

44 Lični stav: Gorica Mojović

46 Palić 2015:
Dve umorne Evrope, i treća na pragu

49 TV manijak: Kako propada Grčka?

SVET

50 Intervju: Srećko Horvat

54 Rat protiv Islamske države u Turskoj:
Ko sa kime i protiv koga

MOZAIK

56 Lektira: „Ada Ciganlija, Od Isola degli Zingari do Mora BeogrAda" S. Cvetkovića, Z. Marinković, K. Nikolića

61 Navigator: Deseterac

62 Vreme uživanja: Postojanost

Što se tiče cenzure, ona je vrlo ciljana i vrlo je perfidno urađena. Vi ukidate dve-tri ključne, relevantne emisije, u kojima su u debati učestvovali i neistomišljenici. Time ste umrtvili javnosti i sada je to jedan veliki šou, koji zbunjuje one koji su neobrazovani, a odbija one koji su obrazovani i koji se sve više povlače

PIŠE: TAMARA SKROZZA

Da li se Srbija pridržava odrednica Konvencije UN koju je potpisala i da li i na koji način štiti prava svojih najmlađih sugrađana određenih tom istom Konvencijom?

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

"Autentična 'narodna', tradicionalna folk muzika je danas stvar prošlosti, istorije, i ona najfinije i najbrutalnije definiše karakter određenog naroda i kulture. Uz nju danas postoji i savremena (turbo) folk (i popularna) muzika, koja uveliko vulgarizuje tradiciju, ali zato nije ništa manje precizna u definiciji narodskog karaktera. Za Laibach je 'muzika iz naroda' u principu ona koja ubija i zbog koje se gine"

PIŠE: IRENA ŠENTEVSKA

Na naslovnoj strani: Žarko Jokanović
Foto: M. Milenković

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Mala plata, velika kola: Kako isterati pravdu kad je sumnjiv svako ko porodici obezbeđuje tri obroka dnevno

Vučića bi neko mogao da pita kako s platom od 124.000 dinara izdržava porodicu, plaća deci školovanje pa još o svom trošku plaća novinarima kolače, a povremeno napravi i neki prijem ističući kako se, eto, on galantno mašio novčanika sve da državi ušpara neki dinar

POREKLO IMOVINE:
NAMENSKA IZJAVA

Ne zna se da li je to tek onako, literarni i opšti zanos, hiperbola, ili Aleksandar Vučić nije preterivao već je mislio na nekog koga dobro poznaje. Premijer je, naime, prilikom posete fabrici iz sistema namenske industrije u Velikoj Plani, vrlo namenski izjavio:

"Ne može neko ko ima prijavljenu platu od 50.000 do 70.000 dinara da bude veliki gazda koji ima dva poršea, ili dva velika mercedesa i 17 kuća i stanova. To za platu do 80.000 dinara ne može, pa će morati da objasni kako je to stekao."

Rekao bih da je bilo u pitanju jedno tipično vučićevsko preterivanje radi jačeg efekta, ali, ruku na srce, uopšte nije nemoguće da u Vučićevom bližem i daljem okruženju ima onih na koje bi pomenuti inventar imovine mogao da se odnosi.

Sa svakom promenom vlasti ovde počinje nova tranzicija, jer to se u Srbiji pretvorilo u permanentni društveni odnos i pojavu, i u takvim uslovima rađa se i nova klasa koja trguje najpre političkim uticajem a to može doneti pristojno bogatstvo. Nema tu fiskalnog računa, niti bilo kakvih računa, ali ima računice da se zgrnu pare dok "ovo naše traje".

Za tri godine Vučićeve dominacije došlo je do promene krvne slike tajkunskog organizma i na sceni se, za sada stidljivo, pojavljuju novi igrači, ali, po prirodi stvari, neće dugo ostati samozatajni, kao što ne verujem da su oduševljeni Vučićevim nalogom da se spremi, koliko odmah, zakonsko rešenje koje bi omogućilo ispitivanje porekla imovine.

Nego, oni se nadaju da će baš njih, te nove, mimoići poreski organi u zemlji gde je po tom osnovu, osnovu imovine, sumnjiv svako ko porodici obezbeđuje tri obroka dnevno.

Uostalom, i Vučića bi neko mogao da pita kako s platom od 124.000 dinara izdržava porodicu, plaća deci školovanje pa još o svom trošku plaća novinarima kolače, a povremeno napravi i neki prijem ističući kako se, eto, on galantno mašio novčanika sve da državi ušpara neki dinar. Svi su, hoću da kažem, sumnjivi. A najsumnjiviji su, ako se izuzme imovina stečena kriminalnim radnjama, oni koji su blizu ili su u vlasti, pa sada grabe do onog poslovičnog prvog miliona posle koga većina pitanja o imovini postaje besmislena jer ulaze u fazu legalizacije obrta.

Bilo kako bilo, Aleksandar Vučić je rešio da održi obećanje iz januara ove godine i najavio je da će u septembru biti gotov predlog zakona. Ministarstva pravde i finansija dobila su nalog da za mesec i po dana pripreme nacrt zakona koji bi, ah, kako je to baš zgodno, ušao u skupštinsku proceduru baš pred najavljene lokalne i pokrajinske izbore (sve se češće pominje 20. decembar kao datum održavanja izbora), pa nije zgoreg iz kanije trgnuti mač pravde i vitlati s njim do pobede – na izborima. A posle ćemo da vidimo.

Pitanje koje ohrabruje zagovornike teze da se radi o čistom političkom marketingu glasi: zašto se postojeći propisi ne primenjuju?

Po sadašnjem zakonu, ako funkcioneri prikriju ili prijave lažnu imovinu, podležu krivičnom gonjenju, a kazna je od šest meseci do pet godina zatvora. Vidimo kako se to primenjuje, odnosno ne primenjuje osim formalnog popunjavanja imovinske karte.

Nama se na tenderima i aukcijama za kupovinu preduzeća pojavljuju i nezaposlena lica a slabo se pritom proverava poreklo imovine, a to se može raditi i bez posebnog zakona. Kao što

Foto: M. Milenković

poreski organi mogu da reaguju kad god se uoči nesrazmera između imovine i deklarisanog imovinskog stanja.

Takav vidljiv oblik raskalašnosti može biti sankcionisan i bez novog zakona po članu 59. postojećeg Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji koji omogućava unakrsno poresko preispitivanje pomenute nesrazmere.

OVOGA MI KRSTA: PRIDOBIJANJE VERNIKA

S druge strane, naši državni organi nisu nabildovani kao Bojan Pajtić uslikan ovih dana razgolićen na novosadskom Štrandu. Sve je suprotno, organi pate od pothranjenosti i anemije, vidljivi su znaci opšte slabosti, a čišćenje Augijevih štala u kojima je zakopano nelegalno bogatstvo traži zdravu, mišićavu, pravilno definisanu, rečju, jaku državnu upravu, nesklonu, zbog opisanih slabosti, podmitljivosti i političkim uticajima.

Ne sumnjam da će pomenuta ministarstva napisati neki nacrt zakona i da će to, verovatno, ući u proceduru, ali će od toga biti koristi – ako se izuzme faktor moguće represije nad političkim protivnicima – koliko će biti koristi od onog krsta koji će da se uzdigne na planini poviše Kraljeva. Čista simbolika. Krst će biti visok 33 metra i težak 40 tona i biće osvetljen, pa će noću moći da ga vidi pola Srbije.

Cela Srbija će da vidi zakon i moći će da se krsti pred tim čudom, i danju i noću. Bolje bi bilo da su crkveni oci otvorili neku narodnu kuhinju u Kraljevu nego što će da potroše oko sto hiljada evra za ovu skalameriju, kao što bi bilo bolje da aktuelna vlast počne da primenjuje već postojeće propise nego da pridobija nove vernike štancovanjem novih zakona pred nove izbore.

BEZ DOBRIH IDEJA: IZVOLITE FOKAĆO!

Pre par meseci prodat je beogradski restoran "Orač" koji je nosio slavno ime kafane iz nekadašnjeg Bulevara JNA, nešto poviše Slavije, poznatog po tome što se u izlogu, da se lepo vidi s ulice, stalno okretalo jagnje na ražnju.

Tada je, kada su zamandaljena vrata stare kafane i ugašen žar ispod ražnja, firma bila preseljena na obod Čuburskog platoa, na ugao sadašnje Makenzijeve i Ulice dr Ivana Đaje, i stekla je solidnu reputaciju.

Kad je zatvoren, komšiluk se pitao: Šta će tu da bude? Odgovor je lak: još jedna samoposluga "Idea" Ivice Todorića, u skladu sa onim reklamnim sloganom da je Beograd grad pun novih ideja, ili tako nekako. Ono što je neobično, osim što mi je žao kafane u kojoj sam relativno često sedeo, najpre zbog dobrog društva i solidne domaće kuhinje, jeste okolnost da u krugu, prečnika oko 500 metara, ima barem pet, šest samoposluga istog obrtnika.

Srazmerno tome, u tom istom krugu istog prečnika smanjio se broj kafana gde se može "pojesti nešto kašikom" pa sam na dan nastanka ovog teksta uz neki potaž umesto hleba dobio fokaćo.

Ovi redovi značajni po svojoj beznačajnosti tek su omaž pokojnom Bogdanu Tirnaniću. Pre dvadeset i kusur godina lepo mi je rekao: "Novinari koji drže do sebe ne bi trebalo da pišu u julu i avgustu."

Ali, čuj – fokaćo! ¶

POLITIKA KOLEKTIVNOG SAUČESNIŠTVA

“Oluja” nije nikakva “briljantna vojna operacija”, već onaj mučki, završni udarac odavno oborenom protivniku. Ako se već i mora obeležavati reintegracija bivše Krajine u Hrvatsku iz godine u godinu, vojna parada na dvadesetogodišnjicu drugačije se ne može razumeti osim kao još jedna bahata i izazivačka legalizacija etničkog čišćenja. To ne može da promeni ni sav doprinos Vučića, Nikolića, Dačića i svih ostalih iz aktuelne vlasti u Beogradu tragediji srpskog naroda u Hrvatskoj

Sudi li se po medijima, izjavama ministara, javnom mnijenju – Krajina je pala jučer.

Zagrebom će 4. avgusta odjekivati na paradi strojevi korak i treštati vojna muzika, Tompson će arlaukati ustaške poskočice u Kninu, a predsjednica Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović još jednom će podići ljestvicu u turbo-domoljubnom takmičenju. Teško da se sve skupa ikako drugačije može okarakterizirati osim kao svirepo obilježavanje egzodusa više od dvije stotine hiljada vlastitih građana; teško da se može osmisliti gluplji potez kad je riječ o građenju povjerenja i dobrosusjedskih odnosa u regionu; teško da išta ima manje veze sa toliko proklamiranim evropskim duhom...

Na drugoj strani, zvoniće u Beogradu crkvena zvona, Šešelj će imati uobičajeni šovinistički ispad, a predsjednik Tomislav Nikolić i premijer Aleksandar Vučić upododobljeni će govoriti o etničkom čišćenju. I sve to kao da su oni lično stigli Bulevarom Arsenija Čarnojevića na traktorskoj prikolici ispod prljavog najlona; kao da sa svim onim što je dovelo do progona Srba iz bivše Krajine nemaju ama baš nikakve veze; kao da politika čiji su bili zastupnici nije dio srca tame svih krvavih obljetnica iz devedesetih.

Ima još. Kada službene strukture – vala i razne neslužbene – u Srbiji i Hrvatskoj prozbore o miru i pomirenju, ispada da smo, bez iznimke, svi punili haubice ispred Vukovara ili Benkovca; da smo svi pljačkali i palili po zapadnoj Slavoniji ili Lici; da smo svi klali na Ovčari i Škabrnji ili u Medačkom džepu i Dvoru na Uni; ispada da smo svi složno marširali iza Slobodana Miloševića ili Franje Tuđmana, da srpsko-hrvatski rat traje od pamtivijeka i da će trajati do posljednjeg Srbina i Hrvata...

Nije bilo tako i nije tako.

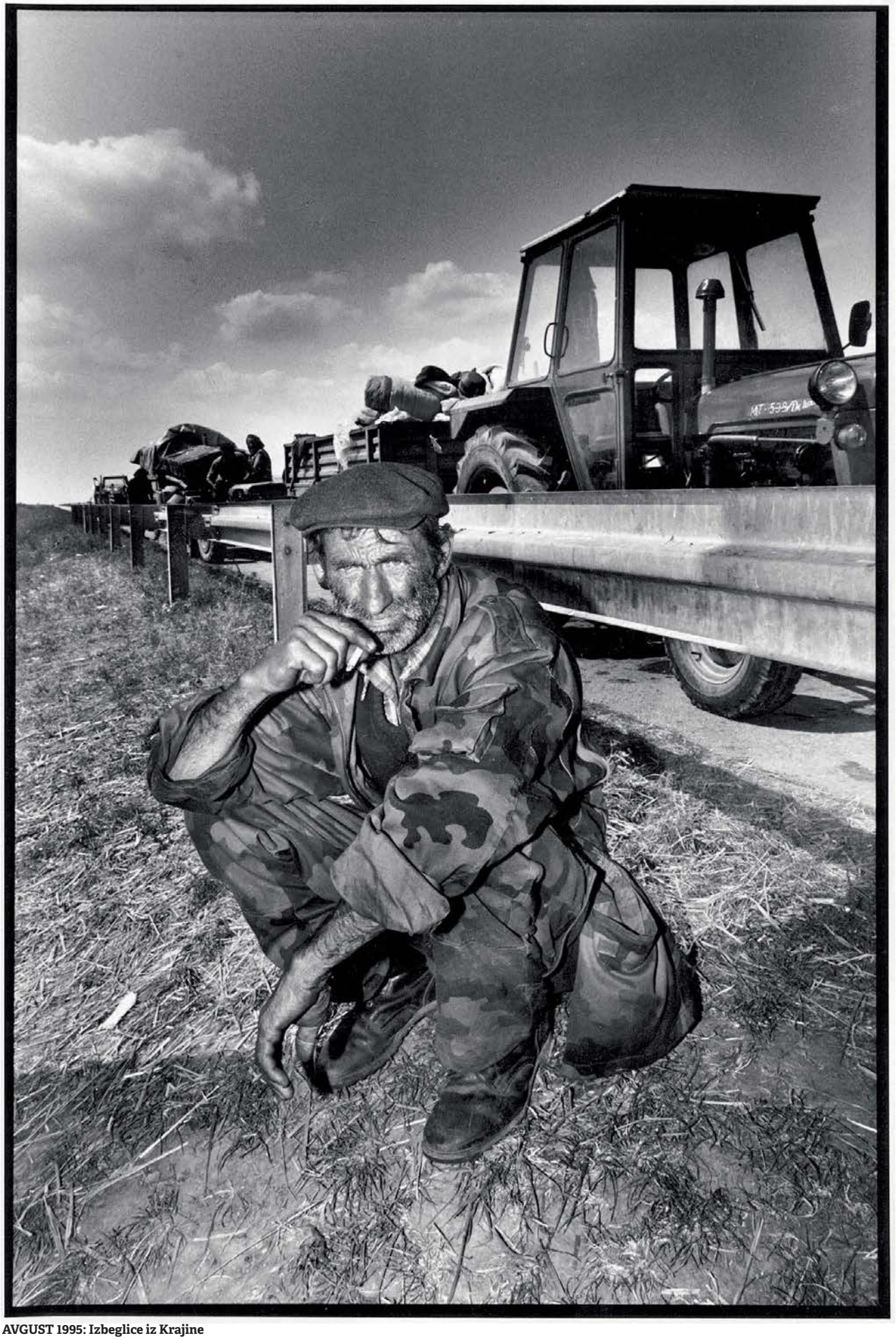
NA MARGINI MARGINA

Ogromna većina na obje strane osjećala je svu dubinu otvorenog ponora, nakaznost ideologija tla i krvi, dijeljenja i razdvajanja isključivo radi osvajanja i držanja gole vlasti, te svega ostalog što je sa tim sistemski povezano. Sasvim je opet nešto drugo što je sav taj narod raspamećen topovskim i tenkovskim granatama, rafalima iz kalašnjikova i teških mitraljeza doveden u situaciju da nema drugog izbora osim da poput čopora slijedi svoje predvodnike dok im bjelasaju očnjaci.

Vladajuće strukture bile su neiskreni neprijatelji onda – trebali su jedni druge; danas su i neiskreni prijatelji – egzistencijalno ugroženo građanstvo uvijek je dobro držati pod nacionalno povišenom temperaturom. Zato je i toliko reklamirano pomirenje na obje strane u sjenci odozgo nametnutog i dirigiranog kolektivnog saučesništva; zato su na margini i svi čija je savjest bila i ostala čista – svi što su činili sve da se rat, zločini i protjerivanja izbjegnu i koji, bez razlike, odaju počast svim žrtvama na svim stranama.

Na margini je i područje bivše Krajine i ljudi porijeklom sa tih prostora. U opustjela i ekonomski uništena sela i gradiće u proteklih dvadeset godina vraćali su se uglavnom starci i vrlo malo aktivnog srpskog stanovništva. Svi oni tamo uglavnom životare, s tim da su ovi drugi odavno i uveliko pomireni da u javnim službama za njih nema mjesta, da se čak i 27. jul, Dan ustanka protiv fašizma, ne može u Srbu obilježiti bez policijske zaštite od ustaških sljedbenika Ante Pavelića iz Hrvatske stranke prava, da tamo – gdje su Srbi više od četiri vijeka bili većina i gdje ih je gotovo sve spajalo, a jedva išta dijelilo od hrvatskog stanovništva – opstaju još samo kao stalno sumnjiva i prokažena nacionalna manjina, pod većim ili manjim pritiskom, zavisno od političke konjunkture u Zagrebu.

“Oluja” je, nikakve sumnje nema, bila u potpunosti u sklopu Tuđmanovog etničkog čišćenja i etničkog inženjeringa; upravo iz tog razloga je u prvoj polovici avgusta 1995. na Baniji, Kordunu, u Lici, Dalmaciji pobijeno oko dvije hiljade ljudi – daleko najviše civila i staraca. Da se, kao

AVGUST 1995: Izbeglice iz Krajine
foto: Draško Gagović

ŠTA STOJI IZA PRUŽANJA RUKE: A. Vučić i K. Grabar Kitarović
Foto: FoNet/AP

i svako drugo grabežno umorstvo iz najnižih pobuda, ni ovo nije isplatilo, danas je kristalno jasno: od Drniša do Petrinje i od Korenice do Ličkog Osika, živi se uglavnom od nešto malo poljoprivrede, penzija i ugostiteljstva, mahom za vrijeme turističke sezone. Za Srbe, ali i Hrvate doseljene ovdje iz Bosne i Hercegovine radi promjene "krvne slike", već dugo je najvažnije vlasništvo pasoša članice Evropske unije – sa teritorija čije je držanje tokom pet godina bilo pitanje života i čije su toponime znale tadašnje diplomate diljem svijeta, sada svi žele otići kako bi u Berlinu, Briselu, Hagu počeli iz početka kao konobari, medicinske sestre, električari. Bivša Krajina postoji tek kao neka vrsta mitskog mjesta, nikom odista važnog osim za stalno đubrenje i uzgajanje srpsko-hrvatske mržnje, tenzija, konflikata. Mada veoma korisno za unutrašnjopolitičke svrhe i uzajamna podmetanja, sve zajedno dobro pokazuje i razmjere beznačajnosti i Srbije i Hrvatske. Svedene na političke kuriozitete i ekonomske statističke greške unutar Evrope, obje zemlje i njihove vladajuće elite jedino još mogu biti važne jedna naspram druge. Baš ta beznačajnost, uz svu banalnost podaništva prema svakom tko ima i mrvicu stvarne moći, objašnjava zbog čega se najmračnije strane istorije iznova i iznova ugrađuju u nacionalnu i kolektivnu svijest umjesto da se demistificiraju, prihvati odgovornost i prevaziđu.

SUMORNA I TUŽNA KRATKA ISTORIJA

Mnogo toga je napisano, pogotovo u ovim novinama, tokom dvadeset i pet godina izlaženja: i o 1990, Miloševiću, Tuđmanu, 1991, pakovanju i toku rata, Vukovaru, granatiranjima gradova, Kninu, vojskama, paravojskama, Milanu Babiću, Mili Martiću, Gojku Šušku, Hrvoju Šariniću, stratištima po čukama i zaseocima, o izbjegličkim kolonama... Ipak, možda još jednom vrijedi ponoviti zašto je "Oluja" bila apsolutno izlišna i zašto je riječ o udruženom zločinačkom poduhvatu.

U julu 1995. sve je mirisalo na krv, suze i pljačku. U Kninu, Klasniću, Vojniću, plaćani su kanisteri sa benzinom i po dvadeset pet maraka, popravljali se traktori i krševi od kola... Jer, znalo se dobro da je sa Krajinom gotovo.

Zapravo, bilo je gotovo još 1991. Da nije moguće izdvajanje ove teritorije iz Hrvatske, dobro su znali i Milošević i Tuđman; nasilno mijenjanje granica u bivšoj Jugoslaviji za tadašnju Evropu iz mnogo razloga jednostavno nije bila opcija. Ipak, Krajina je obojici izuzetno dobro poslužila za nacionalnu homogenizaciju, instaliranje šovinizma kao državnog programa i, što je još važnije, autoritarnog sistema lične vlasti; baš u to vrijeme i na tim temeljima uzdižu se političke figure Šešelja, Vučića i Nikolića, a koliko ono i dalje opija, može se utvrditi prema izjavama i djelovanju Grabar-Kitarović, predsjednika Hrvatske demokratske zajednice Tomislava Karamarka i – da mu valjda ne bi oduzeli nacionalnu legitimaciju – hrvatskog premijera Zorana Milanovića.

Prvo poluvrijeme ovog prećutno dogovorenog konflikta pripalo je Miloševiću. Ono drugo je moralo da sačeka zbog rata u Bosni i Hercegovini. U tom intervalu, Krajina je tavorila na tuđem i posuđenom vremenu, povijala se pod udarima Hrvatske vojske u Medačkom džepu i Ravnim Kotarima i održavala se zahvaljujući međunarodnim mirovni trupama i bosanskoj pat poziciji Beograda i Zagreba. Ali da će doći do drugog poluvremena i da Milošević pokušava da što više kontrolira neumitnu štetu svjedoči i njegovih sedamnaest tajnih susreta od 1993. do 1995. sa Hrvojem Šarinićem, Tuđmanovim pregovaračem i čovjekom od posebnog povjerenja.

Izvjesna nada da se status Krajine može riješiti mirnim putem bljesnula je i ugasila se sredinom 1994, kada su Sjedinjene Američke Države, Rusija i Evropska unija predložile mirovni Plan Z-4, po kom bi Srbi dobili široku autonomiju u Hrvatskoj. Mada Tuđman ni u snu nije bio spreman na takvo rješenje, bar je plan uzeo "na znanje" u nadi da će ovako ili onako pronaći povod da ga u budućnosti odbaci. Nije ni morao da se trudi. Kako je Plan Z-4 kvario Miloševićeve kombinacije u Bosni i nudio sličan presedan za Kosovo, krajiški lideri su po njegovom naređenju odbili i da prime ovaj dokument od pedeset osam strana formata A4. Time je i definitivno zapečaćen opstanak Srba na teritorijama gdje su do tada bili u većini.

Jer, gotovo u isto vrijeme, hrvatska vlada uspjeva sklopiti aranžman sa kompanijom *Militari Professional Resource Inc.*

VREME Tribina nedeljnika „Vreme" i Foruma ZFD

20 godina od operacije Oluja

u ponedeljak, 3. avgusta, u 13 sati
u Press centru Udruženja novinara Srbije
Knez Mihailova 6/III

dr DEJAN JOVIĆ, profesor Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu
VESNA TERŠELIČ, osnivačica i voditeljica udruge Documenta – centar za suočavanje s prošlošću – Zagreb
PETAR LAĐEVIĆ, profesor i jedan od osnivača Srpskog demokratskog foruma
DRAGO KOVAČEVIĆ, gradonačelnik Knina za vreme vojne operacije „Oluja"

(MPRI), čiji su personal činili penzionirani američki generali, diplomate i, uopće, ljudi pred kojima se širom otvaraju sva vrata u Pentagonu. Suština unajmljivanja ove firme nije u obuci trupa ni u izradi planova ratnih operacija, pa čak ni u zaobilaženju zabrana vezanih za nabavku naoružanja. Kad generali iz MPRI-ja prihvate posao, to je najbolji znak da je onaj tko ih je angažirao dobio blagoslov i podršku Vašingtona za ostvarivanje svojih vojnih ciljeva. Američki general Čarls Bojd kasnije je rekao da Zagreb nikad ne bi pokrenuo "Oluju" bez podrške iz Vašingtona.

Konačno, u prvoj polovini 1995. pod američkim patronatom složile su se karte u Bosni i Hercegovini. Država je zadržala neku vrstu cjelovitosti, Milošević se morao zadovoljiti Republikom Srpskom, a Tuđman – uz određeno reteriranje – stvarnom vlašću, ako već i ne formalnom, nad kantonima sa hrvatskom većinom. Što slijedi dalje, vidjelo se 1. maja 1995. u zapadnoj Slavoniji čim je Hrvatska vojska zauzela taj dio Krajine za manje od dva dana. Vijest o toj akciji RTS je objavio u 17. minuti Drugog dnevnika, Radovan Karadžić se uprkos više gromoglasnih ujedinjenja Republike Srpske i Krajine lično starao da se Vojska Republike Srpske ne uplete u sukob preko Save kako ne bi pokvario *dilove* sa Zagrebom, a iza kolona izbjeglica ostali su leševi u opljačkanim i spaljenim selima. Jedini protest Slobodana Miloševića sveo se na spuštanje slušalice Šariniću; nekoliko dana kasnije, ponovo su u tajnosti razgovarali kao da se ništa nije dogodilo. Drugo poluvrijeme je počelo.

U tom trenutku, nestale su sve iluzije u Krajini. Pripadnik Srpske vojske Krajine imao je u prosjeku četrdeset i sedam godina, a postojale su čete sa prosječnom starošću od pedeset šest i brigade sa pedeset tri godine. I još nešto: brigade SVK predstavljale su, zapravo, slabe bataljone, bataljoni – slabe čete, a čete – slabe vodove... Ukratko, bez znatne vojne podrške u tehnici i, posebno, ljudstva iz Srbije i Republike Srpske, pred sveobuhvatnom ofanzivom Hrvatske vojske, krajiške jedinice mogle su pružiti samo izuzetno kratkotrajan i simboličan otpor. A pošto Milošević i Karadžić takav rizik niti su mogli niti smjeli da prihvate iz čitavog niza razloga, sem masovnog zbjega nije bilo drugog rješenja. Jer, da hrvatske jedinice ni u kom slučaju ne treba sačekati u svojim domovima, znali su svi u Krajini. Samo primjer prepada HV u Medačkom džepu 1993. dovoljan je da objasni i zbog čega – tada je ubijeno ukupno osamdeset i osam Srba, a od trideset šest civila, dvadeset osoba bilo je starije od šezdeset godina. Uostalom, i iza raznih srpskih jedinica 1991. i kasnije, također su ostajali slični zločini i nedjela.

Posljednji pokušaj da se izbjegne "Oluja" odigrao se 3. avgusta 1995. u Ženevi. Shvativši koliko je sati, krajiška delegacija je na pregovorima pod pokroviteljstvom kopredsjednika Konferencije za bivšu Jugoslaviju Torvalda Stoltenberga potpisala mirovni Plan Z-4 i, praktički, bila spremna da prihvati sve što se od njih traži. Međutim, bilo je prekasno. Hrvatski pregovarači su zahtijevali samo jedno – trenutnu kapitulaciju bez ikakvih garancija. Da su imali i te kako razloga da budu samouvjereni, svjedoči i to da je krajiška delegacija pred put u Ženevu bezuspješno pokušavala da dobije instrukcije od Miloševića u Beogradu. On se, po riječima tadašnjeg ministra vanjskih poslova SR Jugoslavije Vladislava Jovanovića, nalazio na nekom odmoru i nije ga namjeravao prekinuti. Na polaznim položajima, Hrvatska vojska je samo čekala naredbu da krene...

Krajina bi, dakle, pala sama po sebi, a njen povratak u ustavno-pravni poredak Hrvatske – uz veće ili manje teškoće – bio je samo pitanje vrlo kratkog vremena; isti onaj mirni način reintegracije sa kraja godine u istočnoj Slavoniji, mogao je i ovdje biti primjenjen avgusta 1995. Međutim, Tuđman je dočekao svojih pet minuta i jednom zauvijek je mogao da se riješi Srba. Oni su za njega u prvom redu predstavljali "remetilački faktor" u Hrvatskoj, a nipošto građane zemlje na čijem se čelu nalazio. Upravo to je i bio smisao Tuđmanovog istupanja na savjetovanju neposredno pred "Oluju" na Brionima; upravo je na to mislio kada je govorio "da se Srbima mora zadati udarac od koga se nikad neće oporaviti", "da Srbima treba dati puta, sve im tobože garantirajući ljudska prava" i slično. Ante Gotovina, Mladen Markač i ostali prisutni jako dobro su ga razumjeli: ko god je u Hrvatskoj vojsci htio da pljačka, pali i ubija, dobio je odrešene ruke...

"Oluja" zato nije nikakva "briljantna vojna operacija", već onaj mučki, završni udarac odavno oborenom protivniku. Ako se već i mora obilježavati reintegracija bivše Krajine u Hrvatsku iz godine u godinu, vojna parada na dvadesetogodišnjicu drugačije se ne može razumjeti osim kao još jedna bahata i izazivačka legalizacija etničkog čišćenja. To ne može da promijeni ni sav doprinos Vučića, Nikolića, Dačića i svih ostalih iz aktuelne vlasti u Beogradu tragediji srpskog naroda u Hrvatskoj. ¶

FILIP ŠVARM

Pad imuniteta na

"Emocije i simboli se koriste kao politički kapital. Bio sam prošle godine u Kninu. Milanović je pričao i nije se mogao čuti od zvižduka. A on je pričao o Tuđmanu, borbi protiv vanjskih okupatora, ali džaba. Mogao je reći 'Za dom spremni', oni bi i dalje tako glasno zviždali. Meni se čini da ova proslava Oluje nije toliko uperena protiv Srba, već je stvar unutarnjeg političkog obračuna. To je najprije sukob o tome ko će ispasti veći nacionalista"

Ovih dana je predsednica Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović izjavila, između ostalog, kako veruje da će se dvadeseta godišnjica Oluje obeležiti bez podela. Verovatno da su mnogi u Srbiji, kao i Srbi u Hrvatskoj, tu izjavu mogli protumačiti kao neukusnu šalu. Dvadeset godina posle srpsko i hrvatsko viđenje o tome šta je Oluja bila ostaje jednako nepomirljivo. Na godišnjici, 4. i 5. avgusta, kada Hrvati slave Dan pobede i Dan hrvatskih branitelja, ovoga puta pevaće Marko Perković Tompson, a proslava će se obeležiti i vojnom paradom. Poprilično militaristički način, reklo bi se, za obeležavanje koje teži da ne stvori još veće podele.

O proslavi Oluje, o ovdašnjoj kulturi sećanja, o potrebi svih da budu žrtve i o drugim temama razgovaramo sa istoričarem Vjeranom Pavlakovićem, šefom katedre za Kulturne studije na Univerzitetu u Rijeci. Vjeran Pavlaković je doktorirao 2005. godine na Univerzitetu u Vašingtonu. Autor je mnogobrojnih radova u kojima se bavi kulturom sećanja u regionu, komemorativnim svečanostima, političkim simbolima, i uopšte različitim aspektima savremenog hrvatskog i srpskog društva iz kulturološke perspektive. Organizator je i predavač na "Letnjoj školi tranzicione pravde i politike sećanja" koja se održava već treću godinu zaredom u Cresu i koju pohađaju studenti iz Evrope i SAD.

"VREME": Deluje da je kultura sećanja u regionu krajnje usmerena na sopstvene žrtve, na ono "što su oni nama radili". Neko je zapazio da ovde reći "nikada više" obično znači "nikada više nećemo dopustiti da se nama nešto desi", a retko "nikada više mi nećemo uraditi nešto loše". I u tom duhu izgledaju i komemoracije, proslave. Da li je to karakteristično za sva posleratna područja ili je kod nas nešto ipak izraženije? Možda sam sada ja ovo banalizovala...

VJERAN PAVLAKOVIĆ: Pogodili ste u centar problematike. Na ovim prostorima je viktimizacija veoma snažno izražena. Bitno je i napomenuti da su za nove države, nastale nakon rata u bivšoj Jugoslaviji, taj rat i njegova kultura sjećanja imali veliki uticaj na formiranje identiteta. Dodao bih, kada je riječ o sjećanju, i problem sa Haškim tribunalom. On je trebao imati neku funkciju pomirenja, ali se nije uspjelo do kraja sa tim...

Općenito, ako govorimo o kulturi sjećanja rata u zadnjih sto ili sto pedeset godina, vidimo znatne promjene. Ranije su uvijek sjećanja na rat bila sjećanja na generale i oficire. Nakon Prvog svjetskog rata nastaje demokratizacija kulture sjećanja, gdje su prisutni i obični vojnici i stradali. Ali nakon Drugog svjetskog rata više se naglašava sjećanje na žrtve. Možemo to vidjeti i iz ovdašnjih spomenika Narodnooslobodilačke borbe, oni su bili namijenjeni palim borcima i žrtvama fašističkog terora. A onda, nakon devedesetih godina, svi su postali žrtve. Tačnije, tako su sebe vidjeli i predstavljali. Pojam palog borca je nestao iz cijelog diskursa. Svi su samo žrtve i svi hoće da budu samo žrtve. Prevladao je diskurs u kojem su stvari crno-bijele. I zato u javnosti postoji ta isključujuća podjela na žrtve i agresore.

I zapadna javnost je umela da tako posmatra region, na simplifikovani način. A s druge strane deluje da ako jedna strana ne dokaže svoju apsolutnu poziciju žrtve, neće dobiti dovoljno strane podrške.

Vidi se da uloga žrtve prolazi na svjetskoj sceni. Na početku rata, ranih

fašizam

Foto: Jovica Drobnjak/ Novosti

devedesetih, Srbi su stalno zbog Jasenovca predstavljali sebe tako: mi i Židovi najveće smo žrtve. Kolega Christian Axboe Nielsen je to nazvao *Victim Olympics*. Biti najveća žrtva znači imati najveći legitimitet. Što je problematično jer iako svi govorimo o traumama, niko ne želi shvatiti drugu stranu. Iako su zajednice u regiji prošle slične priče, jedne više nego druge, trebalo bi biti više razumjevanja i saosjećanja. Nedostaje empatija za žrtve i stradanja onog drugog.

Spomenuli ste odmah na početku razgovora Haški tribunal. U javnosti, makar srpskoj, on se svakako nije nametnuo kao vrhovni sudija kada je sećanje u pitanju. Ko bi mogao da zauzme makar malo tu ulogu za region?

To je veliki problem. Prilično sam pesimističan nakon veta koji je nedavno stavljen na Rezoluciju o Srebrenici. Radio sam dosta dugo za REKOM. Mi čak nismo ni koristili izraze istina i pomirenje, već ustanovljivanje činjenica konflikta. Ali to je jako teško učiniti u našem regionu jer su uvijek interpretacije puno snažnije od činjenica. Bez obzira na sav trud Tribunala da uspostavi barem neku "sudsku istinu", svjedoci smo da ljudi u regiji ni to ne prihvaćaju, ili prihvaćaju selektivno. Nažalost, vlada percepcija da je Haški sud potpuno politiziran i da ne predstavlja objektivan pogled na prošlost, dok udruge u regiji koje se bave suočavanjem s prošlošću automatski su obilježene kao »

strani plaćenici ako zagovaraju pogled na ratove 20. stoljeća izvan uskog nacionalnog okvira koji se suprostavlja hegemonskom narativu političkih elita.

Postoje događaji čije su interpretacije potpuno drugačije, kao što je to Oluja i način na koji je vide Hrvati i Srbi, što jeste i povod za naš razgovor. Napisali ste u jednom od tekstova da je za vreme Tuđmana proslava imala isključivo trijumfalistički karakter, dok je kasnije postojalo razumevanje za srpske žrtve. Čini mi se da se taj trijumfalistički momenat sada vratio?

Jeste. Na ovom području, simbolička

politika i dalje vlada puno jače nego aktuelne socioekonomske teme na kojima političari nisu sposobni djelovati. Što se vidi i sada na primjeru Hrvatske demokratske zajednice. Stalno se u ovih godinu i pol dana, ako izuzmemo posljednji mjesec kada su se stvari ipak primirile, otvaraju ideološke teme – lustracija, žrtve komunizma, Blajburg, branitelji ("Gdje si bio '91..."))... HDZ će teško riješiti ekonomske probleme ako znamo da im je bivši premijer u zatvoru zbog korupcije i da su bili na vlasti dosta godina, a država je u lošem stanju. Sada će opet izbori, Milanović se želi pokazati kao nacionalista i zato svi igraju ovu, da kažem, prljavu igru. Dosta nas u Hrvatskoj kritikujemo način na koji se slavi 5. avgust. Zašto ta militarizacija? Zašto ne slavimo Erdutski sporazum koji je mirno integrirao ostatak Hrvatske?

Emocije i simboli se koriste kao politički kapital. Bio sam prošle godine u Kninu. Milanović je pričao i nije se mogao čuti od zvižduka. A on je pričao o Tuđmanu, borbi protiv vanjskih okupatora, ali džaba. Mogao je reći "Za dom spremni", oni bi i dalje tako glasno zviždali. Meni se čini da ova proslava Oluje nije toliko uperena protiv Srba, već je stvar unutarnjeg političkog obračuna. Sada će opet biti izbori i sama proslava Oluje se koristi u tu svrhu, kao napad na Vladu i Milanovića. To je najprije sukob o tome ko će ispasti veći nacionalista. Svake godine su bile odvojene proslave Oluje. Jedna u Kninu, službena, i druga u Čavoglavama. Ovo će biti pomirenje između ta dva.

Kako je uopšte nastala ta proslava u Čavoglavama?

Zapravo, jedan dio ljudi u Hrvatskoj je smatrao da službena proslava Oluje nije bila dovoljno radikalna. Kada je riječ o službenim, komemorativnim govorima, oni su išli ka pomirenju. Mesić je pričao da bi trebalo priznati što se sve dogodilo tokom Oluje. Mesić, Josipović i Milanović su uvijek spominjali srpske žrtve. Ali očigledno je postojao jedan dio ljudi koji je htio više radikalizirati proslavu i tako je nastala ta kontrakomemoracija u Čavoglavama. U Knin su dolazili državni vrh i malo ljudi, dok je u Čavoglavama bilo oko 100.000 učesnika.

Da li je moguće da tolika većina ljudi želi tako, da kažem, radikalnu proslavu? Iskreno, kada sam čula da će Marko Perković Tompson pevati, mislila sam da je to neka "podvala" naših tabloida.

Dobro, mora se reći da je on već svake godine i pevao za Dan pobjede.

Ali ne u državnoj režiji.

Ipak, mislim da je pogrešno i pojednostavljeno reći da je Tompson samo ustaša i da svi ljudi koji ga slušaju slave ustaštvo. Vidim to kao pad imuniteta na fašizam. On sam ne koristi otvoreno fašističke simbole. Neki ljudi koji dolaze na njegove koncerte ih koriste, to je istina. Ali ima tu porodica, djece, odlaze tamo kao na feštu.

Ali u stihovima Tompsonovih pesama ima, recimo, odlomaka iz govora Ante Pavelića.

Sigurno tu ima koketiranja sa ustaštvom. Ali on nikada nije nosio otvoreno simbole tog tipa. Crna zastava, crna majica sa natpisom "Za dom spremni"... Svi kuže da se to prodaje. Pitanje je da li je to ideologija ili je novac.

Ako nekom padne imunitet na fašizam, nije li onda mnogo lakše da bolest prodre?

Da, ljudi su tada mobilizirani, i kada situacija postane radikalna može se desiti da su spremni "za prebaciti se". Ako neke stvari prihvaćaš kao normalne, onda kada nastane politički pokret koji to odista i slavi, ti su ljudi i spremniji prihvatiti takvo što. Ali ja stvarno ne bih sada rekao da je to fašizam... Ne mislim ja da je Tompson problem sam po sebi, već problem leži u širim institucijama odgovornosti, od državnog vrha, medija do vjerskih zajednica i intelektualaca. Tompson je posljedica.

Ono što je predsjednica Kolinda Grabar Kitarović rekla u Izraelu konačno ide u smjeru kuda treba. Kazala je da su ustaše bili fašisti i da se mi trebamo njih sramiti

i trebamo se izviniti zbog njihovih zločina. Ako se to ne kaže glasno i jasno, razni će mitovi nastaviti da žive. Sada se neki čude kako se mogla dogoditi "svastika" na fudbalskom terenu u Splitu. Ja se ne čudim, pogotovo kad se uzme u obzir tolerancija Hrvatskog nogometnog saveza za ustaške simbolike na stadionima već godinama. Moraju čitav sustav i ljudi na odgovornim pozicijama ponavljati da to jeste dio naše povijesti i da on nije za slavljenje.

Postoji ono "verovanje" da će biti manje desničarskih ispada kada je desnica na vlasti.

U "Novom listu" urednik je napisao da se moli da HDZ dođe na vlast da bi prekinula sa ovom radikalizacijom. Ali i ta logika je opasna. Istina jeste da je uvijek teže za one koji su ljevičari ili nedovoljno nacionalni da naprave neke poteze jer će ih opozicija stalno sabotirati.

Napisali ste, u nekom od radova, da je proces približavanja Hrvatske Evropskoj uniji marginalizovao desnicu i njene ispade. Sada kada je Hrvatska članica Evropske unije čini se da je situacija obratna.

Na putu ka Evropskoj uniji, oni jesu bili smanjeni i sada su se opet rasplamsali. Za vrijeme dok traje monitoring, svi se fino ponašaju, a onda kada smo tu, unutra, može se raditi šta ti je volja. Ja sam vjerovao da će se ići naprijed, da ćemo sada gledati ka budućnosti, razvojnim projektima, ali se dogodilo kontra, opet se vraćaju teme iz prošlosti...

Rat i trauma se dobro prodaju. Jako važan faktor je skupljanje političkih poena. A nažalost, i politički dijalog je na niskoj razini. Ljudi su politički nepismeni. Kažemo: "pusti povijest povjesničarima", ali se to neće dogoditi. Mediji će stalno brujati, oni su brži i ljudi će čitati u novinama nešto kratko prije nego što će čitati knjige. Banalan primjer je ono kada postoji toliko filmova, knjiga, svjedočanstava o bici na Neretvi i neko kaže: "Ja sam čuo jednu stvar i to je tačno", i on to smatra jedinom istinom. Postoji hrpa podataka, ali ne, taj neko ponavlja "ja sam čuo to i to". Isto je za Jasenovac. U Hrvatskoj je krenula fama da su to sve komunističke laži i da je pravi logor bio poslije 1945. godine. Medijska sfera je potpuno zagađena. S druge strane, i obrazovni sustav je zakazao. Moji studenti su apatični, to je opet jedna druga vrsta pada imuniteta. Ja im kažem da moraju razumjeti društvo u kojem žive i dio toga su i Drugi svjetski rat i Domovinski rat.

Kada govorimo o sećanju na rat u bivšoj Jugoslaviji, negde sam pročitala da četiri mosta, deset obala, četrdeset i četiri trga, četiri parka, trideset i jedna ulica i pet škola nose ime Franje Tuđmana. I sada aerodrom. Je li on zaista postao istorijski heroj Hrvatske?

Ja mislim da je ovo što je Milanović uradio bila taktika zbog izbora. Činjenica jeste da je Tuđman vodio državu kada je postala nezavisna. Što vrijeme ide dalje, zaboravljaju se neke stvari koje je pričao, zločini protiv državljana srpske nacionalnosti, samo se vide one velike stvari – on je pobijedio u Domovinskom ratu. Takvi ljudi postaju veći sa povijesnom distancom.

Ja vjerujem da će i dalje biti kritika. Zato je zabrinjavajuća izjava Tomislava Karamarka da se neće smjeti kritično pričati o Tuđmanu i Šušku i Domovinskom ratu. Što ponovo vodi u isti onaj komunistički mentalitet. Mentalitet kojem je glavna odlika zatvaranje. Kada nemamo prostor za otvoreni dijalog o mračnim stvarima, onda to vodi u više nacionalizma, više netolerancije. Opet će se ponoviti za deset, dvadeset godina neki rat. Treba razgovarati. O nekim stvarima je nelagodno pričati, ali je bitno priznati zločine koje je tvoja strana učinila. Ne u vidu kolektivne krivnje, već kolektivne svijesti o onome što se dogodilo.

Zabrinjavajuća je izjava Tomislava Karamarka da se neće smjeti kritično pričati o Tuđmanu i Šušku i Domovinskom ratu. Kada nemamo prostor za otvoreni dijalog o mračnim stvarima, to vodi u više nacionalizma. Opet će se ponoviti za deset, dvadeset godina neki rat

Kako mislite da bi komemoracija Oluje trebalo da izgleda?

Treba razumjeti da pokušaj da se zabrani slavljenje Oluje neće uspjeti jer Oluja jeste bila jako bitna stvar za Hrvatsku. Samo je pitanje kako je proslaviti a da postoji empatija za sve žrtve. Mi smo daleko od toga. U posljednjih godinu i pol dana jeste bilo gadno za Srbe u Hrvatskoj i ovo jeste kriva politika za njih. Potrebno ih je integrirati, a ne asimilirati. Treba pokazati da smo zdravo društvo. Hrvatska, kao mala država, dosta je nesigurna. Kada čitam kojekakve desničarske tekstove, tu još postoji paranoja da se u Srbiji stvara neki Memorandum 2, još postoji strah od planova za Veliku Srbiju. To je apsurdno kad znamo da je Hrvatska dio EU i NATO-a, a Srbija ima puno teških problema. Mora postojati dijalog između mladih ljudi, političara, vjerskih zajednica... Mora se stalno razgovarati. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

"Faktor mira i stabilnosti"

Vučić želi da bude prepoznat i kao regionalni šampion regionalnog pomirenja, barem koliko je to bio Boris Tadić, a po mogućstvu i mnogo više. Dakle, poštovan kao Tito, opasan kao Milošević, regionalno omiljen kao Tadić, hrabar kao Cipras i tragičan kao Đinđić. Ali od svega toga, zapravo, ništa – pogotovo ne ovo poslednje – baš sasvim, do kraja i odistinski

Piše: **Đorđe Vukadinović**

U prethodnim tekstovima uglavnom smo se bavili unutrašnjopolitičkim aspektima Vučićeve vladavine, dok su oni spoljni bili tek uzgredno pominjani. Zato ćemo se ovaj put malo više fokusirati upravo na njih, iako ni to, razume se, neće moći da prođe bez osvrta na celokupan politički kontekst njegovog "lika i dela".

Spoljnopolitički aspekt je u Vučićevoj priči dodatno važan, s obzirom da je po mnogim ocenama to "najuspešniji" – ili, u nešto uzdržanijoj formulaciji – "najmanje loš" segment njegove vladavine. Možda je, kaže ova rasprostranjena škola mišljenja, na unutrašnjem planu loš, bahat, autoritaran i autokrata, ali mu se, navodno, "mora priznati da je dosta toga napravio na spoljnom planu". To kažu mnogi opozicionari, većina stranog diplomatskog osoblja, pa čak i neki od Vučiću inače nenaklonjenih analitičara – poput Jove Bakića, na primer.

Konačno, to kaže i javno mnjenje. Na pitanje da ocenama od jedan do pet ocene različite segmente politike Vučićeve vlade, spoljna politika je ubedljivo najbolje ocenjena (daleko ispred, na primer, ekonomske politike ili sposobnosti vladajućih kadrova).

Ma koliko ovaj aktuelni "voks populi" bio generalno zakrivljen medijskim spinovanjem i beskrupuloznom kampanjom idealizacije i idolatrije, ipak ostaje utisak, da ne kažem činjenica, da je spoljna politika Vučićev lični i politički biser i verovatno glavni razlog što se njegova vlast percipira kao čvršća i stabilnija nego što zapravo jeste. I zato se tim "biserom" treba malo ozbiljnije pozabaviti.

KAD NEMA LICA, POSTOJE MASKE

Jedan od najvažnijih razloga trenutne uspešnosti i dobre ocenjenosti ovog segmenta Vučićeve vladavine jeste to što, zapravo, niko sa sigurnošću ne zna šta je Vučićeva spoljna politika – pa zato gotovo svako u nju učitava sopstvene želje, nade i snove. Jedni misle da je "jasno proevropska" i evroatlantska, i da mu samo treba još malo šlifa, još malo pomoći, još malo vremena i dobrih saradnika da bi zasjala u punom reformskom sjaju.

S druge strane, falanga "patri(J)otskih" portala, medija i analitičara SNS provenijencije svojoj publici svakodnevno ispira mozak sve fantastičnijim teorijama po kojima je Vučić, sa ili bez Nikolića, "sve dogovorio sa Rusima" i sad se samo čeka trenutak da se to i javno pokaže, a u međuvremenu se malo zamajavaju zapadnjaci, da se zlikovci ne dosete i da mu, ne daj bože, ne organizuju neki "majdan" ili "novi 5. oktobar" i tako pomrse račun.

Tako se režimski "rusofili" i režimski "natoljubi", kao za ruku princeze, međusobno ogorčeno bore i otimaju za vođinu naklonost i dušu. Pri čemu on verovatno i jednima i drugima emituje poruku da su oni drugi tu samo "maska", "nužno zlo" i privremeno rešenje dok se ne oslobodi tog balasta – Tome, Vulina i "onog Vučićevića" u jednoj, a Zorane, Sonje Liht i raznoraznih "britanskih agentura" u drugoj interpretaciji – koji mu smeta da se razmahne i konačno pokaže svoje pravo političko lice.

Ali lica nema – kao što smo, nadam se, pokazali u jednoj od prethodnih analiza. Ima samo trenutnih ličnih interesa i procena u kojoj varijanti se ima, to jest dobija više "slobode", odnosno manevarskog prostora za vlastite političke i ekonomske kombinacije.

A kad nema lica, postoje različite maske, koje se menjaju prema situaciji i potrebi. Jedna, trenutno najaktuelnija i najprobitačnija jeste ona "regionalnog mirotvorca", odnosno "faktora mira i stabilnosti". Zvuči vam odnekud poznato? Asocira vas na 1995? Naravno. A sećamo se i kako je ta priča završila par godina kasnije. Pritom, uopšte ne tvrdim da će posledice biti tako drastične (svi znamo onu Marksovu sentencu o istoriji, tragediji i farsi). Ali verujem da je, na neki paradoksalan način, Milošević, zapravo, te 1995. bio ozbiljniji i iskreniji u svom mirotvorstvu nego što je to Vučić danas.

Ali drugo je sada vreme i drugi akteri. Sada je, još više nego tada, važnije kako nešto "deluje" i kako se "slika" nego kako jeste. (Bilo je to, naravno, važno i onda, ali su ulog u igri ipak bile glave i životi, a sada, srećom, samo imidž i vlast – ma koliko se oni nekima činili važni koliko i sam život.) Elem, u tom "slikanju"

Foto: FoNet/Aleksandar Levajković

Igraš na Nemce i ne možeš da omašiš. Ali to jeste principijelni Vučićev i naprednjački problem. Taman oni, posle tričavih 5–10–15 godina shvate šta i kako treba i kako stvari globalno stoje – a te stvari se drastično promene. Dok se oni "europski" osvestiše, EU već poodavno nije ono što je bila u vreme dok je Aleksandar Vučić recenzirao tomove Šešeljevih sabranih dela. Isto tako, danas nije toliko "in" biti najbolji nemački đak, a ni Angelina politička zvezda više ne sija onako kao pre samo godinu-dve

i "delovanju" Vučić je pravi majstor. Ili barem entuzijasta, kao neki pasionirani amaterski glumac, koji se toliko trudi da mu prosto nemate srca prebaciti kad "preglumi" ili očigledno šmira.

A sve manje ima i ko da mu prebaci. Ne samo zato što niko neće ili ne sme (mada ima i toga), već i zato što su skoro svi u Srbiji već oguglali na to šmiranje i ono više skoro da i nije vest, tema, niti događaj. Još se tome pomalo vesele pojedini satiričari i karikaturisti, a i oni kao da polako dižu ruke.

Nekom sa iole osetljivijim stomakom ili nervima zaista je teško pratiti Vučićev spoljnopolitički "rijaliti", njegove mene, obrte i zaplete. Ima tu doslovno svega, od otvorenog flerta sa titoizmom i nesvrstanošću ("neće meni naređivati niko ni u Moskvi, ni u Vašingtonu"), pa do stojadinovićevske fascinacije "nemačkom disciplinom" i Trećim rajhom. Prema potrebi i situaciji, malo je Milošević, a malo Đinđić. Prema unutra, za domaću javnost i, naročito, za sopstveno biračko telo, on je Milošević, tvrd, odlučan, onaj koji se saginjati neće i koji je spreman da svakome, od Putina do Amerikanaca, skreše sve u lice, pa kud puklo da puklo. ("Znaju oni mene, znaju da sam ja nezgodan sagovornik", nebrojeno puta se u tom duhu premijer, tobože, "samokritički", hvalio pred kamerama.) Istovremeno, prema spolja, on je mek kao pamuk, kooperativniji od najkooperativnijeg lidera DOS-a, snishodljiv do mazohizma. A u Nemačku i nemačku kancelarku, povrh toga, još i gotovo dečački zaljubljen.

RUKA POMIRENJA I RETORIKA RATA

Ali to nije sve. Kao što rekosmo, Vučić želi da bude prepoznat i kao regionalni šampion regionalnog pomirenja, barem koliko je to bio Boris Tadić, a po mogućstvu i mnogo više.

Dakle, poštovan kao Tito, opasan kao Milošević, regionalno omiljen kao Tadić, hrabar kao Cipras i tragičan kao Đinđić. Ali od svega toga, zapravo, ništa – pogotovo ne ovo poslednje – baš sasvim, do kraja i odistinski. To je sažeta slika koju Aleksandar Vučić produkuje o sebi. A to sve, pošteno govoreći, nije moguće i nije dugoročno održivo čak i da su i on i Srbija drugačiji, veći i bolji nego što jesu.

Pri svemu tome i paralelno s tim, dok on sa kombinovanim stavom i pozom Mahatme Gandija, Nelsona Mandele, patrijarha Pavla i Isusa Hrista okreće i drugi obraz, pružajući sa visine ruku pomirenja svojim mrziteljima, ide brutalna medijska kampanja iz premijerovog najbližeg medijskog i ličnog okruženja u kojoj se bošnjački član predsedništva BiH Bakir Izetbegović označava kao organizator "atentata" na Vučića, predsednica Hrvatske naziva "ustašicom", a Cipras verolomnikom koji nam "zabija nož u leđa", priznaje nezavisno Kosovo, povećava nam spoljni dug u evrima i kvari naše inače skoro savršene ekonomske bilanse.

Ali sve je to gotovo ništa u odnosu na toplog zeca kroz kojeg mesecima prolaze britanski ambasador i britanska politika, koji su iz tog istog medijsko-političkog kruga direktno »

optuženi za pokušaj ubistva (još jednog!) srpskog premijera.

E, sad, bez obzira što se moglo očekivati nezadovoljstvo javnosti zbog britanskog predloga rezolucije o Srebrenici (i bez obzira što lično nisam nikakav anglofil), teško da može biti normalno to da Velika Britanija danas u Srbiji ima medijski tretman uporediv sa onim iz vremena nedićevske Srbije, odnosno sa čuvenih okupatorskih plakata na kojima se zadrigli anglosaksonsko-jevrejski bankar i krivonogi Azijat sa petokrakom otimaju o zbunjenog srpskog seljaka koji spas traži ispod moćne siluete nemačkog vojnika. Zvuči šašavo? Možda. Ali šašavo je i da se danas, usred premijerove mirotvoračke ofanzive i EUrije, na više nego strogo kontrolisanoj srpskoj medijskoj sceni povampiruje retorika iz 1943. ili 1993. godine. Nego i to, kao i mnogo šta drugo, usled opšte apatije i rastuće socijalne entropije više skoro niko ne stiže čak ni da registruje, a kamoli da se nad tim skandalizuje.

Uzgred rečeno, zanimljivo je da se ovaj (ne)kontrolisani gnev usmerava prvenstveno prema Britancima – dok se prekookeanski Veliki Brat iz Vašingtona ipak manje-više pažljivo zaobilazi i čuva od kritike i preteških reči. Slično kao i onaj iz Moskve, mada se – ne računajući poljupce predsednika Nikolića – stiče utisak da ni tu baš ne teče med i mleko, ali je obema stranama trenutno u interesu da odnose predstavljaju boljim nego što jesu.

OCENITE OCENOM OD 1 DO 5	srednje ocene
spoljnu politiku Vlade Srbije	2.98
ekonomsku politiku Vlade Srbije	2.64
stanje medijske slobode u Srbiji	2.60
sposobnost novoizabranih kadrova	2.48

izvor NSPM

"DANKE DOJČLAND"

Da zaključimo. Ukoliko Vučić uopšte ima (naglašavam ovo "ukoliko") bilo kakvo spoljnopolitičko uverenje, onda je ono, po svoj prilici, pro-nemačko. Tolika fascinacija, snishodljivost i udvorištvo kakvo je demonstrirao u odnosu prema doslovno svakom nemačkom sagovorniku, od poslednjeg diplomatskog činovnika i najsitnijeg privrednika pa do "prijatelja Hojzgena", Gvida Vestervelea i same Angele Merkel (o Veberu da i ne govorimo), teško da se mogu u potpunosti simulirati i odglumiti.

I ma šta da mislimo o njima, njemu ili njoj, ta igra na Nemce i Nemačku, u principu, ne deluje kao potpuno loše rešenje. Ali to i jeste generalni problem i nevolja sa ovom naprednjačkom vlašću. Mnogo toga bi "u principu" moglo biti prihvatljivo – od borbe protiv korupcije do regionalnog pomirenja – ali se u praksi, tj. realizaciji, po pravilu svodi na nešto između katastrofe i karikature. Najčešće sa elementima i jednog i drugog.

Tako i u ovom slučaju. Računica je otprilike sledeća. Nemačka je najveća i najmoćnija članica EU. Za razliku od zlih i prevejanih Anglosaksonaca – a i braća Rusi često nisu bili bolji – Nemačka ne zaboravlja i ne ostavlja na cedilu svoje saveznike. Mi smo im se u prošlom veku dva puta (ili tri, zavisi kako računamo ono što se dešavalo 90-ih) našli na putu, pa im ne možemo previše zameriti što su nas zgazili. Eto, šta fali Hrvatima? Bolje bi bilo da smo i mi malo pevali "Danke Dojčland". I na kraju, kao šlag na torti i vrhunac ove ("seljačke") geopolitičke mudrosti: Ako idemo sa Nemcima, Rusi nam neće previše zameriti, pa i oni se trude da sa njima neguju specijalne i privilegovane odnose. A neće mnogo ni Ameri, jer im je najvažnije da ne odemo sa Rusima. Plus, istorijski gledano, Nemci nisu previše osetljivi na ta ljudska prava, slobodu štampe i ostale demokratske trice i kučine – a pogotovo dok je u toku, na primer, preuzimanje "Telekoma", ili neke slične od preostalih zlatnih koka u Srbiji i na Balkanu.

Sve u svemu, milina. Igraš na Nemce i ne možeš da omašiš. Ali to jeste principijelni Vučićev i naprednjački problem. Taman oni, posle tričavih 5-10-15 godina shvate šta i kako treba i kako stvari globalno stoje – a te stvari se drastično promene. Dok se oni "europski" osvestiše, EU već poodavno nije ono što je bila u vreme dok je Aleksandar Vučić recenzirao tomove Šešeljevih sabranih dela. Isto tako, danas nije toliko "in" biti najbolji nemački đak, a ni Angelina politička zvezda više ne sija onako kao pre samo godinu-dve. Pa čak i da sija, nije realno očekivati da će se na tom suncu Srbi moći bogzna koliko ogrejati.

Ali sve je super ukoliko pomaže da se premosti muka i otkloni moguća nedoumica u vlastitom – srećom, ne mnogo refleksivnom – biračkom telu, koje je za kratko trebalo prevesti od Žirinovskog do Tonija Blera, i od Velike Srbije ("do Tokija") pa do "poštovanja teritorijalnog integriteta BiH". Zato je Izetbegović čas "mudžahedin" i "terorista", a čas "dragi gost" i regionalni partner novopečenog "regionalnog lidera". I zato je Majkl Devenport čas uvaženi predstavnik organizacije čijem članstvu bezostatno težimo, a čas arhidušmanin i kolovođa globalne zavere i atentata na našeg hrabrog premijera. A da se skoro niko javno ne zapita ko tu koga zavitlava i ko koga pravi blesavim.

U stvari, to je strukturni problem svakog autoritarizma, svake despotije i svake apsolutne i apsolutističke vlasti. Pre ili kasnije, poveruje u sliku koju vidi u sopstvenom, udvorički iskrivljenom medijskom ogledalu, počne da se samoobmanjuje, upada u paranoju, ubrzano gubi osećaj za meru i kontakt sa realnošću. I onda se silno iznenade (i uvrede) kad ih ta realnost u nekom trenutku, kao onomad u Potočarima, lupi u glavu. ¶

Autor je urednik "Nove srpske političke misli"

TEOFIL PANČIĆ

Svet je mali, a Drenova Velika

Okej, svet je uvek bio složen i protivurečan, "život nije što i poljem preći" i sve u tom stilu, ali ipak – ne ide li ovo malo predaleko? Ne uhvatite li i vi sebe kako se davite u okeanu protivurečnih informacija i (posledično) impulsa, to jest, ne čini li vam se da polako ali neumitno postaje nemoguće da se čovek razabere u pletivu današnjeg sveta – a o današnjoj Srbiji da i ne govorimo?

Evo, recimo, primera kako to može izgledati. Dežurni Progresivni Mislioci, svi od reda veliki ljubitelji Sirize, kažu da su "Grci u pravu" u borbi protiv ale i aždaje globalnog kapitalizma, a mnogi od njih čak drže da je jedini spas za Grčku – a potom i za ostale, kad Grčka procvate i da svetao primer – da napusti evrozonu i vrati se na drahmu. Okej, ne bunim se, ako je to dobro za potlačeni grčki proleterijat, a loše po interese zlih kapitalista, ura, vraćaj drahmu! Megjutoa, posle čitam da je i legendarno zli nemački financministar Volfgang Šojble bio namerio "da Grčku istera iz evrozone", u čemu je sprečen u poslednji čas. I sad oni isti koji smatraju da Grčka inače treba da izađe iz evrozone dodatno mrze Šojblea zato što je hteo da istera Grčku iz evrozone, što bi joj inače činilo dobro...?! Meni je to protivurečno i bezvezno, ali to je verovatno zato što sam ja u osnovi priprost čovek, a oni su, jebiga, dijalektičari. Pa oni kontaju, a ja ne, da jedna te ista stvar može biti i dobra i loša, u zavisnosti od toga ko je zastupa.

Šta raditi i kako se opredeliti kada dve beskrajno međusobno udaljene grupe ljudi počnu da zagovaraju, ili da napadaju, jednu te istu stvar, biće ili pojavu

Nije li isto i u našem malom svračijem zakutku? Evo, najzad srušilo onaj savinački hrast, star između trista i šesto godina, ili koliko već godina kome treba za njegov što kažu *narativ*: tvrde nadležni organi i pišu stručnjaci da je to moralo da se uradi, a da je hrast ionako bio na putu truljenja, čak se i crkva posle početnog nećkanja složila s tim, kadli odjednom, u kuknjavu za hrastom udariše s jedne strane kvazipravoslavni neopagani, seoski đilkoši, vidioci vampira i slične zaumne pojave s desne margine (plus ostaci samozaklanog DSS), a s druge aktivisti zelenih i drugi visokoemancipovani i prosvetljeni krugovi, pa se čovek i kolumnista u čudu priupita: kako je moguće da ista stvar toliko smeta dvema međusobno "kulturološki" najrazličitijim grupama ljudi?

A šta tek kažete na ovo: u Velikoj Drenovi rešili da nazovu mesnu školu po Dobrici Ćosiću, rođenom u tom mestu, ali inicijativa naišla na snažan otpor dela meštana. Neke moje prijatelje, kao u ideološkom smislu cca "drugosrbijance", vest o tom otporu silno je obradovala, podozrevam da su već zamišljali kako buntovni drenovci (drenovčani?) nameravaju da svoju školu ubuduće zovu po Radomiru Konstantinoviću ili Mirku Kovaču. *How yes no*. Zvala me pre neki dan neka simpatična novinarka da joj se izjavim povodom tog školoimenovanja, u smislu: "Ali, kakvu bi to poruku poslalo, s obzirom na kontroverznost života i rada Dobrice Ć.?" Bilo mi je jasno kakav je sugerisani odgovor, pa sam ga baš zato izbegao. Umesto toga, rekao sam da mi inicijativa deluje sasvim zdravorazumski: a koga je pa drugog ta Velika Drenova ikada imala da se za njega čulo bar od Kraljeva do Kruševca?

Međutim, šta: ovde smo opet usred jedne komedije zabune. Moji prijatelji tretiraju lik i delo Ćosića kao simbol "velikosrpstva" i takoreći savremenog četništva; istovremeno, protiv nazivanja škole po Ćosiću najglasnije se bune ideološki naslednici ravnogoraca, to jest četnika; ne smeta njima kod Ćosića njegova aktivnost iz osamdesetih ili ne daj bože devedesetih, nego to što je bio partizan, a i naknadno se zauzimao za "partizansku" interpretaciju tog perioda. Istina, moglo bi se lako argumentovati (tjah, i sâm sam to učinio bezbroj puta) da je Ćosić pod stare dane suštinski prišao drugoj strani (mada je umro blaženo nesvestan toga), ali budite bez brige: drenovski i slični "antićosićevci" o tome ne znaju ništa niti im je to makar i na rubu horizonta, za njih je on tek "matora komunjara", koja pri tome navodno "nije ništa učinila za svoje mesto" (ako je to istina, bolji kompliment mu ne treba!); ne praštaju oni njemu "Deobe", a ne to što je izmislio Radovana Karadžića...

Opet, dakle, imamo isti paradoks: ljudi koji se nalaze na međusobno najudaljenijim mogućim tačkama slažu se oko jedne stvari, bića ili pojave, u ovom slučaju oko Ćosića. Njihovi razlozi za "antićosićevstvo" su, doduše, međusobno udaljeni kao Zemlja i ona novootkrivena Kepler-nešto planeta (dakle, koju hiljadu svetlosnih godina), pa lepo ne znam šta da radim s tim. Da li da zaključim kako je jedino važno da se škola (ne) nazove po naručenoj osobi, ili da ovde budem dijalektičar, pa da budem "protiv" Ćosića ako su razlozi protivljenja drugosrbijanski, a "za" Ćosića ako su razlozi oni koji realno jesu, dakle "ravnogorski" i palanački ("nije pomogao zavičaju")?

Kažem vam, svet je složen, malo šta je crno-belo (to jest, ništa osim onoga što jeste)... U međuvremenu, evo i zabavnog dela priče: u Klini, na Kosovu, pao dogovor da se iz političke korektnosti jedna ulica nazove po nekoj znamenitoj srpskoj ličnosti; albanski predstavnici predložili živu i zdravu Natašu Kandić, Srbi insistirali na Nikoli Tesli. Zanimljivo, navodno je svojevremeno i beogradski aerodrom brže-bolje nazvan po Nikoli Tesli samo zato da ne bi dobio ime po Zoranu Đinđiću. Možda je to rešenje i za Drenovu? O.Š. Nikola Tesla, Velika Drenova, zadnja pošta Apsurdistan. ¶

Fotografije: Milenković Milovan

U Srbiji više nema kome da se piše osim vođi

Građani u podsvesti ne mogu da zaborave da iza evro-osmeha sadašnjih naprednjaka stoje krvavi očnjaci nekadašnjih radikala. I to je ono što ih plaši, jer svi znaju kakvi su nekada radikali bili, šta su radili i kakve su užase pravili ovoj zemlji. Ne verujem u tu vrstu naprednjačke metamorfoze i mislim da, ako svi budu ćutali, sutra više neće imati ko ni da ćuti

"Dragi moj Srbo, stoto pismo pišem samom sebi, da mi vođa zamerio ne bi." Tako počinje jubilarno stoto pismo poslušnog građanina Srbe, koji svoje kolumne redovno objavljuje u nedeljnom "Blicu". Za jubilarnu priliku pripremio je samo stihove: "oči lažu – ne vidiš što vidiš, budi slepac – da se caru svidiš." Ili, "sve je vredno već postalo bedno, kad je bedno postalo napredno". Razgovaramo sa Žarkom Jokanovićem, nekadašnjim mladim političarem, autorom nekoliko scenarija, knjiga i mnogobrojnih kolumni.

"VREME": Čitate li vi pisma poslušnog građanina Srbe?

Žarko Jokanović: Da, ponekad pročitam i pitam se kakav "idiot" ovo piše i šta mu to treba u životu.

Ne krijete, ipak, da ste vi autor?

Ne krijem. Kada je jedno od prvih pisama objavljeno, "Srećan vam rođendan, dragi naprednjaci", od rane zore do kasno uveče zvali su sve žive u "Blicu" da pitaju

ko je autor. Onda im se uveče sam Vučić javio i kazao da je saznao da sam to ja. Pominje to i u svojim intervjuima i nastupima, a meni je fascinantno da se premijer jedne države razračunava sa satiričnim tekstovima. Kakav dokon čovek!

A zašto ste uopšte odlučili da se "krijete" iza građanina Srbe?

Na stotine kolumni napisao sam u "Politici", "Blicu", "Glasu" i ne znam više gde, pod svojim imenom i prezimenom i nemam problem da pišem i govorim ono što mislim. Nikad ga nisam ni imao. Mada je u Srbiji mnogo lagodnije da ne misliš ništa, a kamoli da kažeš to što misliš. Pre nekoliko godina, kada je na vlasti bila Demokratska stranka, u "Politici" su preko noći zabranjene moje kolumne, zato što sam i o toj vlasti pisao na isti način kao što pišem o ovoj. A Srba je kreiran kao jedan satiričan lik iz naroda, on je imaginaran prosečni građanin ove zemlje koji piše pisma o raznim temama. I na razne adrese.

Taj vaš poslušni Srba je, u stvari, tvrdi kritičar vlasti...

Poslušni građanin Srba ne dozvoljava da se neke stvari zaborave i smatra da svaku glupost treba ismejati. A humor i satira su jedino na šta autoritarna vlast nema odgovor. Mi inače imamo veliku tradiciju humora i satire, od Sterije, Domanovića, Nušića, i u duhu je ovog naroda da se na takav način obračunava sa glupošću, sa kabadahijama, sa silnicima koji su ga zajahali od pamtiveka do danas.

Da li ste imali neke neprijatnosti zbog Srbinih kolumni?

Imao sam jedan telefonski poziv, ali o tome neću pričati, zato što me ne interesuje. Nemam nameru da odustanem od onoga što mislim, jer ako odustaneš od svojih uverenja, odustao si od sebe, od života, onda vegetiraš. A, ljudi su se uplašili, previše su se uplašili.

Čega ili koga su se uplašili?

Uplašili su se jedne bahate vlasti koja se predstavlja evropskom i naprednom, ali građani u podsvesti ne mogu da zaborave da iza evro-osmeha sadašnjih naprednjaka stoje krvavi očnjaci nekadašnjih radikala. I to je ono što ih plaši, jer svi znaju kakvi su nekada radikali bili, šta su radili i kakve su užase pravili ovoj zemlji. Ne verujem u tu vrstu naprednjačke metamorfoze i mislim da ako svi budu ćutali, sutra više neće imati ko ni da ćuti.

Šta ovoj vlasti više zamerate, prošlost ili sadašnjost?

Kao prvo, mislim da nisu odgovarali za ono što su radili u prošlosti, a što je bilo nužno. Ljutim se na one u ovoj zemlji koji su na to zaboravili ili jednostavno iz praktičnih razloga toga ne žele da se sete. Na primer, većina NVO koja se danas zbog para slizala sa ovom vlašću. A ljutim se i na Evropu koja iz praktičnih razloga toga ne želi da se seti kako bi ovde obavila prljave poslove u vezi sa Kosovom i nekim drugim pitanjima, i to sa onima koji su najprljaviji u svemu tome. E, pa neko o tome mora da govori.

Sem toga, ovo što sada rade, pretvaranje Srbije u običnu koloniju, pretvaranje građana u podanike bankarskog ropstva, divljački kapitalizam, širenje straha, potpuna obespravljenost ljudi, kroz recimo Zakon o radu, svođenje ljudi na to da budu roblje koje će raditi 20 sati dnevno, jer zaboga vođa ne spava, radi danonoćno, ne jede, ne ide u ve-ce, imbecilni poslanici mu se dive što 14 sati nije piškio – to je potpuno ludilo, to je fatamorgana. Kad se svemu tome doda terorizam tabloida, kao jedna od osnovnih poluga vlasti, slika užasa je kompletna.

Danas čitam u novinama kako ćemo zaposliti 700 novih komunalnih policajaca, a otpustićemo hiljadu i nešto prosvetara. I to sve u sklopu smanjivanja državnog aparata...

Postoje li neke granice slobode dok pišete, nametnute vam spolja ili možda iznutra, one autocenzorske?

Zaista ne postoje. Međutim, tu se dolazi do drugog problema: u Srbiji nema više kome da se piše osim vođi. Niko se ni za šta više ne pita. Ovde i poslednja baba-sera u parališućem strahu čeka instrukcije vođe o tome kako treba čistiti toalet, niko više ne misli svojom glavom, nego vođinom. Državni je projekat da se Srbija pretvori u jedno veliko stado koje slepo hodi za vođom, a kada se nađe u ponoru, pitaće se zašto. Pa, zato što ste bili slepci koji hodate za njim.

Kada smo kod slepaca i vođe, obično se za pouke vraćamo u devedesete. U dva ključna perioda, oko 9. marta i 5. oktobra bili ste protiv tadašnjeg vođe Miloševića. Međutim, u jednom periodu stranka kojoj ste pripadali, Nova demokratija, ušla je u koaliciju sa vođom. Kako danas gledate na taj period?

Devedesetih godina je postojala ogromna energija i želja da se nešto promeni. Imali ste Miloševića i imali ste opoziciju, a danas opozicija ne postoji. Ko je danas opozicija, šta ona radi, da li je dala neku kvalitetnu alternativu? Nažalost, nije. Da li postoji levica u Srbiji? Ne postoji, i to je naš najveći problem. A levica je danas ovde neophodna – zbog ravnoteže, jer klatno je otišlo skroz na drugu stranu.

Devedesetih sam sa velikim entuzijazmom bio na Terazijskoj česmi, i to je možda najlepše što sam uradio u svojoj političkoj karijeri. Četiri dana i četiri noći bez spavanja, s punim srcem, glavom kroza zid, sa megafonom u ruci pred kordonom policije, s mašinkama uperenim u mene. Prošao sam sve to, ali imali smo cilj, viziju, znali šta hoćemo. Kada je Nova demokratija ulazila u vladu 1994, tada sam sa skupštinske govornice javno rekao da ja za tu vladu neću glasati. Bio sam uzdržan isto onako kako su bili uzdržani i Zoran Đinđić i demokrate. To je valjda bila jedina stranka gde si mogao da glasaš mimo odluke stranke, a da te ne isključe iz nje. Nova demokratija je u vladu ušla zbog dva cilja: da se zaustave rat i inflacija. Hiperinflacija je ulaskom Nove demokratije u vladu i Avramovićevim programom, zaustavljena. A rat je okončan Dejtonskim sporazumom. Nakon glasanja za Dejtonski sporazum, gurnuli su me na semaforu pod kola, onako mučki s leđa, neki od ovih koji su sada evropski nasmejani. Što se tog perioda tiče, ponosan sam na svaku reč koju sam tada izgovorio u skupštini, što sam bio glas razuma, dok su nas drugi nazivali izdajnicima i vikali »

"ubićemo sto za jednog". Ti ratni huškači su današnja proevropska vlast. I ko je tu lud? Srbija je postala carstvo Alchajmera.

Ako na sve to uspemo da zažmurimo, rade li oni danas ipak nešto korisno za društvo?

A šta? Ja ne vidim ni jedan jedini segment društva da je bolji od onog dana kada je Vučić došao na vlast kao potpredsednik vlade, a potom kao premijer. Hvale se nekim ciframa, podrškom Angele Merkel, ponašaju se kao kučići željni gospodarove ljubavi. A od gospodara ne dobiju čak ni keksić. Eventualno ih nezainteresovano pomaze po glavi. I onda psići još bolje šene. Da li je Srbija ušla u EU, da li se nešto promenilo? Nije, postoji samo isprazna priča. Pa ova vlast je toliko pljuvala po vlasti demokrata u Beogradu, a Đilas je bar ostavio most Beogradu. Šta će da ostave ovi? Maketu Beograda na vodi kao ortodoksnu glupost za narednih 40 godina. Srbija je danas izopačena bajka koja se zove "Carevo novo odelo". Car je go, ko od majke rođen, a oko njega bestijalni krojači uprazno mašu rukama po vazduhu, mažnjavajući zlatne niti, šeici padaju s neba, udvorički mediji ushićeno govore kako cela planeta prosto obožava našeg vođu, a onda skoro niko ne objavi informaciju Svetskog ekonomskog foruma da imamo jednu od deset najneefikasnijih vlada na svetu. Mislim da su i ljudi u Srbiji ošamućeni, mnogi su umorni od svih tih lažnih priča, jedni se bore da prežive, drugi su zastrašeni... Ali, strašna je sudbina vlasti koja vlada pomoću straha i izmaštanog života koji ne postoji.

Govorili ste do juče o lažnim evropejcima, što implicira da ste vi za Evropu. Danas to isto evropejstvo kritikujete. Do juče ste bili levi liberal, jeste li to još uvek?

Levi liberal jesam. Levičar sam i liberalan u smislu želje za društvom maksimalnih ljudskih prava i sloboda. Zato i mislim da je strašno što u Srbiji ne postoji levica ni u tragovima, i što su neki koji u svom nazivu imaju nešto levičarsko, najgore sluge i podanici ovog okorelog desničarskog despota.

Govorio sam o lažnim evropejcima, jer je tadašnjim vladajućim demokratama evropejstvo bilo samo paravan za beprizorni lopovluk. Pitate me da li sam danas protiv Evrope. Nisam! Ali jesam protiv toga da Nemačka teroriše celu Evropu, protiv toga da od uvođenja evra profitira samo Nemačka, protiv sam Evrope u kojoj je Grčka u dužničkom ropstvu iz kog se neće izvući, i glas protiv takve Evrope je glas intelektualaca iz celog sveta. Iskreno verujem u evropske ideale, ali u Evropu ravnopravnih zemalja i naroda, a ne u onu u kojoj će jedni biti potčinjeni, a drugi dominantni. To misle i mnogi unutar same Evropske unije. I zato mislim da je jadna vlast koja se preko svake mere neukusno ulizuje Angeli Merkel i Nemcima. Zaista je vulgarno da nekadašnji radikalski bojovnici sada pevaju "Danke Dojčland". Da je porno film, bio bi jedan od najperverznijih.

A opet, koja je druga opcija, da se manje ulizuju ili da krenu putem Grčke?

Mi smo samo kamen u tuđoj ruci i jedino što možemo jeste da se potrudimo da nas ne bace mnogo daleko. Mi smo bili najcenjeniji kada je Jugoslavija bila lider Pokreta nesvrstanih, velike i moćne svetske organizacije. Sada smo u situaciji da molimo i prosimo, da pristajemo na sramnu činjenicu da ovom zemljom zapravo vladaju ambasadori nekih stranih država. Poput neke trećerazredne kolonije. Mislim da i u svetu mnogo više cene ljude koji imaju stav, koji su autentični, svoji. Sluge nikada i nigde nisu bile na ceni.

Godinama unazad ispunjavaju se neki uslovi. Da li smo se odmakli? Nismo. Osim proglašenja Angele Merkel za novo srpsko božanstvo kome se treba klanjati, nismo uradili ništa drugo. Da se razumemo, poštujem Angelu Merkel i mislim da je ona za svoj narod fenomenalna, ali smatram da je katastrofalna za Evropu i evropsku ideju koju takođe doživljavam kao svoju. Neoliberalan koncept Evrope je poguban zato što u njemu čovek nije bitan. Bitan je samo kapital i bitni su samo vlasnici krupnog kapitala. Sve ostalo je puka stoka. Istočnoevropske zemlje koje su ušle u EU sada imaju po 10 ili 20 puta veći dug nego pre ulaska u EU. Pa, koja je tu logika? Čitave zemlje su postale dužnički robovi.

Pred grčki referendum ste se vrlo jasno opredelili za "ne" i pisali u kolumni kako Grci stoje pred streljačkim vodom i sami na referendumu odlučuju da li će egzekutorima dodati municiju. Kako gledate na ova postreferendumska dešavanja u Grčkoj?

Kao na strašan teroristički atak na Grčku da prihvati ono što narod neće. To je surova osveta zbog rezultata referenduma. Silovanje čitavog jednog naroda. Zato mislim da je budućnost Grčke u Varufakisovim rukama.

S druge strane, po količini gorčine koja kulja iz usta "poslušnog građanina Srbe", ovu vlast takođe smatrate pogubnom. Koja je njena najveća greška?

Mislim da je problem svake vlasti kada ona ne radi u korist čoveka. Ako se hvalite da ste smanjili samo 20 odsto od ukupnog broja penzija, a 80 odsto penzionera prima do 25.000 dinara mesečno – to je cinični hohštapleraj. Pa je'l treba da budemo srećni zbog toga što neko živi sa 25.000 mesečno ili manje od toga i pritom treba da više od polovine penzije dâ za lekove? A navodno imamo besplatno zdravstvo. Ja samo želim vladu i sistem koji je posvećen čoveku, a ne ludačkim ambicijama pojedinaca da ostanu upisani u istoriju. Jedina mera uspeha svake politike je kvalitet života.

Šta običan čovek ima od statističkih podataka koji se serviraju kao veliki uspesi ako nema da dâ detetu za doručak kad pođe u školu? Ne živi se od statistike, živi se u realnom životu od realnih plata i penzija. Pa čime se mi hvalimo? Čujem

Pretvaranje Srbije u običnu koloniju, pretvaranje građana u podanike bankarskog robovlasništva, divljački kapitalizam, širenje straha, potpuna obespravljenost ljudi, kroz recimo Zakon o radu, svođenje ljudi na to da budu roblje koje će raditi 20 sati dnevno, jer zaboga vođa ne spava, radi danonoćno, ne jede, ne ide u ve-ce, imbecilni poslanici mu se dive što 14 sati nije piškio – to je potpuno ludilo, to je fatamorgana. Kad se svemu tome doda terorizam tabloida, kao jedna od osnovnih poluga vlasti, slika užasa je kompletna

ovu ministarku za sva vremena Kori Udovički, koja je mogla da bude i nelegalno izabrani guverner demokrata i Vučićeva perjanica, kako će zemlja ozdraviti kada se ljudi otpuste. Kako može država da bude zdravija ako se desetine hiljada ljudi baci na biro za zapošljavanje, pa im se kaže: "Snađite se, napravite firme." Ko da napravi firmu u Srbiji, kad zatvaraju i ove postojeće? Usput, seća li se neko da u Srbiji postoje i sindikati. A sve je urušeno. Koliko ljudi danas može da kupi pozorišnu kartu, u kakvom stanju su nam institucije kulture? Što i ne čudi, kad imamo najuzaludnijeg ministra za kulturu na čitavoj planeti. Mislio sam da je Koštunica poslednji koji se nije mešao u svoj posao, međutim ovaj ga je nadmašio za tri koplja. Danas imamo samo veliku obmanu i nemamo kvalitet života ni u jednom segmentu, imamo trulež društva od državne uprave, školstva, zdravstva, pravosuđa, crkve, informisanja, kompletne ekonomije, svega. Najavi se otpuštanje 10.000 radnika iz državne službe, a onda se na sva usta plasira da je vođa u Nemačkoj dogovorio da neka njihova firma u Srbiji zaposli čak 220 ljudi. I to je uspeh. Na 45 ljudi koje otpusti on zaposli jednog. Doduše to i jeste veliki napredak, ako se uzme u obzir da se nekadašnja vođina matematika svodila na proporciju 100 za jednog... Ubijenog...

Postoji li mogućnost da se ponovo stranački angažujete i koja bi stranka danas bila po vašoj meri?

Pa, ne. A u ovim postojećim strankama, apsolutno ne.

Šta vas toliko odbija od njih?

Sve. Kao prvo, ne postoji više ideologija, niko više ne govori "ovo je granica ispod koje se ne ide". Ja sam levičar, moja priča je levičarska i ispod te granice neću ići. A ovde levičari glasaju za najcrnje neoliberalne varijante. Umesto da ljude izvlače iz ropstva, oni ih u ropstvo guraju. Ali, sve ima svoju cenu. Ili svoju ucenu.

Zašto u Srbiji ne postoji ta prava levica?

Mislim da će se u Srbiji uskoro iz nužde stvoriti neki široki levičarski pokret, da će težina života ljude naterati na to. Mada, ljudi su previše razočarani u sve, a mnogi i ne stižu da se bave bilo čim drugim sem golim preživljavanjem. Danas ljudi nemaju vremena ni da vaspitavaju sopstvenu decu, rade po 15 sati dnevno, vraćaju kredite u evrima, švajcarcima... I ko se bavi tom decom? Ulica i rijaliti programi. Danas čitam u novinama kako ćemo zaposliti 700 novih komunalnih policajaca, a otpustićemo hiljadu i nešto prosvetara. I to sve u sklopu smanjivanja državnog aparata. Otpuštaćemo ljude iz zdravstva, prosvete, kulture, i super, onda ćemo sve lepo rešiti. Nećemo imati ništa osim gole sile koja će nam pretiti.

Da li se već sada prepoznaje neki krug ljudi od kojih bi mogla nastati buduća levica?

Mislim da postoji, ali isto tako mislim da koliko je internet doneo dobrobiti čovečanstvu toliko je u Srbiji ulenjio ljude. Sada se borbe vode na Fejsbuku, Tviteru, borbe se vode sa botovima-skotovima na kojekakvim portalima, i to je ono što danas imamo. Kao što ne verujem u lažnu metamorfozu radikala u evropejce tako ne verujem ni da će Demokratska stranka sada odjednom postati levičarska predvodnica. Ili Čanak koji u jeku strašnih zbivanja u Srbiji u skupštini postavlja "krucijalno" poslaničko pitanje – zašto je zabranjen lov na afričke grlice? Jer zaboga 400 bogatih Italijana ne može da dođe u Srbiju i da se iživljava pucajući u nedužne ptice. Ali, doći će neki novi ljudi koji će se boriti za čoveka. Sigurno će doći.

Sledeći izbori mogu biti veliko iznenađenje, jer je ovde plasirana jedna velika laž. Naprednjaci su osvojili 50 odsto glasova od 50 odsto izašlih, a pričaju o istorijskoj pobedi i bestijalno lažu kako je ceo narod uz njih. I oni se hrane tim lažima. Nisam još sreo čoveka koji mi je rekao da se slaže sa ovim što radi ova vlast, naprotiv, svima je gore nego što je bilo i ne misle da će sa ovima biti ikad bolje. Tako da ovo ćutanje treba da bude najveći strah ove vlasti. Ovde ne postoji ventil, ne možete ljude držati u ekspres loncu koji ključa, a da baš nigde ne šišti ona para. Sve su ventile pozatvarali i to će da eksplodira. S druge strane, najbrojnija stranka u Srbiji je stranka poltrona koji na najvulgarniji način obožavaju vođu i mislim da je to za njega mnogo veći problem. Ne toliko ovi koji su protiv njega, nego ovi koji su uz njega. Jer: "Dupelisci trenutno prijaju, a trajno ubijaju", kaže jedan lik iz mog romana "Krugovi moći", koji upravo govori o pozadini svake nakaradne vlasti.

Znači, poslušni građanin Srba mu i nije neki problem?

Poslušni građanin Srba mu apsolutno jeste problem. Jer, on je vođino ogledalo. I to vođu najviše boli. Zato što sam vođa proizvodi te kolumne, a poslušni građanin Srba sve to samo zapisuje. Zato je Srba pravi šef kabineta velikog vođe. Govori mu sve ono što niko drugi ne sme.¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

Beše drvo, osta samo

Moglo se pretpostaviti, čim je ministar Velimir ost'o bez glasa, i bez ta presađivanje rešenja, da hrast neće biti dugog veka. Nije se znalo da će biti posečen pre bele zore, mučki i podmuklo, i bez opojenja. Ali, sve je to novi početak

Ima tome, preko dve godinice, kako je na trasi Koridora 11, što je šifra za auto-put Beograd – Južni Jadran, otkriven golem hrast koji je proglašen najstarijim u Srbiji. Hrast u selu Savinac, nedaleko od ustaničkog Takova, opština Gornji Milanovac. Javljeno da je veliki hrast, mator 600 godina, sveti, da je zapis, što će reći da je to osveštano drvo na koje urezan krst. I javljeno da je istorija hrasta, istorija srpskog naroda, ispod njega zasp'o knjaz Miloš i, pre nego što će podići Drugi srpski ustanak, pod Takovskim grmom, sanj'o da će pobediti tursku vojsku. Saznalo se i da se tim stvarima ne valja igrati, jerbo postoji verovanje da će svako ko oskrnavi drvo-zapis biti kažnjen, i da ga čeka veliko zlo.

RUSI I KINEZI

Kako bilo, radovi na Koridoru 11 stali, s obe strane hrasta. Azerbejdžanska firma "Az virt", koja dobila pos'o jerbo azerbejdžanski kredit, ne se mešala u naša posla, sa hrastom su se do'vatili naši ljudi. Od početka se znalo da će hrast iz svega izaći lepši i stariji. Naročito kad je, još s početka priče, Prvi čovek Srbije, ne treba ime i funkcija, decidirano plus reformski rek'o da između hrasta i auto-puta, bira auto-put.

Ali, nije hrast naprečac post'o lepši i stariji, postupno se došlo do najboljeg rešenja. Da se kaže da se u odbranu hrasta digla Mesna zajednica Savinac, na čelu sa predsednik Miliša Nikolić, saznalo se da u Savincu, kroz koji treba prođe auto-put, ima crkva Miloša Obrenovića, posvećena knjeginji Ljubici, da u porti crkve sahranjena Mina Karadžić... Oko hrasta, može se reći, stao narod, Zeleni, nevladin sektor... pred svima bila velika dilema, tradicija ili razvoj.

U prvo vreme, ministar bez portfelja, i još koječega, gospodin Velimir Ilić bio izričit da će se sve učiniti da se hrast sačuva. Jeste Velja govorio da hrast niko nije pomenuo kad je rađen Prostorni plan, te da je vlasnik hrasta, i sporne parcele, potpis'o ugovor i uzeo pare, ali je, dok se čuo, davao sve od sebe da spasi hrast. Prvo obeć'o da će hrast da premesti, jer kad Rusi i Kinezi premeštaju solitere, što mi ne bi' hrast. Ali, od ove kapitalne ideje se odustalo, jerbo neizvodljiva, pa ministar Velimir najavio pasarele, nosače, staklene ploče, čelične obloge, veštačko navodnjavanje...

Onda ministar Velimir, iako još ima kabinet, kola i vozača, prest'o da se čuje. Resorno se javila potpredsednica Vlade, plus ministarka građevina, saobraćaja i infrastrukture, Zorana Mihajlović, koja, dosledno sprovodeći reformski kurs Predsednika Vlade, poručila da će hrast biti uklonjen. Iz Savinca odgovorili da može samo ministarka Zorana lično da ga poseče.

Ne bilo da ministarka Zorana lično došla. U prošli četvrtak, u zoru 23. jula, hrast posekle drvoseče, na čelu sa Draganom Jovčićem iz Belanovice, koje angažov'o

panj

KAPITALNO REŠENJE ZA HRAST – KAPITALAC: Nekadašnje drvo u Savincu

Foto: Mirko Rudić

"Planum". Drvo, visoko 30 metara, debelo da više ljudi ne može obu'vati, sekli sat i po. Jovčić rek'o da poranili zbog vrućine, da hrast u sredini šupalj, sam bi se urušio, te da, po godovima, ceni da nije stariji od 300 godina. A što se tiče posledica, ne strahuje, crkva je dala saglasnost, a i nije sujeveran.

PREDSKAZANJE

Meštani ujutro nisu mogli čudu da se načude, nema hrasta. Predsednik MZ Miliša veče pre toga znao da se nešto loše sprema, vozio on tako traktor, u sumrak, i odjednom je ka njemu, od hrasta, doletelo jato slepih miševa. Udarali su u farove, prolazili tik pored njega, još mu kosa nakostrešena. Ujutro je shvatio da je to bilo predskazanje, jer je hrast posečen pod okriljem noći, u doba kad su vampiri još napolju. I sam zna da bi se hrast s vremenom sam osušio, ali trebalo je svečano i dostojanstveno, u prisustvu sveštenika, da se oproste od njega. Miliša čitav dan nije mog'o zaustavi suze, što je hrast posečen tako mučki i podmuklo. Što se njega tiče, ni on ni meštani više neće prilaziti hrastu, niti organizovati proteste, to je gotova stvar.

Međutim, ima onih koji još u neverici zbog seče, najžalije im što sve urađeno bez najave, nije mu priređeno ni opojenje, da se od hrasta oproste kako dolikuje. Sve na brzinu, kukavički i nehumano, čak su im isključili i signal za telefone, da ne bi mogli da se organizuju i okupe. Ali, uvereni, prokletstvo tek sleduje...

Ima još onih koji misle da to loš potez, Zeleni Srbije vele da se rušilačka politika ove Vlade još jednom potvrdila, vlast je izabrala da poseče hrast, iako su postojala dobra rešenja koja su mogla da zadovolje i građane i državu. Zeleni najavili da će posaditi 600 hrastova širom Srbije. Dan po seči, na panju se samouslikali poslanici Nove stranke, gospoda Živković i Pavićević, i poručili: Juče oboren šest vekova star hrast. Loša vlada!

Ali, čini se da vlast svemu prišla planski i razvojno, savetnik ministarke Zorane, gospodin Nikola Milivojević, najavio sadnju mladica hrasta. Savetnik bio precizan, truplo hrasta će biti konzervisano i sačuvano, urediće se porta crkve, i uraditi park sa hrastovim mladicama, hrast će biti pretvoren u spomenik. Biće to, bio je izričit Savetnik, novi početak za Savinac i građane mesne zajednice.

U sve se, konstruktivno, uključila i naša crkva. U "Politici" se, takoreći autorski, javio protojerej Stojadin Pavlović, potpisan kao glavni urednik Televizije Hram. Gospodin Pavlović, koji bio, ili je još, direktor Patrijaršije, poznat kao desna ruka Patrijarha, pisano veli: Crkva sa razumevanjem gleda u brižan odnos građana Savinca i šire javnosti za hrast. Šteta je što ovo višestoletno stablo nije u evidenciji zakonske zaštite, i što kod izrade planske dokumentacije niko nije ukazao na hrast i njegovu zaštitu... Nebriga meštana iskazana je i time što hrast već decenijama nema karakter zapisa... Važno je da se u ovom slučaju religiozno odvoji od sujevernog, hrast ne može biti crkva, niti svetac... Gospodin Pavlović obraćanje u ime crkve završava misionarski i prosvetiteljski: Radovaće se Zemlja i Nebo, ako ovaj auto-put dâ svoj doprinos poboljšanju životnog standarda i zaustavi dalji pad stanovništva u ovom kraju. Za kraj da se kaže, Amin! ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Cena bačenog blaga

Imperativ očuvanja kulturnog nasleđa, stvaranje imidža civilizovane države, dugoročna ekonomska isplativost nisu važni elementi našeg planiranja

Nedavno zatrpavanje ranohrišćanske bazilike na lokalitetu Kladenčište kod Bele Palanke zbog izgradnje puta, podsetilo je i na druga arheološka nalazišta na trasi ka Bugarskoj izgubljena sa dozvolom države, kao i na ona koja će moguće to tek postati.

"Samo na nekoliko desetina kilometara auto-puta ka Bugarskoj bilo je još sličnih situacija koje su praktično nepoznate", kaže Adam N. Crnobrnja, muzejski savetnik, predsednik Srpskog arheološkog društva. "Kod same Bele Palanke pregažena je jedna rimska vila rustika, pored koje se nalaze i velike zidane rimske grobnice. Kod mesta Gojin Dol, gde je na vrhu brda utvrđenje iz VI veka, otkrivena je raskrsnica antičkih puteva koja se nalazila neposredno pored trase auto-puta. Nju su uništili kamioni koji su učestvovali u gradnji, a potom je i zatrpana divljom deponijom zemlje i šuta koju je izvođač napravio. Mislite da je iko za to odgovarao?" Osim bazilike, najdrastričniji primer nečuvanja kulturnog i istorijskog nasleđa je rimski vojni put, Via militaris – ocenjuje Adam Crnobrnja. "Iskopan je u dužini od tridesetak metara ispred same granice sa Bugarskom. Kada su ga videli predstavnici kreditora, Evropske banke za obnovu i razvoj, razdragano su nas pitali da li postoji još neki deo njegove trase. Objasnili smo im da smo preko satelitskih snimaka ustanovili da njegova trasa ide paralelno sa auto-putem bar još šest-sedam kilometara. Onda su nas pitali da li će to biti u celosti istraženo. Neće. A zašto? Zato što naša država u okviru kredita nije tražila novac i za takve stvari, koje su se mogle očekivati. Bili su zapanjeni."

Bazilika je zatrpana zato što je, po zvaničnom objašnjenju, Republici Srbiji bilo skupo da je sačuva bilo da se preprojektuje put kako bi se premostila ili zaobišla, ili da je izmeste. Pre toga, niški Zavod za zaštitu spomenika kulture je preporučio da bazilika ostane tu gde jeste. Kad se ispostavilo da je izmeštanje trase komplikovano zbog propisa i dodatne eksproprijacije, preporučili su da se bazilika izmesti. Procenjeno je da bi to koštalo oko 220.000 evra. Međutim, sve te odluke niških kolega poništio je Republički zavod za zaštitu spomenika, zato što niški Zavod nije podneo zahtev da se bazilika upiše u kulturna dobra. Iz Niša su odgovorili da tim povodom tri godine vode prepisku sa Republičkim zavodom, da nije postignuta potrebna koordinacija, te da će pokrenuti spor pred Upravnim sudom. Međutim, to nije sačuvalo baziliku.

Šta u ovom slučaju znači: skupo je? Adam Crnobrnja ne veruje da se "iko od nadležnih bavio studijom isplativosti" i kaže da ako su "na jednom tasu novčani troškovi preprojektovanja i izmene jedne kratke deonice auto-puta, onaj drugi preteže. Na njemu je najpre imperativ očuvanja kulturnog nasleđa i identiteta naše zemlje, što je u drugim državama dovoljan razlog da se i manje značajna otkrića sačuvaju i prezentuju. Potom sledi prilika da se stvori imidž jedne civilizovane države, poput onih u čijem društvu bismo želeli da se nalazimo. Konačno, očuvanje bazilike u Kladenčištu može nositi i dugoročnu ekonomsku isplativost, jer ona bi kraj auto-puta stajala sve vreme

ČEGA VIŠE NEMA: Bazilika kod Bele Palanke i Via militaris na granici s Bugarskom
Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture (levo) i Miroslav Lazić (desno)

njegove eksploatacije. Sačuvati je i prezentovati tik uz autoput, pored nje planirati odmorište, prodajni centar, mesto za benzinsku pumpu, zar je to toliko teško osmisliti?"

U slučaju bazilike bila je aktuelna i priča da će se zatrpavanjem ona sačuvati i da je to uobičajena svetska praksa. Crnobrnja kaže da je to u najmanju ruku netačno. "Zatrpavanje lokalitetâ se zaista relativno često vrši, ali ne da bi put išao preko njih, već u situacijama kada nema novca za dalja istraživanja ili prezentaciju, pa ga treba sačuvati za budućnost. U takvim slučajevima se to radi na određeni rok, i zabranjuje se bilo kakva gradnja preko nalazišta. Baziliku kod Bele Palanke više niko nikada neće videti, vibracije će je samleti, a i putevi se ne izmeštaju tako brzo i lako. U centru Sofije je preprojektovan metro da bi sačuvali ostatke antičke Serdike, dok u Beogradu nema ničega od antičkog Singidunuma, a planira se i izgradnja podzemne garaže na jedinom mestu gde još možemo očekivati njegove znatnije ostatke. U normalnim zemljama postoji institucija arheološkog rezervata, mesta koja se ostavljaju za budućnost, koja će možda tek neki naši daleki potomci istražiti. Kod nas toga nema."

Adam Crnobrnja smatra da je sve ovo što se desilo bazilici, posledica niza pogrešnih odluka donošenih desetak godina unazad. "Najpre je kompletan pristup planiranju istraživanja i zaštite arheoloških nalazišta bio loše osmišljen. Umesto da se iskoriste svi mogući potencijali daljinske detekcije (aero-prospekcija) i nedestruktivnih ispitivanja (geofizička istraživanja) na osnovu kojih se mogu dobiti sjajni podaci, sve se završilo na obilascima terena usred leta. Potom, rađena su zaštitna istraživanja, kada je trasa puta bila već isplanirana i isprojektovana, umesto tzv. prethodnih, tokom kojih iskopavate da biste ustanovili da li se, šta i koliko važno nalazi na nekoj predviđenoj trasi, pa na osnovu toga donosite odluku kuda trasa treba konačno da prođe." Zašto arheolozi nisu insistirali na prethodnim istraživanjima? Crnobrnja ne negira i krivicu struke, ali smatra da su "arheolozi dovedeni pred svršen čin rokovima i sredstvima, a odgovornost je pre svega na donosiocima odluka u zavodima za zaštitu spomenika kulture, koje postavlja država. Zbog toga i nije traženo ništa od onoga što sam pobrojao, jer država se sve vreme plašila da ne potroši previše novca, a najlakše je štedeti na kulturi, u ovom slučaju arheologiji. Još na početku je trebalo razmišljati i o svim benefitima koje otkriće značajnih arheoloških nalazišta može doneti, jer ako to imate kao polaznu osnovu u planiranju, onda teško dolazi do propusta. Zašto insistiram na drugačijem pristupu planiranju arheoloških istraživanja kod gradnje infrastrukture? Zato što se bojim da nam se vrlo brzo spremaju slične situacije. Najavljuje se skori početak gradnje gasovoda Dimitrovgrad–Niš. To je ta ista trasa o kojoj pričamo povodom bazilike, a novac za prethodna istraživanja nije ni u najavi. Ovih dana se najavljuje i trasa auto-puta od Novog Sada do Rume, a Srem je prepun arheoloških nalazišta. Početak gradnje tog auto-puta najavljen je za jun sledeće godine. Šta će se desiti ako i tamo "iskrsne" neki značajan objekat tokom iskopavanja koja još nisu počela?"

A da se sve ovo što se desilo nije desilo, eventualni turista bi mogao prvo da poseti baziliku, pa da svrati do Bele Palanke (rimska Remesijana) i Pirota (rimskog Turesa), gde se takođe ima šta videti od rimskih građevina, i da pred granicom odvoji malo vremena da se dvokolicama provoza osam metara širokim rimskim drumom, koji je spajao istočni i zapadni deo Carstva. "A sad, putnik koji bude ušao u Srbiju kod Horgoša i iz nje izašao na Gradini kod Dimitrovgrada, imaće utisak da je proleteo kroz pusto polje. Ni na jednom mestu pokraj cele trase auto-puta neće videti ni jedan jedini spomenik kulture. Zar je moguće da ni jedan jedini, od više desetina arheoloških lokaliteta na trasi, ili pored trase auto-puta (i ka Bugarskoj i ka Makedoniji) nije bio vredan čuvanja i prezentacije?"

Ako se ovakav odnos države prema arheološkom nasleđu nastavi, uskoro ga više neće ni biti – smatra Crnobrnja. Uništiće se tragovi postojanja mnogih naroda i kultura koji su živeli na ovom prostoru. "A ako to dozvolimo, štetu nanosimo ne samo sebi već i našim potomcima, i bilo kome ko na ovim prostorima bude živeo. Jedan satirični portal uporedio je postupak naše države u slučaju bazilike kod Bele Palanke sa rušenjem spomenika kulture koje sistematski sprovodi Islamska država. Ne bih bio tako oštar, ali ne mogu da se ne zapitam: po pitanju krajnjeg ishoda – u čemu je, zaista, razlika? Zato bih iskoristio priliku da ponovo uputim apel nadležnima da arheologiji kao struci daju priliku da na pravi način učestvuje u planiranju poslova u koje je i ona uključena. Ako bi nam to omogućili, vrlo brzo bi shvatili da arheologija nije tek usputni trošak, već struka koja donosi višestruki boljitak. Ono što godinama bezuspešno tražimo jeste da neko od nadležnih čuje šta imamo da kažemo. Jer kada bi nas zaista saslušali, mislim da bi nas i brzo shvatili." ¶

SONJA ĆIRIĆ

Četiri S srpskih medija

Što se tiče cenzure, ona je vrlo ciljana i vrlo je perfidno urađena. Vi ukidate dve-tri ključne, relevantne emisije, u kojima su u debati učestvovali i neistomišljenici. Time ste umrtvili javnosti i sada je to jedan veliki šou, koji zbunjuje one koji su neobrazovani, a odbija one koji su obrazovani i koji se sve više povlače

"Deo medija mi sve više liči na ogromne deponije po kojima džaraju i prevrću razni ljudi ne bi li našli nešto za reciklažu, nešto za jelo, a nešto za pothranjivanje sopstvenih strasti." Ovako medije, u kojima je provela više od četrdeset godina novinarskog staža danas vidi Gordana Suša. Posle rada u RTS-u, JUTEL-u, sopstvenoj produkciji i svim uglednijim medijima bivše Jugoslavije, ona već pet godina stvari posmatra i iz drugog ugla – kao članica Regulatornog tela za elektronske medije (REM, nekada poznat kao RRA), ali i kao redovna kolumnistkinja dnevnika "Blic". U intervjuu za "Vreme" ona zato govori ne samo aktuelnom trenutku već i o pozadini, uzrocima i manifestacijama onoga do čega smo stigli.

"Šta danas imamo u medijima? Četiri S. Pre svega, to je smrt, i to ne samo ono ko je koga ubio sekirom, nego i politička smrt, ako nisi po volji vlasti. To su zatim seks, senzacija i spektakl, s tim što spektakl najvećim delom vodi predsednik vlade. On je taj koji nam s vremena na vreme priređuje noćne sesije spektakla, dnevne sesije itd. Kao konzument medija, vrlo se često osećam zbunjeno i iznervirano, jer što bih ja u 11 sati noću gledala neku konferenciju za novinare sa vanredne sednice vlade, verujući da ću saznati nešto epohalno, a to je samo beskrajno ponavljanje onoga što je rečeno prethodnih dana?"

"VREME": Zašto su Vučiću neophodni svi ti javni susreti s novinarima, kada je i inače prisutan u medijima?

GORDANA SUŠA: Vučić je čovek koji javnost drži u neprekidnoj tenziji. Ako malo opadne tenzija, on će da je izmisli. I to je funkcija tih vanrednih konferencija: tenzija, da bi se posle toga, on – kao bog Jupiter – pojavio, i smirio tu istu tenziju.

Evo, posle kamenovanja u Potočarima, koje je zaista bilo nedopustivo, održana je vanredna sednica Vlade. Nakon toga, ministri su se razmileli po televizijama. To je u redu. Ali, umesto da smiruju, kao što Vučić smiruje tog dana, oni podižu tenzije. A u tom trenutku čitava javnost je već bila baždarena na netrpeljivost. To meni nije jasno. Izvinite, ako vaš premijer, a vi ste deo njegove vlade, pruža ruku i poziva Izetbegovića da dođe u Srbiju, kako je moguće da Vulin drži zapaljive govore? Ili čak Rasim Ljajić, koji je tek sad spustio loptu? U toj vladi postoje ljudi koje sam jako cenila u njihovim prošlim političkim životima, ali i ljudi koje uopšte nisam cenila. I sad oni svi rade na istom poslu. Zašto onda ne postoji snaga koja će ih ujediniti da svi isto govore? Ili Vučić hoće ekskluzivno pravo na to da smiri situaciju. Baš kao što samo on može da digne visoku tenziju u javnosti Srbije, samo on može i da je spusti.

Da se razumemo... Vučić ima veoma veliku energiju i izdržljivost, i to je za poštovanje. Ne mogu da mu osporim Briselski sporazum, mada vidite koliko tu šlajfujemo. Ne mogu čak da mu osporim ni početak finansijske konsolidacije. To je dobro i to mora da se kaže. Ali, sve ostalo, kao i način na koji se to radi, za mene je skandalozan i postavlja mi nova pitanja i izaziva određene sumnje. Kažu, pravi se novi kult ličnosti. Ali, ne može Vučić sam. Ne može ni neko sa najvećim kultom ličnosti sve da uradi sam. Vučić je replika određene ideje i tu nema ništa originalno. Nemam ja ništa protiv replika. I on kao replika ima svoj značaj. Prihvatio je deo programa Demokratske stranke, priključio se ideji o prihvatanju evropskih standarda, ali fali velika debata o tome gde smo mi danas, s obzirom na to da ni Evropa nije ono što je bila nekada. Ovde nema debate koji je naš interes.

Naravno da sam ja presrećna što smo mi okrenuti ka Evropi, ali to ide jako sporo, dva koraka napred, pa jedan nazad. Ne možete se vi zalagati za evropske standarde, a onda sa Dodikom napraviti takav skandal, da se zamerite suverenoj državi BiH. To je inače boljka svih u regionu. Gledala sam na HRT-u snimak obeležavanja bivšeg Dana ustanka u Hrvatskoj, u Srbu. To je bilo strašno. Ljude koji polažu vence partizanima, kordon policije čuva od eklatantnih ustaša, crnokošuljaša sa ustaškim obeležjima. Dakle, nije to samo naš model, ali bez razgovora i suočavanja s prošlošću imaćemo samo ova friziranja istorije. Sad ćemo, evo, i Nedića da rehabilitujemo...

U međuvremenu, Vučić je sebe lansirao i kao pomiritelja u regionu.

Kad gledam kako su se menjali medijski zakoni, zapanjena sam da se oni svaki put menjaju na štetu suštine i na štetu onoga što se zove slobodno novinarstvo

Ne može on biti pomiritelj ako prvo svoje trabante ne urazumi da se i oni na isti način ponašaju. Farsa je ono što se događalo na susretu s Predsedništvom BiH, po onoj tropskoj vrućini, na kojoj je Izetbegović kao hteo da se sretne s narodom, a nije video ni N od naroda. Ali, i to je dobro, ako je početak razgovora. Međutim, tu čovek nikada nije siguran. Jer, samo tri dana posle toga, doći će Dodik pa će "zadodolovati" u potpuno suprotnom smeru, koji nema nikakve veze s evropskim standardima.

Mi tu jednostavno nemamo konzistentnu politiku, a situacija je u čitavom regionu tako napeta da mora da počne razgovor i smirivanje na svim nivoima. Kod Vučića je, eto, pozitivno i to što je prihvatio i

Fotografije: M. Milenković

REKOM. To je dobra stvar, makar da bi se pobrojale sve žrtve. Kod nas je tragedija i to što svako gleda samo svoje stradale.

Posetu članova Predsedništva BiH i njihovu šetnju centrom grada mogli smo da pratimo i u direktnom prenosu. Šta je bila ideja tog prenosa?

To je bila promotivna ideja našeg spasitelja, koji je demonstrirao moć i snagu jedne bezbedne i gostoljubive države kao što je Srbija.

U sve to su, na ovaj ili onaj način, uključeni i mediji. Kakva je danas njihova uloga?

Mediji su danas onakvi kakvi treba da budu u ovom nedovršenom društvu. Mi još nismo stvorili mehanizme da oni ostvare svoju ključnu funkciju, da obaveštavaju javnost i da su odgovorni javnosti. Jer, što je više slobode mišljenja i slobode govora, i različitih stavova, to više mediji kao kontrolori javnosti ostvaruju svoju funkciju.

Kod nas je sve pobrkano, kao na onoj velikoj deponiji koju sam pomenula, jer na istom mestu ćete – čak i u poluozbiljnom mediju – naći Stanijinu stražnjicu i raspravu npr. o tome da li je Kori Udovički zakasnila s promenama u državnoj upravi. Nema selekcije.

Što se tiče cenzure, ona je vrlo ciljana i vrlo je perfidno urađena. Vi ukidate dve-tri ključne, relevantne emisije, u kojima su u debati učestvovali i neistomišljenici. Time ste umrtvili javnosti i sada je to jedan veliki šou, koji zbunjuje one koji su neobrazovani, a odbija one koji su obrazovani i koji se sve više povlače.

Može li se upreti prstom u nekog ko je, po vama, kriv za to?

U ovoj situaciji nema nevinih. Zaboravlja se da smo mi neke slobode osvojili mnogo ranije. Podsetiću vas da je za vreme Ante Markovića, savezni parlament doneo 12.000 zakona da bi uskladio domaću regulativu s evropskim zakonima i evropskim standardima. Ali, u međuvremenu su promenjeni i mnogi od tih standarda.

Nije sve samo do jednog čoveka, nego je mnogo toga i do nas. Kad gledam kako su se menjali medijski zakoni, zapanjena sam da se oni svaki put menjaju na štetu suštine i na štetu onoga što se zove slobodno novinarstvo. Mnogi ljudi u Srbiji, na primer, uopšte ne znaju šta je funkcija regulatornog tela za elektronske medije. Najlakše je reći: "Što niste cenzori, što niste zabranili ovu ili onu emisiju?"

Zaista, zašto niste zabranili rijaliti za koji mnogi smatraju da je trebalo da ga zabranite?

Zato što ni u drugim regulatornim telima u Evropi i svetu nije praksa da se zabranjuju emisije koje su nepodobne. Postoje zato pravila o zaštiti maloletnika, pa taj tip emisija ide u vreme kada im nisu dostupne, u deset ili u jedanaest uveče.

Da, ali ti programi se prelivaju i u štampu, gde su i te kako dostupni svima.

Jeste, prelivaju se, i to oni delovi koji nisu emitovani. To znači da neko šalje delove koji uopšte nisu bili u programu, a za to regulator nije odgovoran.

Dakle, protiv sam zabrane. Ne mogu ja kao član Saveta da odgajam dete, ako to ne rade njegovi roditelji. Postoji daljinski upravljač, postoji skremblovanje programa i vi možete da obezbedite da vašem maloletnom detetu takav sadržaj nije dostupan. Problem je, međutim, kada vam se dete nađe u prostoriji u vreme emitovanja večernjeg dnevnika, informativnih emisija. I tu bi trebalo da stoji oznaka da je zabranjeno za mlađe od 12 godina, jer tu imate stravične slike rata, krvi, ubijanja, saobraćajki i koječega što svakako ne utiče dobro na mlado biće.

Kada je objedinjavano vlasništvo TV Prve i RTV B92, regulatorno telo izdalo je saopštenje u kojem se navodi da su vlasnici obavezni da ne smanjuju broj zaposlenih i da će se pomno pratiti programski sadržaji. U međuvremenu, Radio B92 je nestao, a vi ste rekli da to znači da novi radio nema više pravo na nacionalnu frekvenciju. Postoji li mogućnost da im frekvencija ipak ne bude oduzeta?

Vrlo je moguće. Na kraju krajeva, i ta izmena zakona kojom je dozvoljeno spajanje je novina. To znači da je pobedio takozvani komercijalni lobi. Uopšte me ne bi iznenadilo da oni na svoju stranu »

Gaženje REM-a

"Dva su merila po kojima se ceni nezavisnost neke institucije, a REM slovi za nezavisnu instituciju. Prvo, finansijska samostalnost i drugo, samostalnost u donošenju odluka. Tendencija je da nam se oduzme i jedno i drugo, i time obesmisli naš nezavisni status", kaže Gordana Suša.

"Na primer, na osnovu novih zakona, REM je dužan da za svoje podzakonske akte pribavi mišljenje o njihovoj ustavnosti i zakonitost. Pošto zakon ne kaže od koga, tu se prepoznalo Ministarstvo kulture, koje sebi prisvaja pravo da nam mimo zakona deli packe, kao da je njihovo mišljenje obavezno za Savet REM-a. Mišljenje je jedno, i to može da bude u radu, ali Savet odlučuje da li će ga prihvatiti ili ne. To u Ministarstvu kulture izgleda ne shvataju. Što se tiče finansijske samostalnosti, REM nikada od svog osnivanja nije podizao cene nadoknade emiterima, čak je u nekoliko navrata pisao zahtev Vladi da se te nadoknade smanje. Znači, Vlada odlučuje o tome što je, i laiku je to jasno, u suprotnosti sa stavom o finansijskoj nezavisnosti. Konačno, naše monitoring službe koje se bave analizom programa svrstane su u državne službe, kao da ih država zapošljava i finansira. To je u diskrepanci sa nezavisnošću regulatora, zbog čega smo se žalili Ustavnom sudu, koji smatra suprotno i nema nam druge nego da to sada poštujemo

"VREME": Šta je cilj svih tih pritisaka?

GORDANA SUŠA: Oni bi da REM stesne, zgrče, zgaze i bace. Taman su naučili šta bi on mogao sve da uradi, pa bi sad da ga šutnu da više ne postoji. Isto to sada rade i sa Savetom za borbu protiv korupcije. Setite se samo koliko je Aleksandar Vučić citirao Vericu Barać, koliko se puta pozivao na taj Savet, a evo sada ispod žita ide na to da se Savet ukine i da taj posao rade ljudi iz Vlade. Ne prepoznaje se ovde suština regulatora i nezavisnih tela, jer oni moraju da rade u interesu javnosti. To je pokazala i debata o Saši Jankoviću.

pridobiju i veći broj članova Saveta. Jer, svaki član Saveta, to tako i zakon kaže, glasa po sopstvenoj savesti. Mene su predložila medijska udruženja i asocijacije, ali nisam u obavezi da njihove stavove promovišem na sednicama. Druga je stvar što su naši stavovi često podudarni, jer sam i sama novinar.

Ne mogu da tvrdim ima li neko simpatije prema nekome, tu su ljudi iz raznoraznih razloga, a iskustvo s dodelom frekvencija TV Kopernikusu i TV Novoj u to me je sasvim uverilo. Zato stvarno ne mogu da kažem šta će da bude. Ali, ako bude utvrđeno flagrantno kršenje medijskog elaborata, koji je RTV B92 predala da bi dobila frekvenciju, onda neće imati baš mnogo razloga da tu frekvenciju i zadrže.

A sve to mi već razmatramo.

Taj slučaj je simptomatičan kada govorimo o komercijalizaciji medija. Baš u ovom trenutku smo u procesu privatizacije. Kako će, po vašem mišljenju, to uticati na medije?

U Srbiji ima 1400 raznih medija – od novina, televizija, radio-stanica, do portala. Spadam među one koji su, kada se vodila rasprava o setu medijskih zakona, smatrali da bi trebalo zadržati regionalne centre finansirane iz budžeta. To bi bilo manje licemerno, nego ovo što se sada radi.

Nema jednostavnih recepata. Švedska, recimo, finansira javne servise iz budžeta, ali se ne upliće u program ni na koji način. Trebalo je samo da se spreči uplitanje države i tajkuna, sve ono što utiče na medijski sadržaj. Nije sve u privatizaciji. Ali, sada je gotovo. Većina medija će nestati, imate i koncentraciju više stanica u regionalne male centre, a gle čuda – novi vlasnici uglavnom su političari, od Gašića pa nadalje.

Kako vam danas izgleda RTS?

Naše analize pokazuju da je RTS unapredio kulturne i obrazovne sadržaje. Ipak, ono što nijedna ekipa nije poštovala, jeste angažovanje nezavisnih televizijskih produkcija u odnosu od deset odsto programa. One su bitne, jer ne moraju da budu mejnstrim, zbog pluralizma interesa, zbog drugih tema koje su marginalizovane, a važne su i treba da budu na javnom servisu. Nikada ta kvota nije ispoštovana. Produkcijska grupa Mreža je, recimo, jako dragocena u odnosu na druge programe, i jako je dobro što postoji.

S druge strane, postoji mnogo onoga što se radi na grozan stari način. Na primer, produkcija Arhitel napravila je izuzetan antiratni film, "Svedoci", i to u okviru projekta koji je finansirala Evropska komisija. Došli su između ostalog do jednog pripadnika "Škorpiona" koji je svedočio i rekao: "Da, nažalost, i moji su ubijali. Ja sam Srbin, ali nije Srbinu primereno da ubija žene i decu." Produkcija je taj film poslala, a niko im nije ni odgovorio. Zašto im urednik Nenad LJ. Stefanović nije odgovorio? Zato što nije baš poželjno da se s antiratnim filmom ide u trenutku kada je potrebno dizati tenzije u regionu. Je li to u redu? Nije. I šta ja sad da kažem o tom RTS-u, odnosno o tom uredniku ili direktoru programa? Umesto da rade svoj posao, oni su preoprezni, a pritom su dužni da u programu imaju pluralističke stavove.

Šta mislite o novim kadrovskim rešenjima u toj kući?

U datim okolnostima, boljeg nije bilo. Ne možete za Dragana Bujoševića reći da nije bio dobar novinar ili da se nije zalagao za demokratizaciju i ulogu profesije kakva bi ona trebalo da bude. Ali, to je menadžersko mesto i ključna je stvar da li će se on baviti time ili uređivanjem programa.

Tu dolazimo i do ključnog problema srpskih medija. Ni u jednom zakonu nismo razgraničili prava vlasnika i prava glavnog i odgovornog urednika. I to je apsolutno neodrživo. Zato imamo i mogućnost da vlasnik neke televizije svoje antipatije rešava tako što se obračunava s ljudima koje smatra protivnicima i da vodi kampanju protiv njih, a da REM ćuti i da ne sme ništa da kaže.

A zašto je REM ćutao kada je u pitanju Željko Mitrović?

On uopšte nije naša ingerencija. Željko Mitrović je faktički s "Pinkom 3" registrovan u Bosni i na kablovskoj televiziji se emituje po zakonu o prekograničnoj saradnji. REM može samo da piše bosanskom regulatornom telu da analiziraju taj program.

Da li Željko Mitrović ima svoj lobi u REM-u?

Ne znam. Svašta se govori, ima tako ružnih priča o pojedinim članovima Saveta, a ja ne bih volela da se bavim tim rekla-kazala temama. Emisije moje nezavisne produkcije su se svojevremeno emitovale kod njega, ali se ja najviše svađam s njim i na toj sam televiziji postala *persona non grata*. Kada se svojevremeno raspravljalo o TV Prva i B92, ja sam na sednici Saveta postavila pitanje da li je neko potkupljen. Otvoreno sam pitala tadašnjeg predsednika Porfirija: "Da li je tačno da ste dobili donaciju za manastir?" On je rekao: "Taman posla." I šta ja sad da radim? Ja mogu samo da verujem kolegi.

Zbog svega toga, mi moramo češće da se sastajemo, da ne diskutujemo samo kada postoji neki problem. Mediji su izgubili svoju osnovnu funkciju, da odgovaraju javnosti. A javnost je umrtvljena. Da postoji stvarna javnosti, mi bismo mogli da napravimo, da se dogovorimo, 40-50 nevladinih organizacija, ljudi iz medija, da samo jedan dan ne kupujemo jedne novine. Imamo li mi snage za tako nešto? Nemamo. A imali smo nekada.

Tu je jako važna naša samoregulacija, pa je dobro što smo makar usvojili zajednički etički kodeks. Problem je takođe odnos između urednika i vlasnika. Danas su stvari sofisticiranije nego nekada. Vučelić, odnosno Milošević, mogao je da u jednom danu otpusti hiljadu zaposlenih u RTS-u, a ovaj samo ukine emisiju Olje Bećković, samo Danica Vučenić bude prinuđena da ode, samo se odloži Brankica. Zašto? Kome se to podilazi? Moramo da vratimo debatne emisije, emisije u kojima će biti neistomišljenika.

Recept je i veća povezanost ceha, jači sindikat, jer i NUNS i UNS su slabi. Nemamo više čak ni pomoć za novinare koji ostanu bez posla. Mada, ko god od novinara ostane bez posla, nema danas više gde da radi, jer je prostor za slobodan rad sve uži.

Suprotstavljanje vlastima takođe je jako važno. Zašto smo mi novinari u podaničkom položaju? Mi ne moramo da budemo u podaničkom položaju. Naprotiv, mi smo kontrolori vlasti. Jer, u interesu je javnosti da mi pitamo sve ono što je vlastima, pa i Vučiću, neprijatno. To je mnogo važnije od stražnjice neke starlete.

Da imate svoju emisiju, šta bi bilo prvo pitanje koje biste postavili Vučiću?

Da li vi znate šta sve niste ostvarili od obećanja? On bi na to rekao: "Ja sam ostvario sve." A onda bih mu ja rekla šta sve nije. U razgovoru glavnih urednika s njim, što je inače kopiranje moje emisije "Press pretres", zbog čega mi je jako drago, bila sam zapanjena da novinar koji postavi pitanje nije spreman da parira. Moj dragi kolega Zoran Panović postavi pitanje o partokratiji i stranačkim direktorima, na šta Vučić nabroji tri mesta na kojima nisu stranački kadrovi. Da sam bila tamo, ja bih nabrojala 17 na kojima jesu. Jer, sve je svedeno na to da mu niko ne parira. Na kraju krajeva, došli smo do apsurdne situacije da Vučić bira s kim će da priča. Imate emisiju "Oko" koja je išla u jednom terminu, od pola sedam do sedam uveče, a onda odjednom – zbog razgovora s Vučićem, kreće u devet i traje po dva sata. Bolje napravi vanrednu emisiju, ali nemoj tako da šetaš i menjaš programske šeme prema raspoloženju premijera.

Ukoliko biste bili s druge strane, na mestu savetnice premijera Vučića, šta je prvo što biste mu preporučili?

Ako želi da bude garant mira i stabilnosti na Balkanu, preporučila bih mu da svoje jastrebove marginalizuje, da ne unose smutnju, a da na ta mesta bira ljude koji su sposobni to da rade. Vulin može najbolje da radi s izbeglicama u Preševu, ali nije njegov posao da daje komentare o susednim državama i njihovim rukovodstvima. Dakle, mora da ih marginalizuje, a ne da normalne ljude – govorim o slučaju 7000 – zabrani zbog nekih ekstrema. On mora da pacifikuje stanje u zemlji, ali to ne može sam, već sa svima u kabinetu. Onima koji nisu sposobni za to, neka se zahvali, a onda izabere druge, koji to mogu. Tim pre što ovde ima mnogo ljudi koji tako izvorno misle i koji su takvi oduvek, a ne nametnuto.

Osim u slučaju da mu ti njegovi "jastrebovi" na neki način ipak odgovaraju?

Bojim se da on tu malo ide na onu priču o dobrom i lošem dečku. I tako je, eto, on najbolji dečko. ¶

TAMARA SKROZZA

Kada se svojevremeno raspravljalo o TV Prva i B92, ja sam na sednici Saveta postavila pitanje da li je neko potkupljen. Otvoreno sam pitala tadašnjeg predsednika Porfirija: "Da li je tačno da ste dobili donaciju za manastir?" On je rekao: "Taman posla." I šta ja sad da radim? Ja mogu samo da verujem kolegi

Na kraju, šta bi, po vašem mišljenju, bio recept za domaće medije?

Recept je veća solidarnost i bolja obrazovanost novinara. Mi sada imamo čitav sloj poluobrazovanih novinara, koji samo podmetnu mikrofon ili na događaje idu samo po ono što im je rekao urednik. Nekada je uslov za zapošljavanje bio završen fakultet.

Što se solidarnosti tiče, mi smo bili solidarni, recimo, 1999, kada smo šest meseci skoro svi bojkotovali Srpsku radikalnu stranku. A danas Vučića na konferencijama za novinare više niko ništa i ne pita. Ko uopšte i može da mu postavi pitanje posle Tamare Spaić, koja je zbog pitanja onako lako i hladno skinuta i okaljana? Tu je problem u nama. Da smo mi normalni, da ima minimum solidarnosti među novinarima, svi bismo otišli s te konferencije. Ali, to nema šanse ovde da se dogodi.

Pismo iz vranjske kasabe

"Sopstvenim snagama do uspeha", VREME 1280

U intervjuu sa gradonačelnikom Vranja Zoranom Antićem jasno se razaznaju dve ključne teme. Neskrivena "paljba" vranjskog gradonačelnika na SNS i dug i maštovit spisak lepih želja kroz čiju prizmu on i njegova partija (SPS) vide "svetlu" budućnost grada koji vode već 25 godina. Jedini problem gradonačelnikovog spiska želja jeste što odražava neobavezne odnose s realnošću. A realnost, naime, boli.

Za nepunih četvrt veka, Vranje je od srednjerazvijenog, naglašeno industrijskog grada, sa solidnom gradskom administracijom i institucijama, dovedeno do jedne od najnižih društvenih i ekonomskih tačaka na kojima se ikada u svojoj istoriji nalazilo. Grad Vranje, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku iz juna 2015, na 83.524 stanovnika (popis iz 2011. godine) ima 19.874 zaposlena, odnosno 9421 nezaposlenog, što je jedna od najviših stopa nezaposlenosti u Srbiji (oko 30 odsto). Sa prosekom plate od 32.404 dinara, Vranje je prikovano za poslednju trećinu tabele kada je reč o visini zarada u Republici. Na vrhuncu svog privrednog razvoja, početkom devedesetih, Vranje je imalo oko 34.000 zaposlenih na skoro istom nivou broja stanovnika koji ima i danas.

Ovi podaci izgledaju još tragičnije ako se pogleda stopa zaposlenosti po sektorima. Dok je krajem 80-ih godina skoro dve trećine zaposlenih radilo u privredi (Simpo, Jumko, Koštana, Duvanska industrija Vranje, Alfa, Zavarivač...), a trećina u javnoj upravi, danas u privredi radi tek jedna četvrtina zaposlenih. Dakle, sve i da se gradonačelnikove lepe želje u vezi s početkom rada Geoxa i Ditre Italia i dostizanja njihovog punog kapaciteta ispune već sutra, što naravno nije moguće, Vranju je potrebno još najmanje 15 takvih fabrika da bi dostiglo broj zaposlenih iz npr. 1989. godine. Ali, za tako nešto potrebno je mnogo više od lepih želja i neprestanog ponavljanja mantre o tome da nam samo investicije fale pa da momentalno zakoračimo u blistavu budućnost. Za tako nešto potrebna je pravna država, uređena i kompetentna lokalna administracija i jak menadžerski lobi koji bi znao kako da u cilju opšteg interesa upravlja gradom, tj. budućim privrednim subjektima.

Zbog potpunog nedostatka političke vizije i stručnih kompetencija, te očiglednog moralnog posrtanja, lokalne političke elite su stvorile društvenu i ekonomsku atmosferu u kojoj više nije moguće da se u ovom gradu rađaju, razvijaju i oblikuju pošteni i stručni ljudi koji bi bili u stanju da grad Vranje civilizacijski vrate tamo gde je bio pre 25 godina. Stoga, ključni razlog za ovako jadno stanje nije manjak investicija i siromaštvo, jer Vranje nikada u svojoj istoriji nije bilo bogat grad, već nezapamćena društvena i ekonomska destrukcija, sveopšti nemar prema državnoj imovini i institucijama, te zastrašujuća korupcija, koju lokalna, partokratijska politička elita, u kojoj se nalaze predstavnici svih partija, bez obzira da li su na vlasti ili u opoziciji, sprovodi u ovom gradu. Brutalna partijska uzurpacija institucija, koja snažno obeležava današnju Srbiju i bez ikakve sumnje predstavlja njen najveći politički problem, najizraženija je upravo u sredinama poput Vranja, perifernim, zaboravljenim od prestoničkih vlasti i nacionalnih medija, a sa nejakim i nerazvijenim javnim mnjenjem nesposobnim da bilo šta samoinicijativno pokrene. Budući da nisu uspeli da za sve ove godine uspostave zdravu privrednu i društvenu atmosferu, svi prethodni gradonačelnici Vranja, redom članovi SPS-a, prepustili su grad kriminalnom polusvetu, tobožnjim "malim privrednicima", koji neometano raznose i rasparčavaju državnu imovinu. Uz to, Vranje svakim danom izgleda sve gore i sve manje bezbedno. Paljevine automobila i kuća, Narodnog pozorišta, te podmetanje eksplozivnih naprava – to su vesti zbog kojih se Vranje poslednjih godina pojavljuje u nacionalnim medijima. Infrastrukturno, saobraćajno, građevinski i arhitektonski, Vranje danas nepovratno gubi ključne karakteristike urbane i civilizovane sredine.

Intervju: Zoran Antić, gradonačelnik Vranja

Sopstvenim snagama do uspeha

"Država kroz socijalne programe daje veliki novac koji ide u kompanije, a u njima su predstavnici vladajuće stranke. Ne možemo da kažemo da država zapošljava Vranje, ali ona pomaže nešto što je u kontroli mehanizama vladajuće strukture. Ipak, uz podršku međunarodnih partnera uradili smo brojne projekte, a novac od države dobijamo minimalno ili ga ne dobijemo uopšte"

U intervjuu sa gradonačelnikom Vranja Zoranom Antićem jasno se razaznaju dve ključne teme. Neskrivena "paljba" vranjskog gradonačelnika na SNS i dug i maštovit spisak lepih želja kroz čiju prizmu on i njegova partija (SPS) vide "svetlu" budućnost grada koji vode već 25 godina. Jedini problem gradonačelnikovog spiska želja jeste što odražava neobavezne odnose s realnošću. A realnost, naime, boli.

Za nepunih četvrt veka, Vranje je od srednjerazvijenog, naglašeno industrijskog grada, sa solidnom gradskom administracijom i institucijama, dovedeno do jedne od najnižih društvenih i ekonomskih tačaka na kojima se ikada u svojoj istoriji nalazilo. Grad Vranje, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku iz juna 2015, na 83.524 stanovnika (popis iz 2011. godine) ima 19.874 zaposlena, odnosno 9421 nezaposlenog, što je jedna od najviših stopa nezaposlenosti u Srbiji (oko 30 odsto). Sa prosekom plate od 32.404 dinara, Vranje je prikovano za poslednju trećinu tabele kada je reč o visini zarada u Republici. Na vrhuncu svog privrednog razvoja, početkom devedesetih, Vranje je imalo oko 34.000 zaposlenih na skoro istom nivou broja stanovnika koji ima i danas.

Ovi podaci izgledaju još tragičnije ako se pogleda stopa zaposlenosti po sektorima. Dok je krajem 80-ih godina skoro dve trećine zaposlenih radilo u privredi (Simpo, Jumko, Koštana, Duvanska industrija Vranje, Alfa, Zavarivač...), a trećina u javnoj upravi, danas u privredi radi tek jedna četvrtina zaposlenih. Dakle, sve i da se gradonačelnikove lepe želje u vezi s početkom rada Geoxa i Ditre Italia i dostizanja njihovog punog kapaciteta ispune već sutra, što naravno nije moguće, Vranju je potrebno još najmanje 15 takvih fabrika da bi dostiglo broj zaposlenih iz npr. 1989. godine. Ali, za tako nešto potrebno je mnogo više od lepih želja i neprestanog ponavljanja mantre o tome da nam samo investicije fale pa da momentalno zakoračimo u blistavu budućnost. Za tako nešto potrebna je pravna država, uređena i kompetentna lokalna administracija i jak menadžerski lobi koji bi znao kako da u cilju opšteg interesa upravlja gradom, tj. budućim privrednim subjektima.

Zbog potpunog nedostatka političke vizije i stručnih kompetencija, te očiglednog moralnog posrtanja, lokalne političke elite su stvorile društvenu i ekonomsku atmosferu u kojoj više nije moguće da se u ovom gradu rađaju, razvijaju i oblikuju pošteni i stručni ljudi koji bi bili u stanju da grad Vranje civilizacijski vrate tamo gde je bio pre 25 godina. Stoga, ključni razlog za ovako jadno stanje nije manjak investicija i siromaštvo, jer Vranje nikada u svojoj istoriji nije bilo bogat grad, već nezapamćena društvena i ekonomska destrukcija, sveopšti nemar prema državnoj imovini i institucijama, te zastrašujuća korupcija, koju lokalna, partokratijska politička elita, u kojoj se nalaze predstavnici svih partija, bez obzira da li su na vlasti ili u opoziciji, sprovodi u ovom gradu. Brutalna partijska uzurpacija institucija, koja snažno obeležava današnju Srbiju i bez ikakve sumnje predstavlja njen najveći politički problem, najizraženija je upravo u sredinama poput Vranja, perifernim, zaboravljenim od prestoničkih vlasti i nacionalnih medija, a sa nejakim i nerazvijenim javnim mnjenjem nesposobnim da bilo šta samoinicijativno pokrene. Budući da nisu uspeli da za sve ove godine uspostave zdravu privrednu i društvenu atmosferu, svi prethodni gradonačelnici Vranja, redom članovi SPS-a, prepustili su grad kriminalnom polusvetu, tobožnjim "malim privrednicima", koji neometano raznose i rasparčavaju državnu imovinu. Uz to, Vranje svakim danom izgleda sve gore i sve manje bezbedno. Paljevine automobila i kuća, Narodnog pozorišta, te podmetanje eksplozivnih naprava – to su vesti zbog kojih se Vranje poslednjih godina pojavljuje u nacionalnim medijima. Infrastrukturno, saobraćajno, građevinski i arhitektonski, Vranje danas nepovratno gubi ključne karakteristike urbane i civilizovane sredine.

U kontekstu tako surove stvarnosti, ni gradonačelniku Antiću niti bilo kom drugom političaru ne preostaje ništa drugo nego da nas i dalje "zamajava" navodnim političkim razlikama između SPS-a, SNS-a, DS-a, XYX ili YXY!? Budući da je višedecenijski, neprikosnoveni vladar juga Srbije i Vranja, bivši predsednik kompanije Simpo, Dragomir Tomić, pod pritiskom SNS-a, a uprkos ogromnim dugovanjima pomenute fabrike, neshvatljivo "mirno" pušten u penziju, na jugu Srbije se između SNS-a i SPS-a vodi rat za to ko će biti, reći ću to u dijalektu, "nov' tatko u Vranje i na jug Srbije". Stavljajući "šapu" na Simpo i Jumko, SNS zapravo iskazuje želju da kontroliše lokalno glasačko telo. To je razlog za konstantnu "paljbu" na SNS koji dominira čitavim intervjuom gradonačelnika Antića. Istovremeno, SNS se sa predatorskim instinktom zveri ustremljuje na ključne poluge vlasti preko kojih će od Vranja napraviti svoj feud. SPS-ova ili SNS-ova prćija – to je ta bedna dilema koja stoji pred vranjskom kasabom sve dok se ovdašnja raja jedanput ne odvaži da digne glavu i postane građanstvo.

ZORAN DIMIĆ

(autor je docent na Univerzitetu u Nišu)

Konvencija u teoriji i praksi

Konvencija o pravima deteta Ujedinjenih nacija je dokument sa najviše ratifikacija na svetu – do sada ga je potpisalo 195 država. Svaka od njih je prihvatila obavezu da bude zakonski odgovorna za njegovu primenu. Takođe, svaka članica Konvencije je obavezna da redovno izveštava Komitet Ujedinjenih nacija o tome kako i u kojoj meri ispunjava ugovor koji je potpisala

Foto: UNICEF Srbija / Dušan Milenković

Republika Srbija je članica Konvencije o pravima deteta i potpisnica dva njena fakultativna protokola – Protokola o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji i Protokola o učešću dece u oružanim sukobima. Republika Srbija preuzela je obavezu da, u skladu sa članom 44. Konvencije, podnosi Komitetu za prava deteta, nadzornom mehanizmu Ujedinjenih nacija koji prati primenu Konvencije u državama članicama, inicijalne i periodične izveštaje o načinu primene Konvencije i opcionih protokola uz nju, i o poštovanju zagarantovanih prava deteta. Prošle godine je usvojen i treći Fakultativni protokol uz Konvenciju o postupku po pritužbi koji jasno štiti pravo deteta da uloži žalbu kada mu se krše prava. Srbija ga još uvek nije ratifikovala.

Iz Konvencije o pravima deteta

ČLAN 2.

1. Strane ugovornice ove Konvencije će poštovati i obezbeđivati prava utvrđena ovom Konvencijom svakom detetu koje se nalazi pod njihovom jurisdikcijom bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, veroispovest, političko ili drugo uverenje, nacionalno, etničko ili socijalno poreklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status deteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja.
2. Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi se obezbedila zaštita deteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja zasnovanog na statusu, aktivnostima, izraženom mišljenju ili uverenju detetovih roditelja, zakonskih staratelja ili članova porodice.

»

Foto: UNICEF Srbija / Shubuckl

Iz ugla dece i mladih

Kako deca i mladi ocenjuju da li im je u praksi omogućeno da ostvaruju svoja prava, bila je tema *Izveštaja o ostvarivanju prava deteta u Republici Srbiji* čiju je izradu koordinisao Centar za prava deteta iz Beograda. Izveštaj je pripremljen na osnovu rezultata istraživanja sprovedenog 2012. godine u kome je učestvovalo 1358 dece i mladih iz deset mesta u Srbiji, prosečne starosti 15 godina. Učestvovali su deca i mladi iz Dečjeg informativno-kulturnog servisa DX, grupa dece i mladih pri Centru za prava deteta, zatim mladi aktivisti programa Društva za razvoj dece i mladih Otvorenog kluba iz Niša, i mladi članovi i članice omladinskog kluba pri Užičkom centru za prava deteta iz Užica.

Evo njihovog mišljenja.

Participacija dece i mladih je slabo prisutna na nivou lokalne zajednice: 67,9 odsto dece i mladih smatra da ih niko do sada nije pitao za mišljenje o važnim pitanjima za život u njihovim gradovima i opštinama. Takođe, samo 18,3 odsto dece i mladih je zainteresovano da se njihovo mišljenje uzme u obzir na nivou lokalne zajednice, a 13,3 odsto na republičkom nivou. Ono što u izvesnoj meri ohrabruje je uvođenje određenih oblika konsultacija sa decom i mladima i prikupljanja njihovog mišljenja u vidu anketa, upitnika i fokus grupa. Međutim, zabrinjava činjenica da se 21,6 odsto dece i mladih izjasnilo da im nije posebno važno da se njihovo mišljenje uvaži u školi. S druge strane, deca i mladi nisu dovoljno uključeni u donošenje odluka u školi, pa se tek preko 60 odsto dece i mladih izjasnilo da ih u školi pitaju za mišljenje vrlo retko ili nikada. Zabrinjava i podatak da je samo 36,7 odsto članova učeničkih parlamenata zainteresovano za participaciju u školi.

Deca i mladi preporučuju da je neophodna edukacija dece od najranijih uzrasta, o pravima koja imaju, ali i o tome kako da ih koriste i kako da izraze svoje mišljenje, zatim podizanje svesti o važnosti prava na participaciju. Smatraju da je neophodna i edukacije roditelja, zaposlenih u školama i šire javnosti o značaju prava deteta na participaciju, kao i monitoring vlasti u pogledu otvorenosti za participaciju dece i mladih. Stvaranje ohrabrujuće i prihvatajuće klime u školi, koja će učeničkom parlamentu stvarno omogućiti da kroz njega deca ostvare svoje pravo na participaciju, preporuka je na koju su ukazala deca i mladi.

Da li se Srbija pridržava odrednica Konvencije UN koju je potpisala, i da li i na koji način štiti prava svojih najmlađih sugrađana određenih tom istom Konvencijom?

Komitetu su do sada iz Srbije podneta tri inicijalna izveštaja, jedan koji se odnosi na primenu same Konvencije i druga dva na primenu fakultativnih protokola, kao i kombinovani Drugi i Treći periodični izveštaj. Drugi i Treći periodični izveštaj su, umesto marta 2013. godine, poslati tek ovog maja. Na pitanje zašto se kasnilo više od dve godine, iz Kancelarije za ljudska i manjinska prava dobili smo sledeći odgovor:

"Kancelarija za ljudska i manjinska prava dostavila je Drugi i Treći periodični izveštaj Komitetu za prava deteta UN nakon što ga je razmotrio Savet za prava deteta i Vlada usvojila 7. maja ove godine. Činjenica da se izveštaj odnosi na petogodišnji period, da sadrži kompleksne podatke o pravima deteta u različitim oblastima društvenog života i da je Srbija od Komiteta dobila 80 preporuka po kojima treba da postupi, ukazuje da je sama izrada izveštaja složen i dugotrajan proces i da je u njegovoj pripremi učestvovao veliki broj državnih institucija i relevantnih organizacija civilnog društva. Takođe, u međuvremenu je izmenjena i procedura UN u vezi sa formom ovog dokumenta te je već pripremljen izveštaj morao da se prilagodi novoj proceduri. Osnovni cilj celog ovog procesa bio je da se izradi kvalitetan izveštaj sa ažuriranim podacima kojim će se Komitetu za prava deteta pojasniti eventualne dileme i dati precizni odgovori u vezi sa primenom preporuka koje je Republika Srbija dobila u prethodnom izveštajnom periodu."

Među učesnicima izrade ovog izveštaja bila su i deca i mladi, odnosno unete su i njihove preporuke iz *Izveštaja o ostvarivanju prava deteta u Republici Srbiji iz ugla dece i mladih* (videti okvir), što ga, prema oceni Kancelarije za ljudska i manjinska prava, čini značajnim. "Naglašavamo da deca u Republici Srbiji od 2008. godine aktivno učestvuju u procesu izveštavanja o primeni Konvencije. Te godine su po prvi put pred Komitetom za prava deteta predstavili poseban izveštaj dece – Koalicije dece i mladih "Prava deteta u Srbiji – kako to vide deca". To je

istovremeno i prvo učešće dece iz Srbije pred jednim međunarodnim ugovornim telom, a što je i Komitet ocenio kao model dobre prakse.

U periodičnom izveštaju dat je pregled stanja prava dece u državi kao i mere koje su preduzete u cilju njihovog unapređenja i zaštite i, kako su za "Vreme" objasnili u Kancelariji za ljudska prava, naglašeno je da se sistem prava deteta u Srbiji kontinuirano unapređuje. "Tokom proteklih godina država je uložila velike napore u usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa Konvencijom u različitim oblastima ostvarivanja prava deteta i donela niz novih zakona kojima se ta prava unapređuju: Zakon o socijalnoj zaštiti, set zakona u oblasti obrazovanja kojim je uvedeno inkluzivno obrazovanje, zakoni koji su pomogli u dugotrajnom procesu rešavanja statusnih pitanja, pre svega Roma, izbeglica i interno raseljenih lica, zatim zakoni u oblasti zdravstvene zaštite dece, kao i Zakon o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polnih sloboda o nezastarevanju seksualnih delikata prema maloletnicima."

Dubravka Filipovski, narodna poslanica, članica Odbora za prava deteta Narodne skupštine Srbije (Odbor je posebno stalno telo, razmatra predlog zakona sa aspekta zaštite prava deteta, prati sprovođenje i primenu zakona i drugih akata koji uređuju položaj i zaštitu deteta...), dodaje da je "Republika Srbija uz Konvenciju UN potpisala i Fakultativni protokol o postupku dostavljanja i razmatranja predstavki koji jasno štiti pravo deteta da uloži žalbu kada mu se krše prava. Očekujemo da Vlada Republike Srbije utvrdi Predlog zakona o potvrđivanju ovog protokola i uputi ga Narodnoj skupštini. Gospođa Filipovski posebno ističe Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju koji propisuje "princip jednakog prava i dostupnosti svih oblika predškolskog vaspitanja i obrazovanja bez diskriminacije i izdvajanja po osnovu teškoća i smetnji u razvoju i invaliditeta", i kaže da su nakon usvajanja Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja stvoreni osnovni preduslovi za sistemsku i institucionalnu podršku kako bi svako dete bilo uspešno uključeno u obrazovani sistem.

Da li su ti zakoni primenjeni u praksi? Dragan Vulević, načelnik u Sektoru za brigu o porodici i socijalnu zaštitu u Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, kaže za "Vreme" da "u osnovi Ministarstvo ocenjuje da se Republika Srbija pridržava međunarodnih konvencija kojima se definišu prava deteta i uređuje sistem zaštite prava deteta. Osnovni zakoni iz oblasti socijalne, dečije i porodične zaštite dece se poštuju, s obzirom na to da Ministarstvo kao republički organ uprave za ove oblasti kreira i predlaže one propise koji se objektivno mogu primenjivati i koji se primenjuju. Međutim, Ministarstvo ocenjuje da postoji određeni prostor za unapređenje ove oblasti i na tome se intenzivno radi kroz definisanje izmena i dopunama Porodičnog zakona, Zakona o socijalnoj zaštiti i Zakona o finansijskoj podršci porodicama sa decom. Sve promene i unapređenja moraju se posmatrati kao proces koji »

Zaštita od tabloida

Konvencija o pravima deteta štiti privatnost dece i mladih. Nedavni nestanak dečaka u jednom vojvođanskom gradu, koji je nekoliko dana nakon nestanka pronađen mrtav u reci, ukazao je da mediji ne vode računa o ovom pravu svakog deteta na svetu.

"Tragedija koja je zadesila ovog dečaka i njegovu porodicu propraćena je u medijima na način koji možemo okarakterisati tabloidnim", kaže za "Vreme" Ivana Stevanović, predsednica Centra za prava deteta. "Informacije su bile objavljivane bez prethodne provere njihove istinitosti, često bez navođenja pouzdanih izvora, polovične informacije su nadograđivane, intervjuisani su ljudi čije izjave nisu bile relevantne za pomenuti događaj, dok su naslovi birani na sada već uobičajen način za novine u Srbiji – sa ciljem da izazovu senzaciju. Ako u javnost dospe netačna informacija, onda javnost trpi štetu jer je dezinformisana, a ukoliko u javnost dospe informacija koja je zakonom ili etičkim načelima zaštićena od objavljivanja, onda se onome o kome je ta informacija neposredno nanosi šteta jer je povređeno njegovo/njeno zakonom zaštićeno dobro. Dakle, u oba slučaja postoji kršenje nečijeg prava, odnosno dobra, a to znači da bi neko trebalo i da bude odgovoran za takvo kršenje. Ovaj događaj ćemo iskoristiti kao povod za još jedan apel medijima da izveštavanje o deci upodobe osnovnim načelima novinarstva, javnog poretka i pravnog sistema Republike Srbije."

Javnost ima potrebu i pravo na informisanje o događajima u društvu, i ovo načelo nalazi svoje mesto u mnogim zakonima, objašnjava Marija Petrović, advokatica, stalna konsultantkinja Centra za prava deteta, i podseća kada se ne sme objaviti informacija o licu mlađem od 18 godina. "Zakonom o javnom informisanju i medijima je predviđeno da se maloletnik ne sme učiniti prepoznatljivim u informaciji koja može da povredi njegovo pravo ili interes. Dalje, objavljivanje informacija iz privatnog života maloletnika uslovljeno je saglasnošću roditelja, ali i maloletnog lica određenog uzrasta: dete od 16 godina može dati saglasnost za objavljivanje informacije za svog pokojnog roditelja, sledstveno i za sebe. Informacija o privatnom životu može biti objavljena bez saglasnosti lica, kada je javni interes za njeno objavljivanje pretežniji u odnosu na interes lica o kojem se objavljuje informacija. Ovo je norma koju moramo sagledati u kontekstu pravila iz drugih relevantnih zakona. Zakonik o krivičnom postupku predviđa da su glavni pretresi javni (interes javnosti da ima informaciju je pretežniji u odnosu na pravo na privatnost lica koje se nađe u postupku). Ipak, ovo pravilo ne važi kada se u postupku kao oštećeno lice ili učinilac krivičnog dela nađe maloletno lice jer zakon predviđa mogućnost isključenja javnosti radi zaštite maloletnog lica. Zato su postupci u kojima se sudi maloletnom licu uvek zatvoreni za javnost, odnosno interes javnosti nije pretežniji od interesa maloletnika. Zatim, javnost se može isključiti i po Zakonu o parničnom postupku, dok Porodični zakon u potpunosti isključuje javnost u sporovima koji se tiču porodičnopravnih odnosa."

Zaključak je: granice prava javnosti da bude informisana omeđene su pravom i interesom maloletnog lica da informacije o njemu ne dospeju u javnost. Ili, konkretno: pravo maloletnog lica na zaštitu privatnosti je u pravnom sistemu Republike Srbije jače pravo od prava javnosti da bude informisana.

Foto: UNICEF Srbija / Shubuckl

permanentno traje, i ocenjivati kroz postojanje objektivnih, pre svega ekonomskih uslova za dalji razvoj. Republika Srbija, bez obzira na sva ograničenja, ne odustaje od daljeg unapređenja sistema zaštite prava deteta."

Dubravka Filipovski kaže da Odbor, shodno svojoj nadležnosti, kontroliše sprovođenje donetih zakona u praksi pomoću četiri radne grupe, u čemu odlično sarađuju sa UNICEF-om i sa organizacijama civilnog društva koje se bave pravima deteta, i smatra da iako je Srbija napravila značajan napredak u unapređenju prava deteta, još uvek postoje deca koja su isključena iz sistema socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstva i koja nemaju jednaku korist od ovih institucija. "Odbor za prava deteta je u proteklom periodu posvetio posebnu pažnju jednoj od ovih osetljivih kategorija dece, deci koja žive i rade na ulici, pa je obrazovana Radna grupa koja se bavi praćenjem stanja i unapređenjem položaja i prava dece čiji se život i rad odvijaju na ulici. Zatim, činjenica da među migrantima koji u novije vreme dolaze u Srbiju ima i veliki broj dece bez pratnje, suočila nas je s nizom problema: finansiranje usluga njihovog zbrinjavanja koje pružaju Centri za socijalni rad u pograničnim opštinama, nedostatak smeštajnih kapaciteta, kadrova... Najranjivijoj grupi među migrantima bila je posvećena jedna od sednica Radne grupe koja brine o takozvanoj deci ulice."

Iz Kancelarije za ljudska prava ocenjuju da je primena zakona u praksi najveći problem i da je "preko 80 zakona značajnih za ostvarivanje prava deteta međusobno teško uskladiti jer ovako veliki broj propisa čine normativni okvir nepreglednim. Zato su, na primer, još uvek slabe tačke sistema deca romske nacionalne manjine koja su češće žrtve diskriminatornog vršnjačkog postupanja i deca sa smetnjama u razvoju i invaliditetom koja se nalaze u nepovoljnijoj poziciji čak i među decom bez roditeljskog staranja. Takođe, "deca ulice" su brojna i ranjiva. Dosadašnja saznanja o perspektivama i potrebama ove dece su skromna i nesistematična, a postojeći mehanizmi zaštite i usluge pomoći i podrške su u nedovoljnoj meri razvijeni. Usvajanje krovnog zakona o pravima deteta će umnogome doprineti rešavanju navedenih problema. Međutim, država kontinuirano preduzima brojne mere u najboljem interesu deteta, pre svega na suzbijanju diskriminacije, sprečavanju zlostavljanja i zanemarivanja, kao i zaštiti njihove bezbednosti."

Na koji način država rešava problem nasilja nad decom?

Suzbijanje nasilja nad decom je velika tema ovog Odbora, kaže Dubravka Filipovski, i navodi da je njihovom inicijativom Narodna skupština 2013. godine usvojila Zakon o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima, zakon u javnosti poznat pod nazivom Marijin zakon. "Ovim zakonom je značajno unapređen sistem sprečavanja i kažnjavanja ovih krivičnih dela, a najznačajniji efekat ovog Zakona je ukidanje zastarelosti roka za pokretanje postupka protiv počinilaca. Takođe, 16. jula ove godine usvojen je i Tijanin zakon, koji podrazumeva obavezu hitnog postupanja policije u slučaju prijave nestanka lica, kao i saradnju i koordinaciju policije sa drugim organima i građanima, što predstavlja pozitivan pomak u odnosu na prethodno zakonsko rešenje."

Stvarne razmere nasilja u porodici teško je proceniti, smatra Dragan Vulević, "ali je verovatnije da je ono veće i ozbiljnije nego što bilo kakvi statistički podaci mogu da pokažu. Imajući u vidu da su posledice nasilja u porodici teške telesne i duševne patnje uglavnom žena i dece (od zastoja u razvoju, različitih oblika disfunkcija i devijacija, pa sve do bolesti, invaliditeta i smrti) te da su neka od tih dela posebno traumatična za žrtvu (na primer, incest), u novo porodično zakonodavstvo Srbije uvrštene su i materijalnopravne i procesnopravne odredbe o zaštiti od nasilja u porodici. Smisao ovih odredbi jeste u tome da, pre svega, spreče da nasilje koje se već dogodilo u porodici bude nastavljeno ili da eskalira u još opasnijem pravcu. Drugim rečima, namera zakonodavca u ovom slučaju bila je da deluje preventivno i odvraćajuće, kako ne bi došlo do većeg ugrožavanja života, fizičkog ili psihičkog integriteta, odnosno slobode jedne osobe ili ozbiljnog narušavanja razvoja njene ličnosti."

Koalicija za monitoring prava deteta u Republici Srbiji, kojom koordiniše Centar za prava deteta, radi na pripremi Drugog i Trećeg periodičnog alternativnog izveštaja o primeni Konvencije o pravima deteta u Republici Srbiji. Šira javnost biće upoznata sa izveštajem i njegovim najvažnijim nalazima 20. novembra 2015. godine na dan kada je 1989. godine Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila Konvenciju o pravima deteta. Biće to prilika da se uporede i suoče ocene državnih tela i nevladinih organizacija o tome kako Srbija poštuje i sprovodi Konvenciju o pravima deteta. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Prestolonasledniku, s ljubavlju

FoNet

Pripravnik-volonter u Višem sudu u Beogradu Radovan Nenadić na društvenim mrežama je kritikovao sudiju tog suda Predraga Vasića, jer je svoje sudsko rešenje o rehabilitaciji tzv. prestolonaslednika Aleksandra Karađorđevića uramio i odneo dotičnom na njegovu trodnevnu proslavu 70. rođendana. Onda je dobio otkaz

Reče netko od nadležnih prije neki dan na "Pinku", tom javnom servisu Srpske napredne stranke, da je Srbija posve spremna da otvori poglavlje o pravosuđu u predstojećim pregovorima o pristupanju Evropskoj uniji. Taman kad smo to čuli, zapljusnula nas je još jedna afera koja će, s obzirom na ljeto, vaučere za domaći turizam i navike odlaska u propalu Grčku, završiti na nekoliko dana ozbiljne priče i još ozbiljnijeg zaborava svega važnog. Mladi pripravnik-volonter u Višem sudu u Beogradu Radovan Nenadić na društvenim mrežama je kritizirao činjenicu da je sudac tog suda Predrag Vasić svoje sudsko rješenje o rehabilitaciji tzv. prestolonasljednika Aleksandra Karađorđevića uramio i odnio dotičnom na njegovu trodnevnu proslavu 70. rođendana.

Eno ih na fotografiji – a prva je to objavila Radio-televizija Vojvodine – nasmiješenih i obradovanih, Aleksandar Karađorđević, supruga princeza i sudac Vasić; nejasno je tko je sretniji.

VOLONTERSKO OZBILJNO PISMO

Tako je sve to mirno egzistiralo u *sajberspejsu*, sve dok se nekoliko dana kasnije na društvenim mrežama nije oglasio pripravnik-volonter Nenadić sa sasvim logičnim zapažanjima: "Na slici se vidi sudija Višeg suda u Beogradu, Predrag Vasić, kako slavljeniku za rođendan poklanja rešenje Višeg suda u Beogradu, a kojim rešenjem je slavljenika i rehabilitovao. Sa aspekta uloge koju Vasić ima, ovakav čin je sraman i nedostojan sudijske funkcije. Zaposleni u sudu, bez odobrenja od strane predsednika suda, ne mogu ni na koji način da istupaju u ime suda odnosno ma po kom osnovu da komentarišu tok postupka, niti da se slikaju sa strankama, predlagačima ili drugim učesnicima u sudskom postupku. Da li se sudija Vasić prilikom odlučivanja u postupku rehabilitacije Karađorđevića rukovodio isključivo činjeničnim navodima, ili je odluku zasnovao na emocijama koje gaji prema licu koje je »

rehabilitovao? Da li je predsednik Višeg suda u Beogradu Aleksandar Stepanović odobrio sudiji Vasiću da sudsku odluku urami u svrhu rođendanskog poklona i da ličnim prisustvom na ovom događaju predstavlja Viši sud u Beogradu i njegove zaposlene? Ako predsednik suda nije odobrio ovakav gest sudije, da li će se pokrenuti adekvatan disciplinski postupak protiv sudije Vasića, ili će predsednik suda naknadno konvalidirati, po meni, skandalozno ponašanje sudije Vasića? Uloga sudije ne sme da bude samopromocija niti sudija sme da bude pristrasan po bilo kom osnovu, već nezavisan u donošenju odluka zasnovanih na poštovanju Ustava i zakona. Časnih sudija je nažalost jako malo i zato građani neretko pravdu i ne dočekaju ili budu oštećeni nezakonitim sudskim odlukama. U Srbiji pravda ne stanuje.

Kao neko ko trenutno radi u Višem sudu u Beogradu, postupak sudije Vasića najoštrije osuđujem, posebno napominjući da me je sramota srpskog pravosuđa i nekih nosilaca sudijskih funkcija. Onim malobrojnim izuzecima iskazujem duboko poštovanje jer sude po slovu zakona, a ne po diktatu vlasti i moćnika."

Mladi Nenadić postavlja još pitanja, koja, međutim, ostaju bez odgovora: predsjednik Višeg suda u Beogradu Aleksandar Stepanović se ne izjašnjava, niti njegovi suradnici, najprije s izgovorom da je radno vrijeme zbog vrućina skraćeno, a da su kompjutori po ovim vrućinama preopterećeni, pa valja valjda sačekati bolje klimatske i/ili pravosudne uvjete, da bi se izjasnili o otkazu koji je Nenadiću promptno – samo dva dana nakon što je objavio svoje mišljenje na Fejsbuku – uručio bez obrazloženja. To Nenadić nije prihvatio i nije potpisao rješenje kojim mu Stepanović otkazuje volonterski odnos u sudu: on traži obrazloženje i obećava da će se i dalje (do pobjede?) boriti.

SLUČAJ VOLONTERA I SUDIJE VUČINIĆA

Razvoj događaja ide ovako: Viši sud u Beogradu izdao je saopćenje u kojem kaže da je od sudije Predraga Vasića zatražio izjašnjenje o njegovom prisustvu na proslavi rođendana Karađorđevića, ali bez konkretnog pitanja o tome zašto je rješenje koje je kao sudija donio u provedenom postupku rehabilitacije, onako lijepo uramio i predao tzv. prestolonasljedniku, uz ponosni osmijeh djelioca pravde i sudionika rojalističke žurke.

Sad se čeka odgovor sudije Vasića, a predsjednik Višeg suda Stepanović valjda će se, nakon što prođu ljetne žege i godišnji odmori, ponovo oglasiti nekim saopćenjem.

Tek za korak na vremenskoj liniji srpskog pravosuđa moramo se sada vratiti unazad: predsjednik Višeg suda Stepanović bio je tada v.f. – vršilac funkcije – iste one koju danas obnaša u punom kapacitetu, kad je protiv suca Vladimira Vučinića inicirao disciplinski postupak zbog toga što je sam pokušao zaštititi dignitet sudske funkcije, nakon silnih napada zbog odluke da Miroslavu Miškoviću, vlasniku "Delta holdinga" i optuženom za zloupotrebu službenog položaja, kratkotrajno vrati pasoš da bi ovaj otputovao u London, Pariz, Rim – ma gdje – na poslovni sastanak. Tabloidi, "službeni glasnici", ružičasti javni servisi, svi su ga napali zbog toga što nije za svoju odluku pitao predsjednika suda, nadležnog tužioca itd., iako je jedino predsjednik sudskog vijeća ovlašten da rukovodi sudskim postupkom u fazi glavne rasprave.

Sudac Vučinić suočio se u tim mjesecima sa pritiscima i prijetnjama, na kraju je i "ispao" iz procesa, zahvaljujući spajanju dva krivična postupka, ali i sa disciplinskom komisijom koja ga je na kraju oslobodila odgovornosti. Iz te se odluke moglo iščitati: tražio je zaštitu nadležnih, oni nisu reagirali, on se sam pokušao obraniti s nekoliko izjava medijima (nijedna nije bila o meritumu suđenja, već o procesnim pitanjima), oni su mu i to zamjerili, ali neosnovano. "Oni" u ovom tekstu su, inače, spominjani predsjednik Stepanović i njegovi suradnici i portparoli, koji su šutjeli kad šutnji vrijeme bilo nije i govorili kad opravdanjima za šutnju vrijeme bilo nije.

U svakom slučaju, disciplinska komisija je našla da sudac Vučinić nije kriv, da bi se potom ono *vijeće mudraca*, članovi Visokog savjeta sudstva (u čiju legalnost danas sumnjaju gotovo svi), nakon priličnog perioda šutnje i puštanja glasina posredstvom državne agencije Tanjug, oglasili odlukom da sudac Vučinić jest kriv (ukinuvši odluku disciplinske komisije, u kojoj očito sjede malo časniji suci), ali ga neće razriješiti funkcije – a to mu je mjesecima visilo nad glavom – nego će mu izreći "javnu opomenu". Od te se opomene javnost *ič* nije zatresla, tresu se samo – uz suca Vučinića – i ostali djelitelji sudske pravde.

EPILOZI I CIRKUSANTI RAZNI

Vučinić je, dakle, kriv zato što je dao nekoliko izjava o svojim odlukama o postupku kojega je vodio, nakon što su ga provukli kroz tabloidno blato. Na to nadležni – iako im je to bila dužnost – nisu reagirali, morao se braniti sam. Pritom, nije prekršio nijednu obavezu koju kao sudac ima: nije govorio o optužnici ni suđenju, nije iznosio nikakav stav, držao se – da prostite – Zakona o krivičnom postupku kao pijan plota, isključivo procedure, ne i sadržaja. Svejedno, tada v.d. predsjednika suda Stepanovića, danas i punokrvni predsjednik, krenuo je u harangu protiv njega.

Epilog tog slučaja znamo, problem je što smo dobili novi: ovaj slučaj suca Vasića i pripravnika Nenadića. Kako to da predsjednik suda Stepanović u slici razdraganog suca Vasića koji lično uručuje uramljeno sudsko rješenje tzv. prestolonasljedniku Karađorđeviću nije vidio "izletanje" iz onoga što definira nosioca sudske funkcije: da bude i dostojan i nepristran i da čuva ugled sudstva i pravosuđa? Kako to da je Stepanović "tu stvar"

odlučio preispitati – ako jest, sudeći tek po iznuđenom saopćenju – tek nakon što je mladi pripravnik Nenadić na "tu stvar" upozorio na društvenim mrežama i tek nakon što je mladom pripravniku, bez obrazloženja, odaslao otkazno pismo s kasnijim sramnim obrazloženjem da je ovaj ionako bio volonter i da su ugovorne strane ovlaštene da u bilo kojem trenutku raskinu ugovor?

Dodatna pitanja ima i profesorica Vesna Rakić Vodinelić, koja se uobičajeno oglasila na sajtu Peščanika u tekstu "Građanin kao prestolonaslednik". Ona pita:

"Kao neko ko trenutno radi u Višem sudu u Beogradu, postupak sudije Vasića najoštrije osuđujem, posebno napominjući da me je sramota srpskog pravosuđa i nekih nosilaca sudijskih funkcija"

"Da li ćemo dobiti odgovor *ćutanjem* i ako zapitamo koliko često je sudija Vasić bio na rođendanskim proslavama stranaka u sudskim postupcima koje je vodio, koliko je svojih odluka uramio i tako uramljene *lično dostavio* strankama u postupcima koje je vodio, da li je u svim postupcima u kojima je sudio *ostavio isto ovako lep utisak nezavisnosti i nepristrasnosti* – jer sudija je dužan da bude nezavisan i nepristrasan, ali ne samo to – mora se i ponašati tako. Do sada su naši procesni zakoni regulisali dostavljanje sudskih spisa *strankama lično*. Ubuduće, možemo očekivati pravila o tome kad *sudija lično* dostavlja svoje odluke strankama. Zato što u republici imamo građane kao plemiće."

Ono što je ostalo posve izvan fokusa javnosti, jest i odluka o rehabilitaciji prestolonasljednika Aleksandra Karađorđevića: još je 2001. godine donesen *lex specialis* koji je ukinuo Ukaz o oduzimanju državljanstva i imovine porodici Karađorđević iz 1947. godine, te mu je odmah potom zakonski vraćeno i državljanstvo (dok se restitucija imovine ima provesti po posebnom zakonu, pa je tako argument sudije Vasića da se rehabilitirani princ Karađorđević može uključiti u priču o nasljedstvu, vrlo upitan). Vesna Rakić Vodinelić, koja se zasad jedina upustila u pravnu analizu cijele te priče, pita: koji to pravni mehanizam regulira ili objašnjava pravnu mogućnost da sud 2015. godine poništi Ukaz koji je zakonom ukinut 2001. godine i to u korist Aleksandra Karađorđevića, kad je on već ukinut prema svima koji su u Ukazu nabrojani?

Najjednostavnije rečeno: tamo gdje su zakonski vraćena oduzeta prava, rehabilitaciji mjesta nema. To je, međutim, još jedna velika i neizvjesnog kraja priča u srpskom pravosuđu, u kojem se rehabilitira i one koji nisu osuđeni, poput Karađorđevića, pa sad imamo najave novog zahtjeva za rehabilitaciju Milana Nedića, koji pak nikad nije ni osuđen, već se sam ubio. Rehabilitacija i za samoubojice, i to može u srpskom pravosuđu, očito, čim je mogla i za Karađorđevića kojem se – kako njegovi rojalisti kukaju – oduzelo državljanstvo kad je imao samo dvije godine, iako mu je to državljanstvo vraćeno prije ravnih 14 godina zakonom, pa je nejasno kakva je to rehabilitirajuća odluka suca Vasića uopće uramljena i uručena na trodnevnom "cirkuzantskom" događaju, kako je to mlađani pripravnik Nenadić napisao u svom "društvenom" svjedočenju o stanju u pravosuđu, a što su mu nerijetki i zamjerili.

Suprotno onima koji Nenadiću daju podršku – a to su mahom oni koji imaju pristup društvenim mrežama i koji su oni glasovi koji o srpskom pravosuđu u anketama kritički misle – tu su i oni koje ne zanima sudbina mladog čovjeka koji se usudio dići svoj glas protiv licemjerja i nepravde, već hvale svog prestolonasljednika i princa, sa pričama o nepravdama koje su njemu u prošlosti napravljene i koji ne vide ništa sporno što jedan sudac u državi koja se zove republikom uramljuje svoje – vidimo, čak i pravno sporno – rješenje i uručuje ga srpskom princu na proslavi njegovog 70. rođendana, koju plaćaju srpski poreski obveznici, kao što plaćaju i suca Predraga Vasića, kao i ostale suce i tužioce, na kraju krajeva.

LAKRDIJA I NADA

Oglasilo se Društvo sudija Srbije, vrlo umjerenim saopćenjem da se Vasić iz Višeg suda mora očitovati zašto je bio tamo gdje je bio i zašto je uradio ono što je uradio. Oglasio se, negdje iz neke grčke nedođije, i jedini sudac koji na svom blogu već duže vrijeme prkosi raznim v.f.-ovima i okoštaloj priči da u pravosuđu samo šutljivi opstaju. Dakle, kaže Miodrag Majić, sudac Apelacionog suda u Beogradu *(misamajic.blog)*: "Najkraće rečeno, mišljenja sam da bi fotografiju sudije Vasića koji prestolonasledniku daruje uramljeno rešenje trebalo dodatno uramiti, ali zajedno sa rešenjem o raskidu ugovora o volonterskom radu sa pripravnikom koji je čitav ovaj kalambur obelodanio. Ova dva dokumenta, neraskidivo povezana u svedočenju o dubini ponora srpskog pravosuđa, tako bi ubuduće mogla imati nov život i svrhu. Sa jedne strane kompozicije – sudija 'ktitor', a sa druge – nesuđeni sudija, prognani pripravnik koji ukazuje na sudijski greh."

I još, kaže on, da "jedini smisao čitave ove lakrdije treba tražiti u činjenici da ipak, korak po korak, među pripravnicima koji se trude da što pre počnu da liče na sopstvene principale, stasavaju i oni koji su, bez obzira na razloge, izabrali drugačiji put. Oni koji su rešili da ne pristanu na sve. Oni koji su spremni na žrtvu kada je o struci i principima reč. Naposletku oni, koji za razliku od svih svojih kolega shvataju da je, čak i za domaće uslove ozbiljno nenormalno da sudija na poklon stranci nosi uramljeno rešenje koji je sam prethodno napisao. I koji su spremni da i ostale kolege u višedecenijskom stuporu, na to pištaljkom upozore. Zbog njih i dalje, uprkos svemu, povremeno poverujem da ima nade."

Dok je vesni, majića i nenadića u društvu, nade ima. Dok je stepanovića i sličnih koji jednima stavljaju flaster na usta i karijeru, a drugima, vasićima na primjer, dozvoljavaju rojalističke i ine performanse zato što je to politički probitačno u datom trenutku, srpsko pravosuđe neće proći evropsko ma kada otvoreno poglavlje.

Ipak, treba sačekati – valjda nismo ostali bez svake nade – da vidimo što će ova posljednja pištaljka pripravnika-volontera Nenadića proizvesti. Što reče sudac Majić, da bar povremeno povjerujemo da ima nade i da u republici mi budemo građani, a ne da postoji tek neki plemić među nama građanima, kao što je točno i bolno definirala profesorica Rakić Vodinelić. ¶

TATJANA TAGIROV

Čarobnjak kontrolisanog vremena

Pre deset godina političku i javnu scenu napustio je intelektualac Miodrag Milić, poznatiji kao Mića Doktor. Teško je pronaći osobu koja je imala toliko poznanika i prijatelja i levo i desno: Mića Danojlić, Dobrica Ćosić, Sveta Stojanović, Ljuba Tadić, Nebojša Popov, Filip David, Pavluško Imširović, Milovan Đilas, Danilo Kiš, Mirko Kovač, Dušan Makavejev, Živojin Pavlović, Kokan Rakonjac kome je napisao scenario za film *Izdajnik*, Lazar Stojanović...

Pre deset godina, beogradsku, srpsku i jugoslovensku političku i javnu scenu napustio je čuveni beogradski, srpski i jugoslovenski intelektualac Miodrag Milić, poznatiji kao Mića Doktor. Čovek koji je svojom intelektualnom čestitošću i konsekventnim levičarskim držanjem, na samo sebi svojstven način, obeležio opozicionu političku scenu Beograda i Srbije, kako za trajanja socijalizma tako i u periodu višestranačja u Srbiji, do svoje prerane smrti.

Mića je rođen u Pirotu, u uglednoj familiji, odakle posle rata, zajedno sa majkom i braćom dolazi u Beograd na studije, gde i započinje svoj intelektualni i politički rad. Još kao dete bio je poznat po tome što je Pirotom šetao sa hrpom knjiga ispod ruke. Majka mu je davala veći džeparac nego braći, upravo zato što je kupovao knjige. Kroz ljubav prema knjigama, a posebno prema istorijskoj nauci, Mića se vrlo brzo uključuje u intelektualnu beogradsku sredinu, koja već pedesetih godina pokazuje kritički stav prema vladajućem autoritarnom poretku. Mića se od tih dana intenzivno bavi izučavanjem istorije Partije i kao neki čarobnjak u strogo kontrolisanim vremenima, pronalazi najrazličitije dokumente i knjige koje oslikavaju najmračnije strane boljševičke ideologije i staljinističkog poretka. Mića svojim prijateljima deli fotokopije Manifesta iz 1920. godine i posebno značajnu knjigu Živojina Pavlovića *Bilans sovjetskog termidora*, knjigu koja se nije smela spomenuti, a kamoli posedovati, knjigu zbog koje se gubila glava. Pomenute Mićine akcije samo su mali deo njegovog aktivizma. On kroz druženja sa tada najpoznatijim mladim

in memoriam

Miodrag Milić – Mića doktor

Pasionirani istraživač tamne strane istorije komunističkog režima u Srbiji i posebno njenog staljinskog aspekta, pisac filmskih scenarija, učesnik svih značajnijih javnih tribina, disident i koloritna javna ličnost Beograda. Čovek koji je mnogo znao, bio upućen i zato proganjan od komunista i nacionalista raznih provenijencija, bio je vrlo često, sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, prvi izvor od kojeg su mladi nezadovoljnici mogli čuti neke strašne istorijske činjenice o progonima i zločinima staljinista nad autentičnim levim aktivistima ili onima koji su spoznali pravi karakter komunizma.

Ja sam tako prvi put od njega čuo o stradanju Živojina Pavlovića (ubijen 1941. u Užicu po Titovom naređenju), kao i za njegovu knjigu *Bilans sovjetskog termidora* koju je jedino još Mića doktor mogao nabaviti. Jer, Miodrag Milić je umeo da negde iskopa i knjige za koje se mislilo da su zauvek uništene. On je umeo da nađe i ostarele žive svedoke nekih značajnih događaja. Njemu su se ispovedali i, nekada veliki i nedodirljivi, komunistički rukovodioci koji bi, posle pada i par godina samotnog nošenja sa svojom savešću, iznenada otkrivali potrebu da nekome iznesu i svoje pamćenje i svoju potrebu za opravdanjem onoga što ih je mučilo u noćima nesanice. To bi, nekako uvek, bio Mića doktor koji bi ih pažljivo slušao u dugim šetnjama Beogradom, ne da bi im pomagao da sebi olakšaju, već da bi dopunio strašnu sliku velike komunističke, a kasnije i nacionalističke prevare i zločina nad idealima brojnih generacija mladih levičara i naroda Srbije i Crne Gore, a donekle i drugih južnoslovenskih naroda.

Miodrag Milić je bio jedan od *Beogradske Šestorice* disidenata kojima je 1984. (baš prikladno) suđeno zbog učešća u mreži diskusionih grupa koje su se nazivale *Slobodni univerzitet* gde je Mića doktor (često u svom stanu u Dalmatinskoj) predavao istoriju komunističkog beščača i zločina.

Zbog toga je od sudije Zorana Stojkovića bio osuđen na dve godine zatvora (kasnije smanjeno na jednu), dok sam ja dobio samo uslovnu kaznu. Kada je Mića doktor izdržao kaznu, vratio se svojim uobičajenim istraživanjima i društvenom životu, a onda uključio u obnovu demokratije u Srbiji preko UJDI-ja, Građanskog saveza, Demokratske stranke i na svim drugim mestima gde se moglo.

To je bio Mića doktor, pasionirani istraživač istorije, pisac, poznavalac i iznad svega pouzdan prijatelj i dobar drug. ■

MILAN NIKOLIĆ,
Sociolog i politički analitičar

IN MEMORIAM MIĆI DOKTORU U "VREMENU" PISAO JE MILAN NIKOLIĆ: "Vreme", broj 739, mart 2005.

piscima, slikarima, filozofima, sociolozima i filmadžijama, svakodnevno kroz šetnje i rasprave u uskim krugovima vezanim uz tada otvorenije časopise, pretresa jugoslovensku političku stvarnost, pišući tekstove i scenarije za filmove ranih 60-ih godina.

Teško je pronaći osobu koja je imala toliko poznanika i prijatelja i *levo* i *desno*, a kojima je Mića na neki način obeležio život. Na primer, Mića Danojlić priča o poklonjenom kaputu, Dobrica Ćosić, Sveta Stojanović, Ljuba Tadić, Nebojša Popov, Filip David, Pavluško Imširović, Milovan Đilas, Danilo Kiš, Mirko Kovač, Dušan Makavejev, Živojin Pavlović, Kokan Rakonjac kome je napisao scenarijo za film *Izdajnik*, Lazar Stojanović... Imena bismo mogli nabrajati unedogled, jer gotovo da ne postoji nijedan iole značajan intelektualac ili umetnik a da s njim Mića nije drugovao i "podučavao" ih o onim delovima naše istorije koji nisu bili dostupni kroz uobičajene izvore. Sva Mićina podučavanja drugih odvijala su se tokom dugih šetnji, razgovora u kafanama, a pogotovo na tribinama 70-ih i 80-ih godina. I sam sam bio polaznik Mićine peripatetičke škole, gde sam slušao najneverovatnije priče o Titu, Rankoviću, da manje značajne i ne pominjem, kao i potpuno posebne opise života i rada poznatih umetnika 60-ih, 70-ih i 80-ih godina. Na tribinama i na sastancima na slobodnom univerzitetu Mića je postavljao pitanja i izlagao teze od kojih je slušaoce hvatao strah, jer ne zaboravimo, u tim godinama za delikt mišljenja odlazilo se u zatvor. Zbog svojih predavanja na slobodnom univerzitetu, a pogotovo zbog svoje studije *Rađanje Titove despotije* na čuvenom *procesu šestorici*

i sam je osuđen na robiju, koju je izdržao u požarevačkom kazamatu.

Kao jedan od polaznika "kurseva oralne istorije" Miće Doktora, mogu posvedočiti o njegovoj neverovatnoj individualnoj hrabrosti, ali i veoma racionalnom pristupu tadašnjoj političkoj stvarnosti. Kako je u vreme procesa šestorici među učesnicima slobodnog univerziteta ipak vladao strah od posledica, kako po optužene tako i po svedoke, dvoje mladih prijatelja pitalo je Miću šta dalje da rade, a Mića je odgovorio: "Ništa, sedimo, čekamo, testiramo režim." A na njihovo potpitanje da li neko od optuženih radi za Udbu, Mića je odgovorio: "E deco, to je tipična udbaška podmetačina da razbiju solidarnost grupe. Ne obraćajte pažnju na glasine i ne bojte se!" Mića je svojim stavom u toku tog procesa i druge oslobađao straha. Znao je sve na šta je vlast spremna, i na to je svoje prijatelje upozoravao, pokazujući im vlastitim primerom kako sačuvati integritet i iznad svega čovečnost. Ili kao što se seća Mića: "Prošle su dve decenije od naših hapšenja. Taj događaj pripada našoj nacionalnoj istoriji koja kakva god da je, blesava, glupa – takva je. Cilj nam je bio da se demokratizuje društvo, bar smo uspeli da sahranimo taj javni staljinizam, i više nije smeo da se pojavljuje."

Osamdesetih godina Mića je anticipirao šta će se našoj zemlji u budućnosti događati. O tome svedoči i u nekim svojim intervjuima datim pred kraj života. "Kad sam izašao iz zatvora, sačekalo me je iznenađenje. Opozicionari su postali veliki nacionalisti. Šetam sa Dobricom Ćosićem i Mihajlom Markovićem, pričamo o formiranju socijaldemokratije. Mihajlo kaže *Ne dozvoljavam da se ruši vođa srpskog naroda Slobodan Milošević*. Ne mogu da prepoznam ljude. Jedino je Đilas bio mudar. Veoma mudar. Govorio je *Dogodiće se bosanski lonac, da li ste svesni koji je to pakao?*... Ali nije vredelo. Dogodio se najgori mogući rat. Mislim da je srpska inteligencija lako prihvatila nacionalizam iz razloga velike istorijske frustracije..." Mića je sa svojim prijateljima i tada uoči rata i tokom samog rata čvrsto zastupao svoju levičarsku ideju i antišovinistički stav.

Zahvaljujući pre svega velikom i časnom Nebojši Popovu, uspomene na Miću Doktora, barem što se tiče pisanih delova Mićinog rada, ostale su sačuvane. A ona druga dimenzija Mićinog stvaralaštva, usmena, moći će da se sačuva samo ako se na jednom mestu saberu svedočenja o Mići i Mićinom radu i životu. Kultura sećanja koju i te kako treba negovati, pogotovo sećanja na individue koje su obeležile neki period naše istorije, bila bi unapređena kada bi se prethodno pomenuti stav o objedinjavanju svedočanstava i obistinio.

Mića Doktor je svoju filantropiju potvrđivao svakodnevno, a pečat joj je dao poklanjanjem 4000 knjiga Pirotskoj biblioteci, a Vilerove goblene koje je izradila njegova majka, Muzeju domaće radinosti Pirota.

Na kraju jedan predlog, pošto je pokojni Mića Doktor bio jedan od najaktivnijih učesnika svih beogradskih javnih tribina 70-ih i 80-ih godina, usudio bih se da predložim Domu omladine i SKC-u da utemelje sedmicu tribina svake godine, na najrazličitije teme politike, demokratije, socijalizma itd., pod nazivom Dani Miće Doktora. ¶

PETAR LAĐEVIĆ

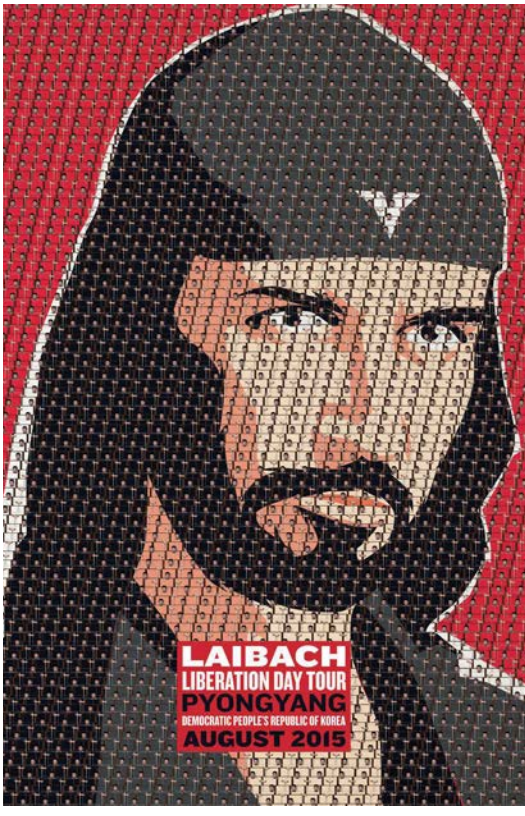

USPON NA PLANINU PAEKTU

"Autentična 'narodna', tradicionalna *folk* muzika danas je stvar prošlosti, istorije, i ona najfinije i najbrutalnije definiše karakter određenog naroda i kulture. Savremena (turbo) folk (i popularna) muzika, koja uveliko vulgarizuje tradiciju, ali zato nije ništa manje precizna u definiciji narodskog karaktera. Obe verzije folk muzike utemeljene su na *Blut und Boden* filozofiji, iako se savremena verzija bar donekle pokušava prodavati kao izraz globalnog kôda. Za Laibach je 'muzika iz naroda' u principu *ona koja ubija i zbog koje se gine*"

Foto: Laibach

Bauk Laibacha ponovo kruži Srbijom. A zatim se seli u Severnu Koreju.

Najpre 31. jula nastupaju na 49. Zaječarskoj gitarijadi, gde sviraju i Darko Rundek Cargo Trio, Gibonni & Vlatko Stefanovski, Dubioza kolektiv, Guano Apes, Theraphy?, Električni orgazam, Van Gogh, Kerber, Galija, Generacija 5... Zatim ih 6. avgusta čeka nastup na devetom izdanju trodnevnog Lovefesta u Vrnjačkoj Banji. Laibach će nastupiti prvog festivalskog dana i zvanično otvoriti program Jack Live bine. U Vrnjačkoj Banji uz Laibach nastupaju i Fedde Le Grand, Dubfire, Booka Shade, Juan Atkins, James Zabiela..., dok će na bini posvećenoj gitarskom zvuku biti Hladno Pivo, Elemental, Eyesburn, Goblini, Atheist Rap, Marčelo, Who See i mnogi drugi.

A onda odlaze u Pjongjang, gde će 19. i 20. avgusta održati koncerte čija je najava obišla planetu. U razgovoru za "Vreme" Laibach govore o ovom gostovanju, narodnoj muzici, Pesmi Evrovizije, svojoj publici, aktuelnoj izložbi u Modernoj galeriji u Ljubljani NSK od Kapitala do kapitala: događaj poslednje decenije Jugoslavije, otvorenoj do 16. avgusta, koja rekapitulira istoriju Laibacha u okviru umetničkog pokreta Neue Slowenische Kunst, čija je tradicija prema kustoskinji izložbe Zdenki Badovinac aktuelnija nego ikad (samoukidanjem), 35-godišnjici rada koju su obeležili 4. jula u Radničkom domu u Trbovlju i na planini Kum...

"VREME": I moja mama je u rekordnom roku saznala da uskoro nastupate u Severnoj Koreji (što je kompliment za vaš PR štab). Možete li da kažete nešto o kontekstu tog nastupa? Kako je do njega došlo, tj. kojim putem ste dospeli u Severnu Koreju, i to u periodu ekstremne političke napetosti u ovom delu Azije?

JANI NOVAK: Mame obično znaju najbolje. Tim se projektom bavimo otprilike godinu dana i tek sad smo dobili čvrste garancije da smo u tu zemlju dobrodošli. Glavni inicijator i organizator celokupne ekspedicije je norveški kulturni aktivista Morten Traavik, čovek koji je režirao naš

video za pesmu *Whistleblowers* i koji već godinama svojom aktivnošću otvara vrata Severne Koreje. Došao je na ideju da je sad pravo vreme za Laibach u Severnoj Koreji, a mi smo se s time složili.

Najavljuje se da ćete izvoditi svoje hitove, severnokorejske narodne pesme, popularni severnokorejski hit *Ići ćemo na planinu Paektu* i melodije iz alpskog mjuzikla *Moje pesme, moji snovi*. Kako ste koncipirali ovaj repertoar i kakvoj se publici on obraća?

Odlučili smo da pripremimo program koji će komunicirati s percepcijom korejske publike, koja u estetskom i vrednosnom smislu funkcioniše u potpuno drugim paradigmama nego zapadnjačka publika. Sviraćemo im stvari koje su im barem donekle poznate. Melodije iz mjuzikla *Moje pesme, moji snovi*, recimo, dobro znaju jer u visokim školama uče engleski na osnovu tih pesama. Znaju i za neke stvari Beatlesa, pa ćemo im svirati našu verziju *Across the Universe* i slično.

Kakav je, uopšte, vaš odnos prema "muzici (iz) naroda"? Šta je za Laibach *folk* muzika ?

Autentična "narodna", tradicionalna *folk* muzika je danas stvar prošlosti, istorije, i ona najfinije i najbrutalnije definiše karakter određenog naroda i kulture. Uz nju danas postoji i savremena (turbo) folk (i popularna) muzika, koja uveliko vulgarizuje tradiciju, ali zato nije ništa manje precizna u definiciji narodskog karaktera. Obe verzije folk muzike – i tradicionalna i savremena – utemeljene su na *Blut und Boden* filozofiji, iako se savremena verzija bar donekle pokušava prodavati kao izraz globalnog kôda. Za Laibach je "muzika iz naroda" u principu *ona koja ubija i zbog koje se gine*.

Da li je vaš odlazak u Severnu Koreju manifestacija čežnje za političkom utopijom, solidarnosti sa "drugošću", nostalgije za razlikama, implicitna kritika novog hladnog rata i aktuelnih geopolitičkih razdora, sve zajedno ili nešto sasvim drugo?

Sve ste rekli u pitanju, nemamo bolji odgovor. A ono nešto sasvim drugo ionako je nemoguće definisati (ili je možda čak i bolje prećutati).

Da li postoji mesto (geografska lokacija) gde Laibach danas ne bi nastupao iz ideoloških razloga?

Nema takvog mesta jer su sve ideologije relativne, jedino je Laibach apsolutan, pa stoga nema razloga protiv kojeg ne bismo mogli apsorbirati.

U Estoniji je pre nekoliko godina pozorište NO99 osnovalo politički pokret *United Estonia*. Njihova strategija komunikacije s javnošću u nekim aspektima veoma podseća na ono što su u ranijim fazama radili Laibach i NSK. Kako napreduje vaš rad na partijskom (samo) organizovanju i da li je gostovanje u Pjongjangu povezano s ovim aktivnostima?

»

NOSTALGIJA ZA RAZLIKAMA: Jani Novak
Foto: FoNet/AP/Darko Bandić

U kontaktu smo s aktivistima iz celog sveta, a neki od njih su pokazali izrazitu želju da pokrenu organizaciju partijskih ćelija *Spectre* u vlastitim sredinama. Delimično je i gostovanje u Pjongjangu povezano s tom partijskom mrežom.

Nakon albuma *Spectre* i numere *Eurovision* moram da pitam sledeće: kada bi NSK država imala medijski aparat i bila članica Evropske unije za radiodifuziju, da li bi je Laibach predstavljao na Evrosongu? Premda vaša numera iznosi viziju političke (ne)stabilnosti Evropske unije, a ne govori o samoj Evroviziji, ipak me zanima kako Laibach gleda na ovu muzičku manifestaciju?

Bilo je već davno – kad je Evrovizija još bila politička metafora udružene Evrope – tih ideja, da bi Laibach trebao na Evrosong, ali do toga na kraju nije došlo. Danas je taj isti Evrosong samo još spektakularna karikatura Evrope, gde bi i pošten teroristički gest najverovatnije ispao kao deo scenarija. Zato nemamo neku veliku želju ili potrebu da se tu pojavljujemo. Ali nikad se ne zna...

Laibach je jedan od prvih bendova s prostora bivše Jugoslavije koji se "probio" na internacionalno tržište i postao deo globalne muzičke industrije. Kako danas vidite svoju poziciju na tom tržištu? Da li je Laibach prevashodno globalni, "regionalni" ili nacionalni "brend" i na koji način se politika identitetskog inženjeringa na ovdašnjim prostorima odražava na ono što radite?

Samo "tržište" je pojam koji izbegavamo, jer je previše determinisan i možda je famozna muzička industrija prostor u kome u stvari postoji najmanje Laibacha, ali nas zato ima svuda okolo. Mi svakako jesmo i globalni i nacionalni brend, ali se nacije ne mogu odlučiti čiji.

Uočila sam tendenciju da se u medijskim izveštajima o vama proizvedenim izvan prostora bivše Jugoslavije naglašava da bend "samo parodira totalitarizam". Da li ova potreba da se internacionalnoj publici jasno stavi do znanja da su Laibach (ipak) "dobri momci" predstavlja neku vrstu pritiska i prećutne cenzure koja utiče na vas. Šta Laibach na ovaj način dobija, a šta gubi u umetničkom i marketinškom smislu?

Ništa; svaka je interpretacija u kontekstu Laibacha moguća, ali nijedna od njih nije definitivna. Laibach može biti sve što ljudi maštaju o njemu, a istovremeno on je ništa od toga.

Kako Laibach definiše totalitarizam danas?

Totalitarno je danas još uvek sveobuhvatno, ali i ono što nije (ljubav i smrt).

Nakon svih ovih godina, možete li da kažete nešto o svojoj publici? Ko su bili ljudi koji su pratili vaš rad u osamdesetim godinama, a kakva je vaša publika danas? Da li postoji nešto što im je zajedničko i, s druge strane, nešto što ih međusobno bitno razlikuje ili razdvaja?

Ljudi su ljudi, u osamdesetim kao i danas, i mnogo toga ima zajedničkog između generacija. Ali u osamdesetim je publika verovala u budućnost (iako je možda pevala, da "budućnosti nema"), a danas, kad budućnosti zaista nema, publika veruje u prošlost, koje apsolutno više nema. Ili ne veruju u ni u šta – što u momentalnoj situaciji i nije tako loše.

Da li proslava 35-godišnjice vašeg rada u Trbovlju i izložba o Laibachu i NSK-u u Modernoj galeriji u Ljubljani, koja je otvorena do 16. avgusta, obeležavaju neki poseban period refleksije o vašem dosadašnjem radu? Na koji način ste koncipirali i koordinisali ove događaje? Da li oni najavljuju neki preokret u budućnosti?

Svaki naš jubilej koristimo isključivo zato da se napravi inventar i da se sakupljeni materijal pospremi u podrum, da se lakše diše i što pre ide dalje, sa što manje prtljaga. Izložbu o Laibachu i NSK-u u Ljubljani je pripremila sama direktorica Moderne galerije, Zdenka Badovinac, koja se odlučila za istorijski i faktografski prikaz razdoblja između 1980. – kada nastaje Laibach – preko 1984. kada je ustanovljen Neue Slowenische Kunst, do 1992. – kada je proglašena država NSK (a Neue Slowenische Kunst je tada ukinut). Svaka je grupa (Laibach, Irwin, Gledališče sester Scipion Nasice, etc.) prikazana samostalno, a uz to postoji i zajednička soba NSK, gde izložba definiše princip koji je povezivao sve te grupe u zajedničkom pokretu. Danas Neue Slowenische Kunst više ne postoji, ali postoje izložba i katalog. I, naravno, postoji Laibach, koji je večan. ¶

IRENA ŠENTEVSKA

Lovefest

Publika Lovefesta (od 6. do 8. avgusta u Vrnjačkoj Banji) uživaće uz najveće svetske di-džej zvezde među kojima su Fedde Le Grand, Dubfire, Booka Shade, James Zabiela, Juan Atkins, Fred P, DJ Qu i mnogi drugi. U okviru Jack Live bine koja promoviše tvrđi gitarski zvuk nastupiće Laibach, Hladno Pivo, Who See, Marčelo, Goblini, Atheist Rap i Eyesburn. I ove godine manifestaciju je podržao Heineken.

NEDELJNA PREPORUKA

Knjige o kojima se priča

KNJIGA SKROJENA OD SNOVIĐENJA I KOŠMARA ISTORIJE.

Iz pera jednog od najčitanijih savremenih srpskih pisaca.

Knjiga-mozaik odvešće vas na putovanje kroz zadivljujuće svetove u kojima se susreću stvarnost i mašta.

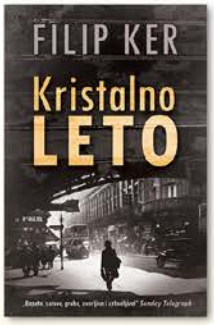
Branislav Janković
Vetrovi zla

Roman zasnovan na pravoslavnom folkloru i srpskim predanjima. Knjiga o Srbiji u XIX veku i njenim nikad otkrivenim tajnama.

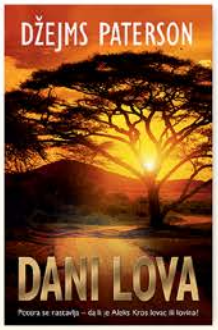
Vanja Bulić
Teslina pošiljka

Šokantna priča o Teslinom zaveštanju! Kad knjiga izgori, pepeo progovori. Ko je tajanstveni čuvar „zraka smrti"?

Filip Ker
Kristalno leto

Impresivan prvi roman trilogije *Berlinska noć*, o Berniju Gunteru, detektivu specijalizovanom da traži nestale osobe.

Džejms Paterson
Dani lova

Novi napeti triler autora najprodavanijih romana o potrazi za ubicom zapanjujuće surovosti.

Laguna PREPORUČUJE

Filip David
KUĆA SEĆANJA I ZABORAVA
Dobitnik Ninove nagrade za 2014.

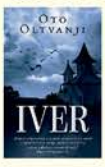
Vuk Drašković
ISUSOVI MEMOARI
Na početku beše *Nož*. Isus među Srbima – svedoči i optužuje.

Marko Aleksić
MARKO KRALJEVIĆ
Knjiga o najslavnijem srpskom vitezu.

Luka Mičeta
STEFAN PRVOVENČANI
Biografija prvog srpskog kralja.

Oto Oltvanji
IVER
Roman o porodičnom prokletstvu i raskolu.

Dušan Nedeljković
ROĐENI ZLI
Neki ljudi postaju zli, a neki se takvi rađaju.

Ivana Mihić
HEADHUNTERS
Roman o tranziciji u kojoj su mnogi izgubili glavu.

Žoze Saramago
KAIN
„Dosad neviđena blasfemija Starog zaveta." *New Yorker*
Dobitnik Nobelove nagrade!

Srećko Horvat i Slavoj Žižek
ŠTA EVROPA ŽELI?
Šta je trulo u temeljima našeg kontinenta?

Slaviša Pavlović
ZAVET HEROJA
Priča o herojima koje istorija nije zabeležila.

www.laguna.rs

Kultura u raljama zakona

Nijednom zakonu, koji kao omča guše kulturu, Ministarstvo kulture se nije ni ovlašno protivilo. Naprotiv

Piše: **Gorica Mojović**

Nedavno je u požaru u jednom beogradskom stanu teško povređen Ljubivoje Tadić, glumac Narodnog pozorišta, spasavajući sestru i majku o kojima se brinuo pomažući im od svoje glumačke plate. Predsednik Udruženja dramskih umetnika Vojislav Brajović tim povodom iskazao je žaljenje zbog tragedije, ali i upozorio da su glumačke plate male, a da druge angažmane glumci ne mogu da ostvare jer je to zakonima otežano. Pokušao je, i ovog puta, da ukaže na dve stvari: malo para i loše zakone.

Na odsustvo pažnje, odgovornosti, brige za umetnike i kulturu nekako smo se i navikli. Čak i na nedostatak para. Novost je: omalovažavanje kulture je "ozakonjeno".

U Srbiji je poslednjih godina doneto više zakona čije odredbe obesmišljavaju delatnost kulture. Reč je o zakonima iz oblasti građevinarstva, rada, socijalne politike, informisanja. Oni su u direktnoj suprotnosti sa zakonima koji se odnose na kulturu: sa Zakonom o kulturi, Zakonom o kulturnim dobrima, Zakonom o kinematografiji, Zakonom o bibliotečko-informacionoj delatnosti. Svi ti takozvani "kulturni zakoni" usvojeni su mnogo pre ovih koji su ih "pregazili" i šutnuli.

Primeri su svakodnevni:

Posečen je šest vekova star hrast u selu Savincu na trasi koridora 11. Zatrpana je bazilika iz ranohrišćanskog perioda kod sela Crvena Reka na trasi koridora 10. Završen je konkurs Ministarstva kulture za nabavku knjiga i publikacija za biblioteke Srbije – po primerak, dva, za svaku biblioteku. Obeležavanje sto godina od početka Prvog svetskog rata prenelo se sa prošle i u ovu godinu zato što neke ustanove, pa i Arhiv Srbije, nisu uspele da završe sve procedure predviđene zakonima da bi realizovale svoje projekte za koje su im čak i pare bile odobrene. Prodat je "Avala film", a ne zna se šta je sa autorskim pravima 600 filmova. Ukinut je "filmski dinar" od RATEL-a i REM-a, pa umesto nekoliko miliona evra, za domaći film ima tek nekoliko stotina hiljada.

Ne svedoče ovi primeri samo o nemaru, neodgovornosti, nebrizi. Oni su dokaz o uvođenu novih, i to zakonskih pravila.

Nijednom zakonu iz te "niske bisera" koja kao omča guši kulturu, Ministarstvo kulture se nije ni ovlašno protivilo. Naprotiv! U kulturnoj javnosti su nakratko izazvale manje ili veće talasanje. Talasi se povukli, ostali su mulj, blato, jalovina. I tišina.

ZAKON O NAČINU ODREĐIVANJA MAKSIMALNOG BROJA ZAPOSLENIH U JAVNOM SEKTORU

Osim zabrane zapošljavanja, koja važi od 2013. godine, ovaj zakon predviđa da ustanove kulture mogu da angažuju saradnike najviše do deset odsto od broja stalno zaposlenih. To znači: Jugoslovensko dramsko pozorište može godišnje da angažuje devetoro saradnika, Zvezdara teatar 1,9, Pozorištance Puž 1,4 i to svih profila: i reditelje, i glumce, kostimografe, dirigente, rezvodnice, stolare, vatrogasce... U poslednjih desetak godina broj zaposlenih u ustanovama kulture Beograda se sa preko 1600 smanjio na oko 1200. Zakonom o kulturi predviđeno je da se sa zapošljavanja na neodređeno vreme delom pređe na angažovanje saradnika po ugovoru. To nikad nije ostvareno, zato što nema podzakonskog akta. To znači da su ustanove kulture dvostruko kažnjene: smanjen je broj zaposlenih, a sada im se ograničava i mogućnost angažovanja saradnika po ugovoru.

ZAKON O JAVNIM NABAVKAMA

Umetnici i autori "pribavljaju se" putem javnih nabavki. Može javni poziv, a može i "postupak sa pogađanjem", ako to odobri Uprava za javne nabavke. Pozorišta su se izborila da dobiju mišljenje Uprave, znači da ne raspisuju tendere, mada bi i pored toga neka inspekcija mogla da insistira na primeni zakona, a ne na primeni Upravinog mišljenja. Muzeji, arhivi, galerije, biblioteke, službe zaštite, više i ne pokušavaju da dokažu da se konzervacija, restauracija, obnova umetničkih zbirki, nabavka knjiga, mora obavljati po stručnim, umetničkim, estetskim kriterijumima. Zakon kaže drugačije.

ZAKON O RADU

Rad na određeno ili neodređeno vreme, preko ugovora o delu, ugovora sa omladinskom ili studentskom zadrugom, tretira se kao zapošljavane, a rad preko autorskog ugovora nije zapošljavanje. Da je ovim Zakonom to priznato kao oblik zapošljavanja, umetnici ne bi morali na tender, jer su svi oblici zapošljavanja izuzeti od javnih nabavki. Izostavljeni su samo autori.

ZAKON O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA

Koliko puta ste na televizijskim programima gledali film *Ko to tamo peva*? Koliko velikana naše kulture u njemu uče-

Foto: Nenad Petrović

stvuje? Osim nagrada i popularnosti, šta su svi oni dobili od tog filma, od njegovog prikazivanja u bioskopima, na televizijama? Skoro ništa. Pravo na nadoknadu imao je samo autor muzike, Voki Kostić, i autori i interpretatori muzike. Ostali autori to nisu ostvarili ni do danas. Uprkos tome što je takozvani muzički dinar decenijama bio obaveza koja se nije dovodila u pitanje, izmenama Zakona o autorskim i srodnim pravima sužena su i umanjena i njihova prava.

ZAKON O DOPRINOSIMA ZA OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE

Zakonom o kulturi predviđeno je da doprinose za socijalno, penziono i zdravstveno osiguranje plaćaju lokalne samouprave. (Za umetnike koji imaju status istaknutih tu obavezu ima Republika, ali je nikad nije preuzela). Neke lokalne samouprave su to činile, neke nisu. Grad Beograd uplaćivao je oko 100 miliona dinara na godišnjem nivou. Uplate su poslednjih godina vršene sa zakašnjenjem, pa je poreska uprava razrezala kamate. Obračun dugova i kamata poreznici ne šalju Gradu, već umetnicima jer primenjuju Zakon o socijalnom osiguranju po kome lokalne samouprave mogu, a ne moraju, da uplaćuju doprinose zato što su po tom zakonu umetnici jedini obveznici doprinosa. Umesto da se zakoni usaglase, primenjuje se onaj koji je na štetu umetnika.

ZAKON O PLANIRANJU I IZGRADNJI

Stari hrast, bazilika, "Beograd na vodi" su uvertira za primenu ovog zakona. To je priča o našem deklarativnom busanju i pozivanju na tradiciju i kulturno nasleđe. U načelima ovog zakona ima pozivanja i na zaštitu kulturnog i prirodnog nasleđa, na poštovanje tradicije i običaja, na učešće javnosti u planiranju i izgradnji. U načelu! U obavezujućim članovima ovog Zakona ograničava se ili u potpunosti onemogućava zaštita kulturnog nasleđa po Zakonu o kulturnim dobrima. Tako se ozakonjuje mogućnost aktuelnoj direktorki Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture da potpiše sve što vlada (politička stranka) od nje traži. Takođe, Zakon o planiranju i izgradnji ne predviđa obavezu davanja saglasnosti Zavoda za zaštitu na planove i projekte. Mogu da daju samo mišljenje, što je neobavezujuće po onoga ko gradi.

MEDIJSKI ZAKONI

Donošenjem ovih zakona poništene su odredbe Zakona o kinematografiji po kome je deo prihoda ostvaren naplatom taksi od emitera i operatera trebalo da ide u Filmski centar. Prihod od taksi regulatorna tela (REM i RATEL) troše za sopstvene potrebe, a naročito na dobre plate. Ako nešto preostane, uplaćuju u budžet. Tvrdi se da samostalno raspolaganje prihodom garantuje nezavisnost ovih tela. Tako, uz svesrdnu podršku resornog ministarstva, kinematografija ostade bez značajnog dela prihoda.

Mogla bih ja i dalje da nabrajam i druge zakonske odredbe koje spopliću kulturu. Možda i ne uviđam koliko nam je u stvari dobro, da nam je toliko dobro da je nekima prosto neprijatno zbog toga. Što bi rekao Kočićev David Štrbac zahvaljujući se glavatom gospodinu i premilostivoj Vladi: "O, mi smo zadovoljni! Pritisnulo nas dobro sa sviju strana; od nekakve silne smo se miline umrtvili pa jedva dišemo." ¶

Dve umorne Evrope, i treća

Kako je bilo pratiti evropske filmove u društvu onih koji u "Evropu" nadiru kroz vrata i prozore, preskačući zidove i ograde

Stvarnost ponekad tako brzo šiba carskom (i kraljevskom) džadom da je umetnost ne može pristići, nego zaostaje za njom sve više sa svakim kilometrom. Šta može biti "filmičnije" od nje, onako zajapurene? U autobus koji grabi s juga Srbije u Suboticu ulazim u Novom Sadu, putujem naime na filmski festival, i to onaj posvećen "evropskom" filmu, a šta je, pak, evropski film znamo koliko i šta je Evropa: geografija nam je manje-više jasna, sve ostalo uglavnom je upitno. Rutina je već sve to, taj moj autobuski odlazak u najseverniji grad jedne umereno južne zemlje, ali opet, nekako i nije isto ove godine kao prethodnih, nije barem zato jer i u tom autobusu u koji se penjem kad je već u solidno krcatom stanju ono uobičajeno lokalno i semilokalno putništvo čini možda trećinu stanovništva te (niš)ekspresne limarije, dok dve trećine čine ljudi ponešto zagasitije puti, oni kojima nije do filmskog festivala, nego im se neželjeni avanturistički film njihovog života upravo odigrava u realnom vremenu, i bez mogućnosti da naprosto izađu sa projekcije ako im nešto nije po volji. Zauzimam mesto u pretposlednjem redu, a iza mene, u šaragama, ostaje stariji čovek koji će najvećim

na pragu

fotografije FoNet

BEZ ĐUZE: Ekipa filma *Bez stepenika* Marka Novakovića

delom našeg kratkog zajedničkog putovanja zamišljeno gledati u to žuto i zeleno, pa opet zeleno, pa malo žuto, što je razasuto po poljima, a između čega promiče naša benzinska lađa. Čovek odaje dojam tipičnoga intelektualca, nekog lekara, inženjera, možda i novinara (rekoh već da je čovek stariji – dakle, iz vremena kad su novinari većinom još bili intelektualci), a ja razmišljam o čemu li razmišlja taj rezignirani, zamišljeni gospodin čiji čitav život ostaje iza njega i nas, tamo negde, mnogo južnije od Srbobrana, Feketića i Topole.

Posle ćemo naletati na njih po gradu, na te "azilante", čiji je tranzitni boravak ovde već postao kolateralna "maloprivredna" grana za neke; sasvim nedaleko od Palića jedan je od najfrekventnijih punktova za ilegalni ulazak u Evrolend, pa makar to bila i osorna Orbanova kneževina; samo koji dan nakon kraja festivala, pašće tamo negde na tim prigraničnim poljanama i jedno ubistvo među "ilegalnim imigrantima", kao da se filmičnost te nimalo artificijelne situacije dodatno pojačava.

Ima, baš u tom kontekstu, neke dodatne pravde u tome da je palićku nagradu za životno delo dobio baš Želimir Žilnik, čovek koji je o "Tvrđavi Evropa" snimio čitav jedan već razgranat podopus unutar svog ionako impresivnog opusa, baš kao što ima pravde da je istu nagrdu ove godine primio i na svaki način osebujni Šveđanin Roj Anderson, čovek koji ne veruje u čelične ptice, pa se u Suboticu doklatario vozom čak iz Štokholma, putovao je dan i noć a na stanici su ga dočekali čelnici festivala, kao nekog pomalo ekscentričnog strikana iz belog sveta.

Na festival sam pristigao, tako je bilo suđeno, tek drugog dana, pa mi je među pročim promakao i film prikazan na otvaranj, a koji će dobiti Zlatni toranj za režiju, *Život posle* Magnusa fon Horna, švedsko-poljska koprodukcija. Nema veze, koji dan kasnije promaći će mi i islandski film *Ovnovi* Grimura Hakonarsona, a koji će dobiti glavnu festivalsku nagradu; ima tako nekih godina kad sve krene naopako, dobro je ako je za to neko drugi kriv, loše je ako nije.

Pa dobro, šta je s onim što sam video? Najpre, treba reći da su ove godine koselektori i glavnog takmičarskog programa i istočnoevropske selekcije "Paralele i sudari" bili Petar Mitrić, Sabolč Tolnai i Nikolaj Nikitin, pa se možda zato neretko mogao steći dojam da je većina ovih filmova mogla biti prikazana u bilo kojoj od ove dve selekcije, te da su puka slučajnost ili neki "kompozitorski" razlozi presuđivali u kojoj će osvanuti (pardon, omrknuti). Drugim rečima, kao da je epika "druge Evrope" dominirala ovim festivalskim izdanjem, što mom ukusu nije nimalo smetalo, a nekim drugim, podozrevam, jeste. A svugde oko nas vrzmala se već i ta "treća Evropa", imigrantska – rekoh već da je stvarnost ove godine nekako na steroidima, nije se od nje moglo pobeći ni u blaženo dekadentnom palićkom ambijentu.

Negde baš na tom tragu, čeonog sudara "druge" i "treće" Evrope, mnogo se očekivalo od mađarsko-slovačkog *Priviđenja* kultnog Sabolča Hajdua; radi se o ostvarenju vizuelno fascinantnom, demonstraciji majstorstva u prenošenju atmosfere vesterna u uspavanu mađarsku pustaru, a »

onda nekako uvaljanoj u noar-psihodelične psihoaktivne supstance, o filmu tako audio-vizuelno upeglanom da još dugo nećeš zaboraviti te scene, prizore, zvukove, ali avaj, i o filmu koji naposletku pada na tankoći priče: kako god okreneš, nije dovoljno dovesti nekakvog afričkog imigranta u nedođiju u kojoj zli zlikovci terorišu dobre dobrice (including lokalnu lepojku) i onda tako stvoren latentni sukob – u kojem će biti pucnjave i jurnjave, onoliko – spokojno eksploatisati do kraja. Nešto je bitno tu nedostajalo da film bude više – ili, ako hoćete: toplije – od veličanstvene filmske vežbe. Pa su onda nagradu u Paralelama i sudarima dobili ruski *Galebovi*, mada, da se mene ne daj bože pitalo, mogla je pripasti i odličnom *Jedan sprat niže* Radu Munteana: u stambenoj zgradi u savremenom Bukureštu, porodični čovek "koji gleda svoja posla" slučajno svedoči ubistvu u komšiluku, ali se pred policijom napravi da ništa nije video i čuo, iz pukog komoditeta; samo, takve odluke nekada se pokažu najskupljim... Vredelo je videti i moldavski *Kako je divan svet*, ali apsolutni favorit ipak je – a čiji nego rumunski – *Aferim!* sjajnog Radu Žudea, smešten u prvu polovinu devetnaestog veka: još "poludivljom" Vlaškom, pritisnutom između Osmanlija, Rusa i sopstvene monumentalne zaostalosti, na konjima krstare lokalni sejmen i njegov sin, tražeći odbeglog roba Ciganina za račun njegovog besnog gospodara (kojem je ovaj, hm, *tešio* ženu). Sve što vide i čuju i čemu prisustvuju na tom pikarskom putovanju nepojmljivo je prljavo, odvratno, nisko, primitivno i zaostalo sa stanovišta današnjeg vremena i iz preosetljive perspektive današnjeg gledaoca, ali to je baš senzacionalan kvalitet ovog filma: umesto uobičajene romantizacije prošlosti, ili naprosto nekako nesvesnog, a podrazumevanog njenog *dezinfikovanja* po standardima ove epohe, dobijamo brutalno jasnu presliku sopstvenih ne tako davnih predaka, ne da bismo se gordili kako smo "bolji" od njih, nego da se pogledamo u ogledalu: lako ćemo za njihovu musavost i ostalo, nego njihove predrasude, nadasve nacionalne, verske i rasne, e to je ono što smo od njih nasledili i ponosito zadržali – a to sapun ne može da spere...

PRVI PUT 3D TEHNIKA NA PALIĆKOM FESTIVALU:
Sa projekcije filma Vima Vendersa *Every Thing Will Be Fine*

Eto, spontano dadoh prednost meni najzanimljivijoj istočnoevropskoj selekciji, a šta je s glavnim programom? Pun pogodak bio je ruski *Pioniri heroji* Natalije Kudrjašove, film koji prati egzistencijane krize troje thirtysomething velegradskih profesionalaca, beznadno zalutalih u životu i nezadovoljnih onim što je od njega i njih ispalo, kontrastirajući njihove odrasle verzije s detinjstvom u poslednjim, gorbačovljevskim danima Sovjetije, i njihovim detinjim verovanjem da ih čekaju podvizi kojima će se uzdići iznad malograđabnskog proseka i postati junaci po obrascima sovjetskog kiča... Duhovito, briljantno, brutalno, kao da čitate Peljevina ili Sorokina! Slovačko-češka *Koza* Ivana Ostrohovskog "mali" je, ali besprekoran film o bivšem bokseru, slovačkom Romu, koji pritisnut nemaštinom sa svojim wannabe menadžerom odlazi u potucanja po trećerazrednim nemačkim ringovima ne bi li zaradio koju crkavicu, ali tamo ga umlate svi redom i priča neće moći da ima srećan kraj ni u jednom mogućem smislu; potom, rumunski *Svet je moj* Nikolae Konstantina Tanasea, priča o tinejdžerki koja malo odviše poveruje u istinitost sveta m.f. "društvenih mreža" i dočeka je veoma bolno otrežnjenje blizak je rođak *Klipa* Maje Miloš, mada ne toliko snažan. Na drugom kraju skale, estonski *Rukli* Veikoa Ounpuua jedan je od onih filmova snimljenih samo zato da im se dive frikovi po festivalima, i da kasnije frikovi i sami snime neki sličan film, jer "kad može onaj Estonac, što ne bih i ja": mutna parabola o četvoro prijatelja koji se zatvore u neku kolibu pa se tu grizu i mrze dok napolju besni nekakav nedefinisani rat možda oličava duboku baltičku strepnju u ovo neohladnoratovsko vreme, ali šta to vredi kad je sve tako zbrkano i nepronično, zamorno na loš način, što će reći: nije zahtevno, nego smorno, što je sva razlika ovog sveta, u umetnosti, a i inače. Pa dobro, ima li nešto dostojno osvrta, a da nije iz istočne Evrope?! Hajde, nađe se ponešto, recimo *Moja majka* Nanija Moretija ("kojeg ne treba posebno predstavljati"), nepretenciozna je, a snažna priča o *prioritetima u životu* i tome kako obično izaberemo najteži način da se do njih probijemo (a tu je i ludačka "sporedna" uloga Džona Turtura).

Mimo ta dva noseća programa, ulučio sam vremena i prilike da pogledam *B-film: požuda i zvuk u Zapadnom Berlinu*, odličnu hroniku neuporedive zapadnoberlinske underground muzičke i art scene osamdesetih: kakav merak za matorog nostalgičara... A onda nazad ka jugu, u pravcu suprotnom od onih koji hrle u Evropu mimo graničnih prelaza. Umorna je ova *druga Evropa*, a ni prva se baš ne oseća najbolje. Treća kuca na vrata, vrata se treskom zatvaraju, ali ona ulazi kroz prozor, i to neće prestati, sa ili bez ograda i zidova. Dakle, *dogodine na Paliću*. ¶

TEOFIL PANČIĆ

DRAGAN ILIĆ

Kako propada Grčka?

AP Photo

Kako je u Grčkoj? Ovo je verovatno najčešće pitanje koje sam čuo tokom ovogodišnjeg letovanja. Prijatelji su zvali da pitaju da li su navodi iz dnevne štampe istiniti, te shodno tome, da li smeju sa porodicama da se zapute na godišnje odmore.

Istini za volju, čak i u Srbiji, propaganda je imala efekta. Pisalo se o praznim prodavnicama, pustim benzinskim pumpama, redovima ispred bankomata, viđali smo fotografije uplakanih penzionera, vandalskih demonstracija i zemlje pred potpunim kolapsom. U suštini, gledali smo u blažoj meri efekte propagande čija žrtva je tokom devedesetih bila i Srbija.

Zaista je neverovatno kakve posledice imaju ponovljene laži, čak i kada imate lično iskustvo ili informacije od prijatelja iz prve ruke. Recimo, jedan poznanik mi je rekao da su ga zvali iz Beograda i pitali da li u Grčkoj ima goriva. Kada im je rekao da je snabdevanje normalno, da nema nikoga na pumpama, pitali su ga da li su pumpe prazne što nema goriva ili ga ima pa zato nema gužve i redova.

Jedna poznanica mi je poslala apokaliptični mejl iz malog sela na Halkidikiju – upozoravajući me na nestašice hrane u prodavnicama. Njen izvor bila je jedina prodavnica, u koju svakog jutra dopreme dvadeset hlebova za seljane, a uglavnom živi od prodaje suncobrana, vode i hladnog piva kupačima na plaži. U susednom mestu, par kilometara dalje, supermarketi su bili uobičajeno puni i normalno su radili. Naša potreba za katastrofom je zaista fascinantna. Priznajem da sam i sam podlegao pritisku propagande i poneo na put metalnu kantu sa deset litara goriva. Potpuni promašaj, danak onom paranoičnom iskustvu devedesetih kada sam na bonove mesečno točio 20 litara goriva. Jednim malim delom psihe, ipak sam poverovao, ipak se javio taj darvinistički nagon za preživljavanjem koji će naterati ljude da poveruju u svaku glupost kojom ih mediji plaše. Zato je potrebno održati publiku budnom, otud muve klintonke, tropski dani, biblijske suše, HARP, zaprašivanje iz vazduha ili epidemije ebole i groznice sa Nila.

Kada sam stigao u Grčku, iznenađenje je bilo potpuno drugačije prirode.

Državna televizija neprekidno je izveštavala o toku pregovora i glasanju o prihvatanju aranžmana u Skupštini. Svake večeri ista slika, okrugli sto i višesatne rasprave iz kojih nikada nisam mogao izvući poentu, čak ni uz pomoć prevoda grčkih prijatelja. Cipras je vratio raspušteni javni servis koji danas funkcioniše po principu gotovo identičnom sa RTS-om.

Ludilo nastupa kada gledate neki od privatnih, komercijalnih TV kanala. Antena grupa (to su ovi naši grci sa TV Prve i B92) ne petljaju se u politiku, pa tu cepaju serije i svake večeri HOT ALO, nešto nalik našem Bulevaru na B92. Celebrity hronika i ljubavni zapleti – univerzalni recept.

Što se ostalih kanala tiče, zamislite zemlju na ivici ekonomske katastrofe i izveštaje na Pinku. Namuđene i napirlitane voditeljke ispred ogromnih video-zidova sa napućenim usnama izveštavaju o demonstracijama protivnika aranžmana sa Briselom. U glamuroznoj atmosferi izveštaja sa plaža i noćnih žurki vidite zatvorene banke i čujete polemiku da li je za Grčku bolji evro ili drahma?

Ne samo da je glupost neuništiva, već je ovo dokaz da televizija danas nije sposobna da bude u kontaktu sa realnošću – jer je sama kreira. Za razliku od interneta ili društvenih mreža, televizija je danas toliko obeležena potrebom da bude zabavna i šarena do imbecilnosti. Kada bi Srbija bila na ivici katastrofe (čuj kada bi bila), televizija bi bila nalik na rijaliti sa plemićima zatočenim u Bastilji, par dana pred giljotinu. Razvrat pre konačnog kolapsa!

Postoje i drugačiji glasovi na televizijama, a tiču se krize, koje možemo takođe prepoznati na osnovu iskustva u Srbiji devedesetih. To je kvazipatriotski diskurs, spasioci nacije u odelima sa nacionalnim simbolima u pozadini, genijalni iscelitelji sa višesatnom logorejom i viškom patetike i dramatike. Pogađate – TV Palma i Tata Brada koji uz puckanje hemijske olovke satima otkriva svetske zavere protiv antičke kolevke čovečanstva, protiv pravoslavlja, protiv Rusa i Kineza, a sve preko grčke krize. Trla baba lan, al' uživo na televiziji.

Zaista je neverovatno kakve posledice imaju ponovljene laži, čak i kada imate lično iskustvo ili informacije od prijatelja iz prve ruke

Ukupan zaključak koji možete izvesti gledajući grčke TV programe, sa oskudnim znanjem jezika, jeste apsolutni nedostatak društvenog konsenzusa o tome kuda dalje. Uprkos referendumu i jasnom OXI, u Grčkom društvu još uvek ima dosta bogatih, ima dosta onih koje kriza u ovom trenutku dramatično ne pogađa.

U senci svega ovoga ostaje put do mora tokom kojeg postajete svesni činjenice da se odigrava jedan od najvećih egzodusa u savremenoj istoriji kroz srce Evrope, a svi se prave da ga ne vide. Uz auto-put u Grčkoj, Makedoniji i Srbiji vide se stotine migranata koji po tropskoj vrućini sa decom pešice prelaze Balkan. Mi putujemo na letovanje, Grci pregovaraju, Makedonci koračaju u mestu – dok reka ljudi prolazi i odlazi nekud, jer im mi nismo konačno odredište. O toj katastrofi ne razmišljamo jer se ne tiče goriva, prodavnica ili banaka. U pitanju su samo goli ljudski životi, jasna i nedvosmislena nesreća, krunski dokaz da svetska geopolitika trguje interesima dok su ljudi kolateralna šteta. To nikada nije zanimljiva televizijska tema i tokom dve nedelje sam o migrantima video samo jedan prilog na ERT2 u kasnim noćnim časovima. Izgledao je kao dokumentarac snimljen u Africi ili na Bliskom istoku. Ako je za nauk, televiziji se ne može verovati – možete slobodno na more! ¶

Ovakva Evropska un

"Kad je Siriza došla na vlast, a posebno nakon referenduma, čini mi se da je globalna levica masturbirala i uživala, najčešće sa sigurne distance, u pobedama Sirize. A čim nije doživela orgazam, levica je za impotenciju optužila Ciprasa umesto da je razloge i za Sirizine neuspehe detektovala kod sebe same"

■ **"Naše vlasti čak niti ne trebaju MMF ili Trojku, oni i bez ikakve prisile ili pritiska rade sve ono što bi MMF htio"**

Srećko Horvat (Osijek, 1983) probio se u poslednjih desetak godina kao jedan od najznačajnijih levo orijentisanih intelektualaca sa ovih prostora. Autor je desetak knjiga, od kojih je jedna nastala u koautorstvu sa Slavojem Žižekom (*Šta Europa želi*, 2013), kolumnista uglednih svetskih listova "Gardijan", "Al Džazira", "Manifesto", "Pais" i "Njujork tajms". Osim što je po obrazovanju filozof, po zanimanju pisac i publicista, Horvat je aktivista. Ono po čemu se izdvaja od većine levičarskih aktivista sa ovih prostora jeste to što je često na licu mesta, u bilo kom delu sveta gde se događaju promene. Jedan je od učesnika Svetskih socijalnih foruma u Brazilu, Senegalu i Tunisu. Baš u vreme nedavnog grčkog referenduma našao se u Atini, između ostalog i zbog globalne levičarske konferencije "Democracy Rising" ("Ustanak demokratije"), koju je organizovala Škola ekonomije i političkih nauka Univerziteta u Atini. Ova konferencija je okupila učesnike iz celog sveta, uključujući svetska imena u rasponu od Tarika Alija do Kostasa Duzinasa. Teme su bile baš one koje ovih meseci, nedelja i dana muče svakog mislećeg čoveka, pre svega u Evropi, ali i u celom svetu: ekonomska kriza, dugovi, političke alternative postojećem (disfunkcionalnom) poretku, socijalističke strategije u XXI veku, budućnost Evrope... Ujedno, to je i okvir u kom se kreće razgovor "Vremena" sa Srećkom Horvatom.

"VREME": Od početka jula donedavno bili ste u Atini, u danima kada premijer Cipras rekonstruiše vladu. Kakva je atmosfera u Atini?

SREĆKO HORVAT: Čini mi se da je podjela u grčkoj politici sve veća, prije svega između vodstva Sirize i tzv. lijeve platforme i onih koji zagovaraju izlazak iz eurozone. Isto možemo pratiti i u grčkom društvu. Premda Ciprasa većina naroda i dalje podržava, posebice nakon njegovih iskrenih izjava da nije imao druge nego potpisati sporazum u koji i sam ne vjeruje, posljednje ankete govore da preko 40 odsto Grka sada podržava izlazak iz eurozone. U usporedbi s anketama pred referendum, to je veliki i značajni porast. Naime, samo nekoliko dana pred referendum čak 80 odsto Grka bilo je protiv izlaska iz eurozone. Što je i bio glavni argument Ciprasa zašto unatoč 61 odsto koji su glasali protiv "mjera štednje" nema mandat da zemlju izvede iz monetarne unije. Međutim, nakon što je EU odigrala kako je odigrala, na način koji je jedan službenik EU nazvao "mentalnim mučenjem" i namjernim ponižavanjem Grčke, na ulicama Atene osjeti se sve veći anti-europski sentiment, koji, da budemo jasni, nije neutemeljen, naprotiv.

Ovih dana lome se koplja oko toga da li je Cipras, s obzirom na to da je postigao sporazum sa Trojkom, heroj ili izdajnik. Šta je Cipras za današnju Evropu, simbolički, a i konkretno?

Čak i na ljevici govori se o tome da je Cipras izdajnik, da je Siriza "kapitulirala", da je "izdala" narod, nakon što je "Ne" na referendumu pretvorila u "Da". Moramo analizirati sve greške Sirize, kojih definitivno ima, moramo govoriti o porazu lijeve politike unutar eurozone, međutim, važnije od svega moramo pogledati sebe.

Kad je Siriza došla na vlast, a posebice nakon referenduma, čini mi se da je globalna ljevica masturbirala i uživala, najčešće sa sigurne distance, u pobjedama Sirize. A čim nije doživjela orgazam, ljevica je za impotenciju optužila Ciprasa umjesto da je razloge i za Sirizine neuspjehe detektirala kod sebe same. Znamo iz povijesti da nema revolucije u jednoj zemlji. Kapital je globalan, pa tako treba biti i revolucija. Cipras je, ako ništa drugo, uspio pokazati kakav je sustav u kojem živimo. Sada i

ija nema budućnost

obični ljudi ne samo u Grčkoj već i u Srbiji ili Hrvatskoj, po prvi puta govore o Europskoj centralnoj banci, o Europskoj komisiji, o MMF-u. Takve diskusije ranije niste mogli čuti. I to sigurno nije nešto što valja odbaciti olakim ocjenama je li netko "heroj" ili "izdajnik". Valja ući dublje u razloge za ovakav ishod.

Kad već govorimo o simboličkom značaju, koliki je značaj dolaska Sirize na vlast za levicu uopšte? Tu bih dodala i značaj Podemosa i jačanje levice u Sloveniji i Nemačkoj.

Kakav god da je bio razvoj situacije unazad posljednjih tjedana, moramo reći da je s dolaskom Sirize na vlast došlo do promjene paradigme. Unazad zadnjih 15 godina možemo detektirati tri ključne političke sekvence. Najprije, s utemljenjem Svjetskog socijalnog foruma u Porto Alegreu, 2001. godine, došlo je do prvog ozbiljnog internacionalnog povezivanja ljevice nakon pada Berlinskog zida i slabljenja Pokreta nesvrstanih. Ta je paradigma, uključujući Genovu, djelovala nekih desetak godina, dok sa zadnjim Forumima u Senegalu i Tunisu, gdje sam i sam imao prilike biti, nije imala neki globalni utjecaj. Potom, 2011. dolazi do vala protesta i okupacija diljem svijeta, od tzv. Arapskog proljeća do *Occupy Wall Streeta*, od Gezi parka do Sarajeva. Umjesto "vertikalnosti", ideja je da valja djelovati "horizontalno", po principu direktne demokracije. Sve te pokrete karakteriziralo »

je snažno odbijanje reprezentativne demokracije i političkih partija. I onda, nakon toga, dolazimo od Sintagme do nove paradigme. Dolazi do osnutka novih političkih partija, od Sirize do Podemosa, uključujući Združenu levicu u susjednoj Sloveniji. Ključno je za ljevicu danas biti svjestan upravo te tri paradigme: internacionalizma, direktne demokracije i osvajanja moći. Bez dijalektike, odnosno međupovezanosti te tri paradigme, mislim da ljevica nema šanse.

Da li mi sada, posle pojave Sirize, posle ovog postignutog sporazuma, posle Varufakisove ostavke, rekonstrukcije grčke vlade, možemo i dalje da govorimo o "impotentnoj levici" (Badju), koja je dobra samo kad je "u planini, dok se na ravnom loše snalazi" (Svetlana Slapšak)?

Premda se u mnogim stvarima slažem s Badjuovim analizima, ljevica definitivno nije impotentna. Došlo je do ozbiljne političke borbe na razini cijele Europe. Upravo način na koji su Šoble, Merkel i financijske elite EU odlučile "kazniti" i slomiti Sirizu dokaz je, između ostalog, da pod svaku želju žele zaustaviti potenciju ljevice. Grčka ekonomija predstavlja tek tri odsto BDP-a Europske unije, međutim, Španjolska je četvrta ekonomija unutar eurozone. I to je ono što plaši moćnike EU, da na vlast u Španjolskoj ne dođe ljevica. Pokušaj da se slomi Siriza jasna je poruka Španjolskoj i njihovim glasačima – nemojte glasati za Podemos, jer će vam se dogoditi isto što i sa Sirizom. U tom smislu, vođe trenutne EU vrlo dobro znaju što rade, oni po svaku cijenu žele uništiti i najmanju potenciju radikalno lijeve politike unutar Europe.

Moj utisak je da je Siriza, pre svega, alternativa vladajućem liberalno-kapitalističkom konceptu. Kako objašnjavate jednu u javnosti vrlo prisutnu fobiju od te alternative i seirenje nad mogućom grčkom propašću?

Grčka je već pred propašću i to ne zbog lijeve politike, nego zbog prijašnjih politika koje su provodili Samaras i Papandreu uz pomoć EU i privatnih banaka. I onda Cipras dođe na vlast, pet mjeseci je na vlasti, a mora ispraviti najmanje zadnjih pet godina ekonomskih zločina i ugovora koje su potpisali njegovi prethodnici, najčešće uz korupciju i nikakvu brigu o grčkom društvu.

Kada govorimo o Evropi danas, da li je današnja Evropa Šojbleova i Merkelina ili je ovo čemu smo svedoci od januara upravo urušavanje te liberalno-kapitalističke Evrope?

Čak i mislioci poput Jirgena Habermasa, koji je sve donedavno vjerovao u demokratski potencijal Europe, ili Tomasa Piketija, koji se ne bi mogao okarakterizirati kao lijevi radikal, nakon ovoga što se dogodilo s Grčkom, oštro su upozorili na njemačku hegemoniju unutar EU. Nitko više ne vjeruje da "mjere štednje" mogu pomoći u ekonomskom rastu, nitko više, pa čak ni MMF, ne vjeruje da novo zaduživanje ionako prezadužene države može izvući iz duga. Dakle, ako s jedne strane imamo dokaz o njemačkoj Europi, s druge svjedočimo urušavanju koncepta liberalno-kapitalističke Europe.

U priču oko grčke krize u jednom momentu se upleo i moral, kao kategorija kroz koju treba posmatrati obavezu da se dug vrati. Ako u toj priči uopšte ima mesta moralu, da li se na njega treba osvrtati tako, ili nekako drugačije?

Ma što vam ekonomisti tvrdili, dug je prije svega moralna, a tek onda ekonomska kategorija. Još je Niče istaknuo zanimljivu vezu između njemačkog korijena za riječ *Schuld* i *Schulden*. S jedne strane *Schuld* označava krivnju, a s druge *Schulden* označavaju "dug". Drugim riječima, već i etimološki postoji veza između krivnje i duga. I to vrlo dobro možemo vidjeti u moralističkom diskursu koji nas želi uvjeriti da je onaj koji je dužan ujedno i kriv. Pritom se ne govori o tome da je Grčka, između ostalog, dužna zato jer ju je Njemačka prisilila da kupi nepotrebne njemačke podmornice, ili da je Hrvatska dužna zato što je Ivo Sanader 1995. namještao nepovoljne kredite od jedne austrijske banke po visokim kamatama.

Koliko je meni poznato, ekonomija je društvena nauka. Međutim, kad gledamo i slušamo ekonomiste kako se odnose prema društvu, konkretnim ljudima, još konkretnije, građanima Grčke, ekonomija se pretvorila u jednu dehumanizovanu primenu grafikona na ljudske živote. Da li i vi imate taj utisak i čime to objašnjavate?

Nema goreg nego kada na televiziji ili

"Znamo iz povijesti da nema revolucije u jednoj zemlji. Kapital je globalan, pa tako treba biti i revolucija"

po novinama slušamo sve te novokomponirane "eksperte" koji uz brojke i grafikone ne rade ništa drugo nego opravdavaju postojeći sustav. To je i razlog zašto je jedan od vodećih ekonomista današnjice, Tomas Piketi, u svojoj knjizi *Kapital u XXI stoljeću* upozorio da je ekonomija društvena nauka, i ne samo to, nego da se tiče sviju, a ne samo ekonomista. Toliko gluposti koliko su hrvatski "ekonomisti" izrekli otkad je krenula zadnja grčka kriza nisam u životu čuo. Jedan dan su "nezavisni" ekonomski "eksperti", a već drugi dan nalaze se u odborima privatnih banaka ili korporacija. To je kao da vjerujete dileru koji vas uvjerava da će vam heroin pomoći. Naravno da je njemu u interesu da vas zajebe.

Na teritoriji cele bivše Jugoslavije, teško da ćete naći jednog ekonomistu ili finansijskog eksperta koji nije liberalno orijentisan. Šta im je? Da li je reč o potrebi periferije Evrope da se dodvori njenom centru?

Morate znati da je na našim prostorima došlo do planskog uništavanja tradicije političke ekonomije utemeljene na marksizmu. Ne samo da su se marksističke knjige masovno bacale na smetlišta početkom devedesetih, nego je marksizam postao psovka. A u usporedbi s ovim današnjim liberalnim papagajima,

foto Mara Bratoš

ekonomisti poput Branka Horvata, a to kažem kao netko tko s njime nije ni u kakvom rodu unatoč istom prezimenu, bili su divovi. U usporedbi s banana-državama bivše Jugoslavije, koje su rasprodale gotovo svu državnu imovinu, uništile privredu i industrije, Jugoslavija izgleda kao znanstvena fantastika, i to ne kažem kao netko tko je nostalgičan za ičime. Moramo se riješiti i nostalgije, ali i lijeve melankolije.

Zašto se taj liberalno-kapitalistički koncept tako lako primio na Balkanu?

Zato jer smo se mi našli u specifičnoj historijskoj situaciji nakon raspada Jugoslavije. Nakon decenija iskustva takozvanog realno postojećeg socijalizma, jedna se ideja ispraznila a potom i napustila, pa je utoliko bilo lakše da se "realno postojeći kapitalizam" primi na ovim prostorima. Dodajte tome brutalni rat, izmišljene nacionalne identitete, i imate savršene preduvjete za "doktrinu šoka" koja se uvijek primjenjuje u doba krize.

U Srbiji se pojavila jedna analogija između pojave Sirize i vremena dolaska Slobodana Miloševića na vlast, jer su, navodno, i jedan i drugi dočekani kao spasitelji "sa suncem u kosi", Milošević je okupio oko sebe i bivše komuniste i disidente itd., a Ciprasa recimo podržavaju "i Vesna Pešić i Mari le Pen". Koliko ova analogija ima smisla, tj. kolika je dubina njenog besmisla?

Nema baš nikakvog smisla.

Jedan nedavni izveštaj Svetskog ekonomskog foruma, kao i tekst u "Gardijanu", svrstavaju gotovo sve zemlje bivše Jugoslavije u one kojima preti dužnička kriza. Bez obzira na to, ovdašnji političari su veliki ljubitelji mera koje im propisuje MMF. Kada bi neku od ovdašnjih zemalja pogodila dužnička kriza, šta je verovatnije: da se ovde rodi neka Siriza ili da se vlasti dočepaju ultranacionalisti?

Ono što je zanimljivo na Balkanu, i u Hrvatskoj i u Srbiji, jeste da naše vlasti čak niti ne trebaju MMF ili tzv. Trojku. Oni i bez ikakve prisile ili pritiska rade sve ono što bi MMF htio. I to je ključna razlika spram Grčke gdje barem imate vladu koja se tome usprotivila, a koja je, kada je uvidjela da nema dovoljnu moć da se tome zaista i odupre, jasno rekla da će potpisati novi sporazum, ali da u njega ne vjeruje. Kod nas političari ne potpisuju nikakve sporazume, ali vjeruju u njih.

Nemačka kancelarka Angela Merkel se pre dve nedelje "prvi put susrela sa realnim posledicama svoje politike" ("Gardijan"), prilikom susreta sa palestinskom devojčicom kojoj preti deportacija iz Nemačke. Ta devojčica je pokušala da joj objasni kako funkcioniše život, a kancelarka je onda njoj uzela da objašnjava kako funkcioniše politika. Da li se u današnjem svetu politika "odlepila" od realnog sveta i života?

Mislim da je taj primjer o kojem govorite najbolji dokaz sraza politike i realnog života. Kancelarka Merkel morala bi se na svakodnevnoj razini susretati sa grčkim djevojčicama, sa penzionerima, sa izbjeglicama, sa svima koji pate od štetne politike koja je rezultat njemačke hegemonije unutar Europske unije.

Sutradan se pojavila informacija da će ta devojčica ostati u Nemačkoj, što se meni lično čini kao ekstremno glup potez, i kao sve suprotno od onoga što je to dete pokušalo da kaže.

Znate kako kaže Oskar Vajld u svojoj kritici filantropije. Nije poanta u tome da damo dinar nekom prosjaku, već bi se zadatak trebao sastojati u tome da stvorimo takvo društvo u kojem filantropija neće biti ni potrebna. Jednako tako, nije rješenje u tome da se jednoj djevojčici, samo zato što je dobila medijsku pažnju, ipak pokloni šansa da ostane u Njemačkoj, već bi se trebalo stvoriti takav sustav u kojem izbjeglištvo neće biti moguće.

Šta nam o svetu u kom živimo govori to što se globalna visoka politika vrti oko pojmova "rast", "štednja", "bezbednost", a ne "solidarnost", "humanost", "jednakost"?

Sve najgore.

Kada pogledamo ovu i ovakvu današnju Evropu, kakva joj se sudbina može anticipirati?

Najprije moramo uvesti nekoliko razlika. Prvo, Europska unija nije isto što i eurozona. Ukoliko Grčka i izađe iz eurozone, ona još nije izašla iz Europske unije. I drugo, Europska unija ni u kojem slučaju nije isto što i Europa. Čak i nobelovci poput Krugmana i Štiglica kažu da monetarna unija nema smisla, da je koncept eura neodrživ. A ja bih otišao korak dalje i rekao da ovakva EU nije održiva i nema budućnost. No to još ne znači da Europa nema smisla, ili barem "ideja Europe". ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Ko sa kime i protiv koga

Turska se konačno priključila međunarodnoj koaliciji koja se bori protiv Islamske države. Istovremeno, turska avijacija i na severu Iraka i na sopstvenoj teritoriji bombarduje položaje Radničke partije Kurdistana. Mnogi misle da je borba protiv kurdskih pobunjenika za predsednika Turske Redžepa Tajipa Erdogana zapravo važnija od borbe protiv džihadista

Neprijatelj mog neprijatelja je moj prijatelj. Ili, prijatelj mog neprijatelja je moj neprijatelj. Ili pak, prijatelj mog prijatelja je i moj prijatelj. Ili već tako nešto. Otkako je turska armija prošlog petka uz likovanje Vašingtona počela da bombarduje snage Islamske države (ID) u susednoj Siriji, a usput i položaje mrske joj Radničke partije Kurdistana (PKK) na severu Iraka, koja se takođe bori protiv ID-a i zbog toga uživa podršku Sjedinjenih Američkih Država, stvari u ionako haotičnom delu sveta su se dodatno iskomplikovale. Zvanično obrazloženje Ankare za bombardovanje kurdskih položaja bilo je da je navodno PKK odgovoran za ubistvo dvojice turskih policajaca.

Konačnom ulasku Turske u rat protiv ID-a prethodio je telefonski razgovor između predsednika SAD Baraka Obame i njegovog turskog kolege Redžepa Tajipa Erdogana prošle srede 22. jula. Obama je prvo izrazio saučešće "američkog naroda" zbog terorističkog napada u Suruku na jugozapadu Anatolije, prilikom koga je bombaš samoubica ubio 32 ljudi, prevashodno kurdske nacionalnosti, a za koje je ID preuzeo odgovornost. Zatim je potvrdio "produbljivanje saradnje" SAD i Turske u borbi protiv terorističke grupacije Islamska država. "SAD i Turska stoje ruku podruku" u borbi protiv ID-a, saopštila je Bela kuća. Sve je predstavljeno kao novo poglavlje u američko-turskim odnosima, koji su zahladneli posle krvavo ugušenih protesta u parku Gezi u Istanbulu 2013. godine.

Prošlog vikenda najvažnije američke novine kao "Njujork tajms", "Vašington post" i "Volstrit džornal" prenele su dogovoreni plan Vašingtona i Ankare kao *game changer*, nešto što bi trebalo da promeni odnos snaga u borbi protiv ID-a. Plan predviđa da se zajedničkim vojnim akcijama stvori 90 kilometara dugačka tampon-zona na istoku tursko-sirijske granice oslobođena od ID-a, koja bi bila utočište za sirijske izbeglice. Ta zona bi doprinela stabilnosti pogranične oblasti, jer je, prema američkim izvorima, reč o poslednjem poroznom delu granice preko koga ID obezbeđuje logistiku za svoje borce. Dve trećine granice već kontrolišu kurdski borci, to jest granica je u rukama "prijateljski nastrojenih" snaga, kako je to rekao Obamin opunomoćenik za pitanja ID general Džon Alen.

Tursku su saveznici dugo optuživali da toleriše Islamsku državu, bilo je čak prebacivanja da je snabdeva oružjem. Ulazak Turske u borbu protiv ID-a okarakterisan je kao prekretnica do sada frustrirajuće neuspešne strategije Baraka Obame. To što turske snage usput bombarduju i Kurde, koji su se do sada na terenu jedini uspešno suprotstavljali ID-u, nije bio deo dogovora, bar ne onog poznatog javnosti.

RIZIČNO SAVEZNIŠTVO

Nemački nedeljnik "Špigel" piše o "rizičnom savezništvu" Obame sa Erdoganom. Na prvi pogled ulazak Turske u međunarodnu koaliciju koja se bori protiv ID-a konačno bi trebalo da stvari pomeri sa mrtve tačke. Na drugi, međutim, SAD i Turska delimično imaju sasvim suprotstavljene interese. Agenda Vašingtona je jasna: hitno joj treba pojačanje u borbi protiv ID-a. Ali Ankara se istovremeno bori na više ispreplitanih frontova: protiv Islamske države, protiv sirijskog predsednika Bašara al Asada i protiv Radničke partije Kurdistana, koja se pak na severu Sirije bori protiv ID-a i koja bi mogla da bude gubitnik nove konstelacije savezništava.

Obama se upustio u savezništvo, piše "Špigel", u kome se jedva razaznaje ko je kome prijatelj, a ko kome neprijatelj. Preti mu da ga Erdogan instrumentalizuje za svoju kampanju protiv Kurda i da tako SAD uvuče mnogo dublje u građanski rat u Siriji nego što bi to Bela kuća želela.

Obamini savetnici naglašavaju da

RAT NA DVA FRONTA:
Turska vojska u akciji protiv Islamske države i kurdskih pobunjenika

SAMI PROTIV SVIH: Kurdi na tursko-sirijskoj granici
fotografije AP Photo

NEPROZIRNI PLANOVI: Predsednik Turske Erdogan

"tampon-zona oslobođena od ID-a" nikako neće predstavljati "zonu zabrane leta" za sirijsku vojsku. Pogotovo što bi za tako nešto bila potrebna dozvola Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, dakle podložna vetu Rusije i Kine. Sa druge strane, turska vlada i sirijska opozicija govore upravo suprotno, da je cilj novog savezništva da se stvori "zona zabrane leta", dakle da se neutrališe sirijska avijacija.

"Špigel" piše da Obami preti da dugoročno upadne u stratešku zamku, na kraju krajeva i zbog toga što bi tampon-zonu trebalo da kontrolišu ideološki umereni sirijski pobunjenici, samo što se ne zna na koje se tačno pobunjenike misli. Mnogima od njih je borba protiv Asada daleko važnija od borbe protiv ID-a, koji im je ideološki bliži. A i za Tursku bi moglo da se ispostavi da joj je važnije da suzbije uticaj Kurda u Siriji nego da se bori protiv džihadista. Teritorijalni integritet Sirije pritom nikoga ne zanima.

KRAJ MIROVNOG PROCESA SA KURDIMA

Bilo kako bilo, turska avijacija je prošlog petka paralelno bombardovala i položaje ID-a u Siriji i glavni štab Radničke partije Kurdistana u brdima Kandil u Iraku. PKK je odmah zatim saopštio da primirje koje je stupilo na snagu 2013. godine više ne važi. Isto je izjavio i Erdogan. Predsednik turske vlade Ahmet Davutoglu rekao je da će Turska nastaviti sa napadima na PKK, sve dok ne položi oružje. On je pozvao predstavnike zabranjene Radničke partije Kurdistana da konačno sprovedu dogovor iz 2013. o razoružanju. "Oružje i demokratija nisu kompatibilni", rekao je Davutoglu, i potvrdio da je Turska napala "smeštaje, logističke centre i skrovišta" PKK.

U utorak (pre nego što je ovaj broj "Vremena" otišao u štampu), turska avijacija je bombardovala kurdske pobunjenike i na sopstvenoj teritoriji. Na svom portalu turska vojska je objavila da su "dva lovca F-16 u 15.10 časova po lokalnom vremenu napala teroristička grupe" u regiji Sirnak u blizini granice sa Irakom. Pre te akcije navodno su kurdski pobunjenici otvorili vatru na turske snage bezbednosti.

"Nije moguće da se pronađe bilo kakvo rešenje sa onima koji podrivaju jedinstvo i integritet Turske", izjavio je Erdogan osvrćući se na PKK. Opoziciona prokurdska Demokratska partija naroda (HDP), koja je na izborima u junu prešla cenzus od deset odsto i kao prva kurdska partija ušla u parlament, dok je vladajuća Partija pravde i razvoja (AKP) izgubila apsolutnu većinu, optužila je Erdogana da hoće da je protera iz parlamenta, zabrani i izazove građanski rat, i to u trenutku kada se vode koalicioni pregovori. Ako se vlada ne formira do kraja avgusta, Erdogan bi za novembar mogao da raspiše vanredne izbore.

Erdogan je u ponedeljak pred put u Kinu izjavio da je on protiv zabrane HDP-a, ali da se zalaže za ukidanje imuniteta njenih pojedinih poslanika, koji su navodno povezani sa ekstremistima i zalažu se za podršku kurdskih boraca u Siriji.

Vrh NATO-a podržao je akcije Turske u Siriji protiv islamističkih terorista. Pojedine članice NATO-a upozorile se Tursku da ne upotrebljava neumerenu silu protiv kurdskih pobunjenika. Turska vojska je druga po snazi u Savezu. ¶

A. I.

Mesto sa dušom i istorijom

Za petnaestak dana, u izdanju izdavačke kuće Profil knjiga iz Beograda, izlazi iz štampe knjiga "Ada Ciganlija, Od Isola degli Zingari do Mora BeogrAda", autora Srđana Cvetkovića, Zorice Marinković i Koste Nikolića, prva dvojezična knjiga posvećena beogradskoj Adi

Zbog njene lepote, Branislav Nušić ju je nazvao *vodeni cvet*. *Beogradsko more*, *najveće gradsko kupalište*, danas su sinonimi za ovo rečno (polu)ostrvo na Savi, nedaleko od njenog ušća u Dunav. Ada Ciganlija pre svega asocira na mesto za odmor, rekreaciju, zabavu, kako zbog svojih očuvanih prirodnih bogatstava tako i zbog uređenih sadržaja i bogate ugostiteljske ponude.

Čak i "okorelim" Beograđanima, međutim, malo je poznata interesantna istorija ovog još od daleke prošlosti važnog strateškog mesta. Ta istorija bogata je ne samo zanimljivim događajima, već i nadasve osobenim ličnostima koje su mu svojim delanjem i pojavama udahnule dušu i specifičnu privlačnost.

Kao svedočanstvo o jednom vremenu, odnosno talentu, smelosti i specifičnom duhu jednog od poznatih adadžija, prenosimo deo iz knjige "Ada Ciganlija, Od Isola degli Zingari do Mora BeogrAda", autora Srđana Cvetkovića, Zorice Marinković i Koste Nikolića. R. V.

KUĆE NA DRVETU – BEKSTVO OD SOCIJALISTIČKE STVARNOSTI

Među prvim poratnim stanovnicima i zaljubljenicima u Adu Ciganliju, bio je i student arhitekture sa Senjaka, Predrag Peđa Ristić. On je još početkom 1948/49. godine gradio prve kućice na drvetu, po kojima će se kasnije proslaviti.

U tu njegovu kućicu ulazilo se improvizovanim merdevinama, a ona je svake godine bivala sve viša. Taj čardak ni na nebu ni na zemlji, imao je u krošnji topole i izdvojen balkon, s kojeg se pružao savršen pogled; kad domaćin nije bio tu, balkon se podizao.

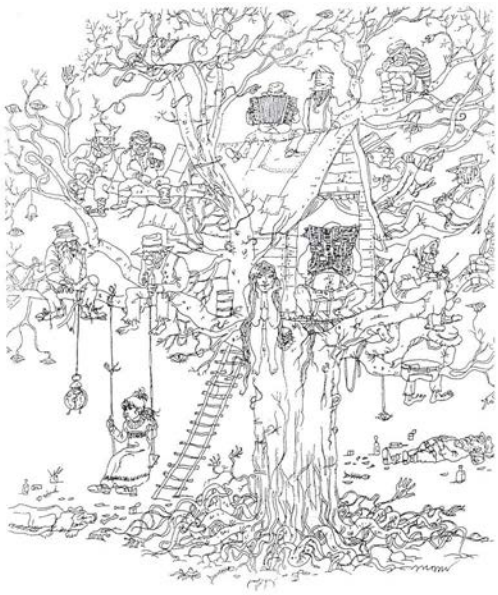
Temelj prvog "gnezda" udaren je 1951, od dasaka s nekadašnjih šlepova i splavova. Trebalo je hrabrosti i veštine da se uđe, jer je valjalo preći preko grane ispod koje je bio mulj ili granje. Peđa je imao spisak gostiju dostojnih da pređu preko grane i sede na terasi; nisu pomagale intervencije, a naročito kad su po sredi bile *komunjare*. Momo Kapor, jedan od čestih gostiju, ovako opisuje atmosferu na drvetu: "Ponekad smo spavali u toj kućici, budeći se zajedno sa pticama iz obližnjih gnezda. Pošto je drvo raslo, kuća je svake godine bivala viša za jedan sprat. U toj kući naučili smo da se ne mora uvek živeti na zemlji. No, neki popadaše iz nje (stablo ih se otreslo), još i danas čujem njihove tupe udarce o svakodnevicu. Ponekad se sretnemo na pešačkim prelazima. Gledamo se kroz stakla automobila i procenjujemo količinu propasti na svojim licima."[1]

Ovaj maštoviti i smeli arhitekta predlagao je čak da se proizvede model kućica prema kojem bi se, kao u praistoriji, gradilo čitavo naselje iznad plaža, i to po veoma pristupačnoj ceni. Gde ne bi bilo drveća, poboli bi se stubovi raznih visina. Svaki dom bio bi u obliku tetraedra i otvarao bi se kao cvet, a posle letovanja kućice bi se unosile u pravu kuću.[2]

Ristiću je, kao i mnogim drugim režimu nesklonim, tadašnja Ada bila svojevrsna oaza u prirodi, pogodna za slobodan život i bekstvo od stvarnosti i konformističkih društvenih klišea: "Uopšte, ne samo moj, već i ceo društveni život u posleratnom Beogradu odigravao se, verovatno iz pomenutih razloga, na Savi i leti i zimi. U to doba nije bilo kafića, postojala je samo "štrafta" u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu, kao i u mnogim drugim gradovima, gde se omladina besmisleno šetala i "kibicovala", vrteći se tamo-amo u krug..."[3]

"NEKONTROLISANO OKUPLJANJE SITNE BURŽOAZIJE U PROPADANJU"

Kućica na novom mestu svakog dana je bila prepuna mladih buntovnika i zanesenjaka, pa je izazvala sumnju podozrivih skojevaca s komšijskog "Jaht kluba", a naročito stanara brodarskog internata "Stenka", učenika Srednje brodarske škole. Opština Savski venac je na osnovu prijave ovih budnih suseda pokrenula postupak da se kućica sruši. Doneseno je rešenje, bez prava žalbe, da se kućica mora srušiti, jer služi za okupljanje omladine koja se svojim ponašanjem nije uklapala u poželjan model lika Titovih omladinaca: "Internat brodarske srednje tehničke škole iz Beograda podneo je ovom Odeljenju dopis u kome navodi da ispred ušća Topčiderske reke, postavljena na tri stable vrbe, postoji drvena baraka – kućica koja je u vreme sezone kupanja svakodnevno puna mladića i devojaka, koji »

KUĆA NA DRVETU: Crteži Mome Kapora i Predraga Ristića, arhitekta Ristić kraj svog izuma

svojim izgledom i ponašanjem ne odaju utisak "Titove omladine" – koja na sebi svojstven način ne nalazi razonodu u prirodi u granicama pristojnosti, te kako negativno svojim ponašanjem utiču na đake Brodarske srednje tehničke škole, predlaže da se donese rešenje o rušenju ove barake-kućice", kaže se u tom rešenju. Ristiću se nalaže "da drvenu baraku veličine 1,5-3,5 metara, visine 2,20 metara, postavljenu na tri drveta vrbe kod ušća Topčiderske reke, kao bespravno postavljenu, poruši u roku od pet dana".[4]

Iako je 1963. (Ristić) izradio propisan projekat, nije dobio građevinsku dozvolu. Videvši da je pravda na strani sile, rastavio je kućicu i podigao je na novoizgrađenom splavu na benzinskoj buradi. Pošto je to bila već 151. kućica na splavu, lako je dobio plovidbenu dozvolu, pa je spustio splav na vodu i privezao ga nekoliko stotina metara dalje od prvobitnog mesta. Međutim, pošto nije bio u pitanju građevinski problem, već politička borba protiv nekontrolisanih omladinaca i potencijalnih narodnih neprijatelja, splav je, iako registrovan, grubo rasturen, a kućica srušena: "Nekoliko godina bio sam kao lud, kao i sve moje društvo, bez kućice na drvetu. Borili smo se preko Udruženja ljubitelja Save i Dunava da dobijemo barem neki prostor za vezivanje splavova i izgradnju sojenica, koje nisu bile predviđene nijednim planom. Posle nekoliko odbijanja, dobili smo rešenje s obrazloženjem da kućice na reci služe: "za nekontrolisano okupljanje sitne buržoazije u propadanju, koja hoće da obnovi njihovu pohlepu za sitno-sopstveničkim posedom i buržoasku naviku da se bavi antidruštvenim aktivnostima", i "prokaženim hobijem", seća se arhitekta Ristić tadašnjih otpora."[5] ¶

1 Momo Kapor, "Razmišljanje dokonog šetača – Reka produženog detinjstva", NIN, 4 februar 2010.

2 „Kuća na drvetu", Novosti, Beograd, 6 septembar 1958. – Nije ovo jedina originalna ideja Peđe Ristića. S nekoliko desetina projekata u supermodernom stilu, samostalnih ili rađenih s istaknutim arhitektima, bio je na međunarodnim i domaćim konkursima, na kojima su neki nagrađivani ili otkupljeni

3 Svedočenje Peđe Ristića

4 Rešenje Narodnog odbora Savski venac br. 27609/1 od 21. decembra 1960. Privatna arhiva Predraga Peđe Ristića

5 Privatna arhiva Predraga Peđe Ristića

OČITAJTE KOD SVOJIM "PAMETNIM" TELEFONOM ZA PREZENTACIJU KNJIGE *ADA CIGANLIJA, OD ISOLA DEGLI ZINGARI DO MORA BEOGRADA*

BIZsmartPAKETI

SBBSOLUTIONS

ZA NOVE KORISNIKE
3 MESECA PO 1 DIN

+ BESPLATNA REGISTRACIJA .CO.RS DOMENA

net. tel. cloud & host.

Powered by EUnet HOSTING

KOMPLETNO REŠENJE ZA VAŠ BIZNIS

www.sbbsolutions.rs
www.eunethosting.com

Kontakt centar: **19966 i 011 3010500**

Akcijska ponuda važi za sve nove poslovne korisnike i traje do 31.08.2015. uz minimalnu ugovornu obavezu od 24 meseca. Korisnik dobija besplatno .co.rs domen, 100 minuta (200 min za Biz Smart Pro) za pozive ka fiksnim brojevima u Srbiji i međunarodnim pozivima ka Zoni 1, 0 din/min unutar SBB mreže i 0 din/min za pozive u okviru United Group mreže u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji.

čitajte najnoviji broj odmah, za samo 1,33 €

* Važi za plaćanje karticom preko sistema PayPal za korisnike iz inostranstva

Ne gubite vreme.
Čitajte ono što je bitno.

www.vreme.com

ZORAN STANOJEVIĆ

Deseterac

Sudeći po najavama i uzbuđenju koje vlada u velikom delu IT sveta, ovaj četvrtak 29. jul je veliki dan. Majkrosoft objavljuje novu verziju operativnog sistema pod imenom Windows 10 uz obećanje da to nije uobičajena obnova već prava revolucija.

Počev od imena.

Postoji verovanje da je tek svaka druga verzija Windowsa dobra. Tako da i dalje svaki deseti kompjuter u svetu koristi XP, a gotovo dve trećine je na Windows 7. Istovremeno, korisnici Viste i Windowsa 8 broje se sitnim procentima (1 do 3) dok je nešto bolja situacija sa W 8.1 (13 odsto). Statistički i istorijski gledano, novi Windows trebalo bi da bude pun pogodak. Sa praktične strane, Majkrosoftov glavni zadatak je da ubedi korisnike sedmice da pređu na desetku. Što neće biti lako budući da je sedmica organizovana starovremenski, što znači da je neprilagođena ekranima na dodir, a pokazalo se da je dizajn osmice za većinu korisnika bio previše. Plus, sedmica ima podršku do 2020.

Zato se krenulo sa kompromisima. Majkrosoft je vratio omiljeni Start meni, malo reorganizovan i prilagođen i tačskrinovima i običnim ekranima. Ovo bi trebalo da bude presudno za odluku da napustite stari koncept, većina stvari je tamo gde ste navikli da budu. Za razliku od osmice, koja vam je kompjuter pospremila po svome. Iskreno, nikada nisam do kraja ponikao u njene tajne, a tajne su (za mene) počinjale već na prvom ekranu.

Prelazak na desetku trebalo bi da bude krajnje jednostavan. Dovoljno je da se za to prijavite na Majkrosoftovom sajtu i moći ćete novi operativni sistem da koristite narednih godinu dana besplatno. Ukoliko ste apgrejdovali sa legalnog softvera to bi bilo to; ukoliko ste koristili piratski Windows, posle godinu dana moraćete da ga kupite (košta oko 120 dolara).

Desetka koristi softver za biometrijsko prepoznavanje, što znači da vam ne trebaju pasvordi, uči o vašim navikama i svakodnevno vam se prilagođava, a ima i ličnog asistenta, Kortanu, koju korisnici Windows telefona već poznaju. To znači da ćete sa kompjuterom moći da razgovarate, odnosno da mu naređujete glasom. Ideja Majkrosofta, koja doduše postoji od uvođenja osmice, jeste da na svim svojim uređajima imate isti, prepoznatljivi operativni sistem i da vam zahvaljujući One Drive cloudu sve što ste kreirali uvek i svuda bude pristupačno. Naravno, neophodan vam je pristup mreži jer je Desetka potpuno zavisna od nje.

To posebno važi za unapređenje sistema koje je obavezno i ne može se isključiti. Novitet je da će se obavljati gotovo svakodnevno te se ne očekuju posebni servis paketi. Ali je zato tu potpuno novi brauzer Edž (Edge), tako da se posle dvadeset godina pozdravljamo sa Eksplorerom.

Majkrosoft je pred sebe postavio ambiciozan cilj. Da Desetka u najskorije vreme bude prisutna na milijardu kompjutera u svetu, te da bude platforma za sav drugi softver i hardver koji prave. Nevolja je i što je cilj binaran. Ili će uspeti u potpunosti ili će ih konkurencija pojesti. A gladnih predatora u IT svetu nikada nije bilo ovoliko.

Pa, da počnemo.. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije, uplatnicom	iz sveta, karticom
1 broj sa PDF-om	—	~~1,49 EUR~~ 1,33 EUR*
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	~~2600 RSD~~ 2340 RSD*	23 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	~~3600 RSD~~ 3240 RSD*	30 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	~~4300 RSD~~ 3870 RSD*	37 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	~~5800 RSD~~ 5220 RSD*	50 EUR

* Do 1. septembra 2015. za ove pretplate važi popust.

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com,** faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** sa naznakom za šta je uplata izvršena. **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun broj 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (podatke možete naći na istoj veb adresi). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

Usluge internet pretplate na VREME vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Postojanost

Na plaži sam. Ležim. Obluci levo, obluci desno od mene. Ispred mene more. Jadransko. Nebo je tamo gde nisu obluci i more. Miris lavande, mirte, smilja, ruzmarina, gospine i ostalih trava pomešani sa mirisom bora, i julskog mora. Zvonik župne crkve u centru javlja da je deset, a koji tren iza njega i zvonik Dominikanskog samostana. Galebovi sa svetionika na kraju plaže dobace po neku reč. Talasići. Sve je tu, kao i prošle godine.

Bol na Braču. Opet, i to je divno.

Širim se po plaži. Osim mene tu su još samo četiri gomilice ljudi. Mogla sam usput da kupim novine, pa sad i ja da čitam kao ono dvoje tamo. Čitaju "Jutarnji", znači naši su. Dobro, nisu stranci – to sam htela da kažem. Ne potresa me šta je ko. Neću nikad da zaboravim kad mi je, bilo je to našeg prvog Bola posle rata, gospodin u Općini gde sam došla više se ne sećam zbog čega, rekao: "Neka ste nam došli." Rekao je i: "Ko god je na Bolu, taj je Boljanin." Tako je i bilo.

Još se niko ne kupa. Sinoć je voda bila božanska. Nas troje, čim stignemo u Bol, a uvek stignemo po mraku, brzo povadimo stvari iz auta i pravac – more! To je tradicija. Da dođemo sebi posle putovanja po suncu i, što je važnije, da se iz beogradskog prebacimo na novi nivo. Ogrnemo peškire preko kupaćih, pa Račićem, to je cesta duž mora a iznad njega, i Ložom, to je cesta duž kaštila sva u kafićima, do Velog mosta kroz picnute i skockane furešte. Oni nas primete zato što se cerekamo i hodamo po zidiću, a ne zato što smo u peškirima. Bio je pun mesec pa se na plaži sve videlo. A i da nije, nama ne smeta. Momenat kad se potapaš, postepeno, da ti svaka pora kože primi i doživi more koje te obuzima – čoveče! More ravno, crno, gusto, sigurno. Svetli plankton. Mesečina belasa. Nigde nikog osim nas. Sve je kao što i treba da bude u ovakvoj sceni.

Jutros sam došla sama na Veli most, zato što su njih dvoje hteli prvo da vide šta ima novo po Bolu i da doručkuju makovnjače iz pekare kod pošte, pa da ako im se hoće produže na Zlatni rat, a ako im se neće, uradiće ono što im se hoće. Ovde ništa ne mora, osim da se radi ono što ti odgovara. Meni prija ova plažica iako nije *in*. Beograđani koji su početkom šezdesetih otkrili Bol zvali su je "Kod dva govneta", ne bi li pokazali svoje opredeljenje prema Zlatnom ratu i Martinici. Zlatni rat je nesporno najlepša plaža na Jadranu, a Martinica pored Dominikanskog samostana u čempresima je kao sa filma, ali ja volim i Veli most. Prošle godine sam u trafici na početku šetnjice videla razglednicu sa ovom plažicom, htela sam da na njoj napišem "ovde se ja kupam" i pošaljem je Maji, ali sam zaboravila da je kupim. Nema veze, naći ću je sad. U Bolu uvek ima ono što ti treba i što voliš. I biće tamo kad god da se vratiš.

Neko bi pomislio da se u Bolu ništa ne menja, i bio bi u krivu. Tamo se svake godine desi neka promena: neonski natpis "Bolsko lito" na fasadi kamene kuće u centru, rukohvati uz skale, nove vrste sladoleda kod Salija i Alija, skulpture duž šetnjice ka Ratu, proglašenje kuće gospođe Biserke za muzej, raznorazni hoteli, i još svašta razno. Ali zbog tog novog, staro ne nestaje, nego se još više ističe. I to je dobro znati.

Mali Jere i još neki bolski klinci utrčavaju burno i bučno u vodu. Obožavam da slušam Boljane. Sinoć, na terasi, sve troje smo pokušavali da obnovimo svoj buolski, i ja sam bila najgora. Ćira i Ida su bili ovde pre nas, i ostavili nam pršutu i livanjac, i travaricu i bolski plavac, sve domaće – podrazumeva se, da se deci nađe posle puta. I, nemajući kud, priredili smo gozbu. Mesečina je prolazila kroz grane i cvetove bugenvilije, cvrčci su cvrčali tuda-svuda oko nas, mi smo se smejali najlepše na svetu, i bilo nam je kao u Bolu. Mi kažemo da nam je "kao u Bolu", gde god da smo kad nam je lepo.

Kad je odzvonilo jedanaest, bilo je vreme da pronađem u Loži bolsko društvo. Marija, srela sam je jutros kao što je uvek sretnem prvog dana, ispričala mi je ko je već ovde, a ko će tek stići, i ostale novosti o domaćim i gostujućim Boljanima. Davor i Kristina su bili za stolom u Loži za kojim sam ih ostavila i prošlog leta. Pijuckaju kapućino nakon spize. Kažu da su im opet, hvala Bogu, puni apartmani do kraja sezone. Stiže Dejan s novinama, prokomentarišemo vrućinu i slične aktuelnosti, onda on i Davor čitaju novine, a ja i Kristina komentarišemo fureštkinje koje prolaze. Predveče ćemo do Leice, ona je opet u butigi, dobro joj je. Poslednji dolazi Mika, kaže da će i večeras biti mesec – pravo vreme za rogačicu u samostanu, ostali se slažu. Za njim stižu i njegovi Luka i Marko, obojica doručkuju u hodu. Neko vreme se preganjaju ko će na koju plažu, pa onda nestanu. Gornjim putem vraćaju se i moji.

Kao i prošlog leta. I eto, to prija. ¶

SONJA ĆIRIĆ

VATIKAN VEĆ 2.000 GODINA BELEŽI DOKAZE O ZLU.
NEKA NAM JE BOG U POMOĆI.
TAJNE VATIKANA
U BIOSKOPIMA OD 30. JULA
LIONSGATE AND LAKESHORE ENTERTAINMENT PRESENT A LAKESHORE ENTERTAINMENT LIONSGATE PRODUCTION "THE VATICAN TAPES" OLIVIA TAYLOR DUDLEY MICHAEL PEÑA DOUGRAY SCOTT
DJIMON HOUNSOU CASTING BY TRICIA WOOD, CSA DEBORAH AQUILA, CSA MUSIC BY JOSEPH BISHARA PRODUCTION DESIGNER LINDSAY ANN McKAY EDITOR ERIC POTTER PRODUCTION DESIGNER JERRY FLEMING DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY GERARDO MADRAZO, AMC
EXECUTIVE PRODUCERS ERIC REID DAVID KERN JAMES McQUAIDE CHRISTOPHER BORRELLI CHRIS FENTON PRODUCED BY TOM ROSENBERG GARY LUCCHESI RICHARD WRIGHT CHRIS MORGAN CHRIS COWLES
STORY BY CHRISTOPHER BORRELLI & CHRIS MORGAN SCREENPLAY BY CHRISTOPHER BORRELLI AND MICHAEL C. MARTIN DIRECTED BY MARK NEVELDINE
PG-13 DISTURBING VIOLENT CONTENT, AND SOME SOCIAL REFERENCES
LAKESHORE ENTERTAINMENT
PANTELION
MCF
LAKESHORE RECORDS
LIONSGATE

Danubius

Novo!

Najbolje od Pšenice

www.danubius.rs /DanubiusNoviSad @DanubiusNoviSad

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec